

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

KATILIM BANKALARININ TÜRKİYE’DEKİ FARKINDALIK
DÜZEYİNİN TESPİTİ: BATI AKDENİZ BÖLGESİNDE BİR
ARAŞTIRMA

Fatma Tuba ÇOBANKAYA

1230201529

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mehmet GENÇTÜRK

ISPARTA-2014

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI**

Tez Savunması 1

Tarih: 17.02.2014

Enstitü Yönetim Kurulunun 25/6/2014 tarih ve 663-12 sayılı kararıyla oluşturulan jürimiz İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi Fatma Tuba Çobankaya'nın "Katılım Bankalarının Türkiye'deki Gelişimi ve Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı Bölgesine Yönelik Bir Uygulama" başlıklı tezini incelemek ve değerlendirmek üzere 17/2/2014 tarihinde saat 10.00'da toplanmış ve aday tez savunmasına almıştır.

Lisansüstü Yönetmeliği Madde 25 uyarınca adaya dakika süreyle teziyle ilgili Ek'te sunulan sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tezinin aşağıda belirtilen sebeplerle,

☒ **Tezin kabul edilmesine**

(Öğrenci, varsa jüri tarafından gerekli görülen düzeltmeleri yaparak, tezinin onaylı son şeklini bir (1) ay içinde Enstitü'ye teslim etmelidir.)

☐ **Tezde düzeltme verilmesine**

(Öğrenci, tezde gerekli görülen düzeltmeleri yaptıktan sonra üç (3) ay içinde savunmasını yineleyecektir.)

☐ **Tezin reddedilmesine**

(Öğrenci, yeni tez konusu belirlemelidir.)

***Tez adı değişikliği yapıldı/yapılmadı:**

oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.
Gereği için arz olunur.

Katılım Bankalarının Türkiye'deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti
Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma

Jüri

Adı Soyadı

İmza

Danışman : Doç.Dr. Mehmet GENÇTÜRK

Üye : Yrd.Doç.Dr. Ahmet Hüseyin EROĞLU

Üye : Yrd.Doç.Dr. Hakan ÖZÇELİK

Üye : Yrd.Doç.Dr. İsmail ÇELİK

Ek : Herbir jüriye ait tez değerlendirme jüri raporları

Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	Tarih:	Karar No:
Bu form danışman tarafından düzenlenerek 3 gün içerisinde ilgili Anabilim Dalı aracılığı ile Enstitüye teslim edilir.		

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Katılım Bankalarının Türkiye’deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma**” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Fatma Tuba ÇOBANKAYA

17-07-2014

ÖZET

KATILIM BANKALARININ TÜRKİYE’DEKİ FARKINDALIK DÜZEYİNİN TESPİTİ: BATI AKDENİZ BÖLGESİNDE BİR ARAŞTIRMA

Fatma Tuba ÇOBANKAYA

**Süleyman Demirel Üniversitesi, İşletme Bölümü
Yüksek Lisans Tezi, 134 Sayfa, Temmuz 2014**

Danışman: Doç. Dr. Mehmet GENÇTÜRK

Faizsiz bankacılık uygulamaları genellikle İslâmi bankacılık olarak anılan ve faize yer vermemesi ile de klasik bankacılıktan ayrılan bir kavram olmuştur. Ülkemizde faizsiz bankacılık uygulamaları ilk olarak özel finans kurumları adıyla 1985 yılında faaliyete başlamıştır. Özel finans kurumlarına yönelik 1999 ve 2001 yıllarında yapılan önemli değişikliklerin ardından, 2005 yılında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda yapılan değişikliklerle, bankalar kanunu kapsamına alınan özel finans kurumları, 2006 yılından itibaren katılım bankaları olarak anılmaya başlamışlardır. Katılım bankacılığı hakkında bilgi vermeye çalıştığımız bu çalışma ile faizsiz bankacılık prensibiyle çalışan katılım bankalarının ülkemizdeki gelişimi analiz edilmiş ve bu amaçla katılım bankalarının 2005-2013 dönemine ilişkin çeşitli verileri incelenerek, bankacılık sektöründeki yeri analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın uygulama bölümünde, bireylerin katılım bankalarına yönelik algılarını ölçmek amacıyla hazırlanan anket çalışması, Batı Akdeniz bölgesindeki illerde uygulanmış ve elde edilen veriler SPSS for Windows programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda, katılımcıların çoğunluğunun katılım bankalarını diğer bankalardan farklı buldukları, ancak katılım bankalarının çalışma prensipleri hakkında bilgi sahibi olma oranının düşük olduğu, son dönemlerde katılım bankalarının bilinirliğinin arttığı görülmüştür. Ayrıca dini hassasiyetler nedeniyle tercih etme sebebinin, bu kurumları tercih etmede etkili olan ilk tercih sebebi olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Faizsiz bankacılık, İslâm Bankacılığı, Özel Finans Kurumları, Katılım Bankacılığı

ABSTRACT

DETERMINATION OF LEVEL OF AWARENESS IN TURKEY OF PARTICIPATION BANKS: A RESEARCH IN THE REGION WEST MEDITERRANEAN

Fatma Tuba ÇOBANKAYA

**Suleyman Demirel University, Business Administration
Master’s Thesis, 134 Pages, July 2014**

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet GENÇTÜRK

Interest-free banking applications often referred to Islamic banking, in which there is no place for interest; thus, it is a concept that differs from conventional banking. In our country, interest-free banking applications firstly started their operations in 1985, named private finance institutions. After making significant changes for private financial institutions in 1999 and 2001; in 2005, these institutions are included in the scope of Banking Law within the changes carried out in the Banking Law No: 5411, and they referred to as participation banks since 2006. In this study, where we have aimed to give information about the participation banks, the development of participation banks working with the principle of interest-free banking in our country and their place in the banking sector is analyzed by examining various data related to participation banks between the period of 2005 and 2013. In the empirical section of the study, a survey is applied in the cities of the Mediterranean Region, in which it is aimed to measure the perceptions of individuals towards participation banks, and the resulting data is analyzed by using SPSS for Windows software. As a result of the survey, it is observed that the majority of respondents consider participation banks different from other banks, the ratio of the people who has information about the working principle of the participation banks is low, and the awareness of the participation banks is increased in recent years. In addition, it is concluded that the religious sensitivities are not the first reason that affect people who choose these institutions.

Keywords: Interest-Free Banking, Islamic Banking, Private Financial Institutions, Participation Banking

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR	ix
TABLolar DİZİNİ	x
GRAFİKLER DİZİNİ	xii
ÖNSÖZ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SİSTEMİ VE KATILIM BANKACILIĞI

1.1.BANKACILIK SİSTEMİ	3
1.1.1.Bankanın Tanımı.....	3
1.1.2. Bankanın Fonksiyonları	4
1.1.2.1.Finansal Aracılık	4
1.1.2.2. Kaynaklara Akıcılık Sağlama.....	4
1.1.2.3.Kaynak Kullanımında Etkinliği Sağlama	5
1.1.2.4.Kaynaklarda Vade ve Miktar Ayarlaması Yapma.....	5
1.1.2.5. Kaydî Para Yaratma.....	5
1.1.2.6.Uluslararası Ticareti Geliştirme	5
1.1.2.7.Para Politikasının Etkinliğini Artırma	6
1.1.3. Banka Türleri	6
1.1.3.1. Mevduat Bankaları.....	6
1.1.3.2.Kalkınma ve Yatırım Bankaları	7
1.1.3.3.Katılım Bankaları	8
1.2.KATILIM BANKACILIĞI KAVRAMI	8
1.2.1.Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkış Nedenleri	10
1.2.1.1.Dini Neden	10
1.2.1.2.Sosyal Neden.....	11
1.2.1.3.Ekonomik Neden	11
1.2.2.Katılım Bankacılığının Amaçları.....	12
1.2.3.Katılım Bankalarının Faaliyetleri	13

1.2.3.1.Fon Toplama Faaliyetleri	13
1.2.3.1.1. Özel Cari Hesaplar	14
1.2.3.1.2. Katılma Hesapları	14
1.2.3.2.Fon Kullandırma Faaliyetleri	15
1.2.3.2.1. Mudaraba (Emek-Sermaye Ortaklığı).....	15
1.2.3.2.2. Muşaraka (Sermaye - Sermaye Ortaklığı).....	16
1.2.3.2.3. Murabaha (Maliyet + Kâr Marjlı Satış)	16
1.2.3.2.4. Muzaraa, Musakat ve Mugârâse	17
1.2.3.2.5. İcara ve İktina	17
1.2.3.2.6. Selem (İleriye Dönük Satın Alma)	17
1.2.3.2.7. İstisna (Siparişe Dayalı Satın Alma).....	18
1.2.3.2.8. Joala	18
1.2.3.2.9. Puan Sistemi	18
1.2.3.2.10. Tavarruk (Uluslararası Murabaha).....	19
1.2.3.2.11. Komodite	19
1.2.3.2.12. Karz-ı Hasen (Borç Verme).....	19
1.2.3.2.13. Sukuk.....	20
1.2.3.2.14. Tekafül (Sigorta).....	21
1.2.3.3.Diğer Bankacılık Hizmetleri	21
1.2.4.Katılım Bankalarının Diğer Bankalarla Karşılaştırılması	22

İKİNCİ BÖLÜM

KATILIM BANKACILIĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ VE HUKUKİ YAPISI

2.1.KATILIM BANKACILIĞININ DÜNYADAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	28
2.1.1.Çeşitli Ülkelerde Katılım Bankacılığı.....	33
2.1.1.1.İran.....	33
2.1.1.2.Suudi Arabistan	33
2.1.1.3.Kuveyt.....	33
2.1.1.4.Ürdün	34
2.1.1.5.Birleşik Arap Emirlikleri	34
2.1.1.6.Bahreyn	34
2.1.1.7.Sudan	34
2.1.1.8.Malezya	35
2.1.1.9.Pakistan	35
2.1.1.10.Bangladeş	36

2.1.1.11.Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.....	36
2.1.1.12.Mısır	36
2.1.1.13.Amerika Birleşik Devletleri	37
2.1.1.14.İngiltere	37
2.1.1.15.Çin.....	38
2.2.KATILIM BANKACILIĞININ TÜRKİYE’DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ	38
2.3.KATILIM BANKALARININ HUKUKİ YAPILARI	39
2.3.1.1983- 1999: Kuruluş ve Bankalar Kanununa Tabi Olunmasından Önceki Dönem.....	39
2.3.2.1999- 2005: 4389 Sayılı Bankalar Kanunu’nun Getirdikleri	42
2.3.3.2005 ve Sonrası: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun Getirdikleri	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DEKİ KATILIM BANKALARININ FİNANSAL GELİŞİMİ

3.1.TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN KATILIM BANKALARI	49
3.1.1.Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	50
3.1.2.Asya Katılım Bankası A.Ş. (Bank Asya)	51
3.1.3.Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	53
3.1.4.Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	55
3.2.KATILIM BANKALARININ FİNANSAL GELİŞİMİ	56
3.2.1.Katılım Bankalarının Kaynak Yapıları Gelişimi	56
3.2.2.Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi.....	60
3.2.3.Katılım Bankalarının Öz kaynak Gelişimi	62
3.2.4.Katılım Bankalarının Şube ve Personel Sayıları Gelişimi	63
3.3.KATILIM BANKALARININ YABANCI BANKALARLA FİNANSAL AÇIDAN KARŞILAŞTIRILMASI.....	65
3.4.KATILIM BANKALARININ BATI AKDENİZ BÖLGESİNDE GELİŞİMİ	68

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BATI AKDENİZ BÖLGESİNDEKİ BİREYLERİN KATILIM BANKASI ALGISI ÜZERİNE BİR UYGULAMA

4.1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	72
4.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE KAPSAMI.....	72
4.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	73
4.4. ARAŞTIRMANIN LİTERATÜRÜ	73
4.5.ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ	84

4.5.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler....	84
4.5.2. Katılım Bankaları Algı Düzeylerine İlişkin Frekans Dağılımları.....	86
4.5.3. Katılım Bankaları Algı Düzeyine İlişkin Analiz Bulguları.....	90
4.5.3.1. Katılım Bankalarının Hizmetlerinin Değerlendirilmesi	94
4.5.3.2. Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi ...	95
4.5.3.3. Katılım Bankalarının Bankacılık Sistemine Getirdiği Değişikliklerin Değerlendirilmesi.....	96
4.5.3.4. Katılım Bankası Hizmetlerinin Katılım Bankalarıyla Diğer Bankalar Arasında Fark Görenler ve Görmeyenler Açısından Değerlendirilmesi.....	97
4.5.3.5. Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebeplerinin Katılım Bankalarıyla Diğer Bankalar Arasında Fark Görenler ve Görmeyenler Açısından Değerlendirilmesi.....	99
4.5.3.6. Katılım Bankalarının Bankacılık Sistemine Getirdiği Değişikliklerin Katılım Bankalarıyla Diğer Bankalar Arasında Fark Görenler ve Görmeyenler Açısından Değerlendirilmesi	101
4.5.4. Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Demografik Özelliklere Göre Değerlendirilmesi	102
4.5.4.1. Yaş Değişkenine Göre Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi.....	102
4.5.4.2. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi	105
4.5.4.3. Meslek Değişkenine Göre Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi.....	108
4.5.4.4. Gelir Durumu Değişkenine Göre Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi	112
4.5.4.5. Şehir Değişkenine Göre Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi.....	115
SONUÇ.....	117
KAYNAKLAR.....	120
EKLER:	130
Ek-1: Uygulama Anketi.....	130
ÖZGEÇMİŞ	134

KISALTMALAR

a.g.e.: Adı geçen eser

a.g.m.: Adı geçen makale

a.g.t.: Adı geçen tez

A.Ş.: Anonim Şirket

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

c.:Cilt

GVK: Gelir Vergisi Kanunu

İMKB: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

ÖFK: Özel Finans Kurumu

ÖFKB: Özel Finans Kurumları Birliğı

s.:Sayfa

S.:Sayı

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TKBB: Türkiye Katılım Bankaları Birliğı

TMSF: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

vd.: Ve diğeri

y.y.: Yayın yeri yok

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Katılım Bankaları ile Diğer Bankaların Karşılaştırılması.....	23
Tablo 2.1. Çeşitli Ülkelerde Faaliyet Gösteren Faizsiz Bankalar.....	31
Tablo 3.1. 2005-2013 Albaraka Türk Özet Finansal Verileri (Bin TL).....	51
Tablo 3.2. 2005-2013 Bank Asya Özet Finansal Verileri (Bin TL)	52
Tablo 3.3. 2005-2013 Kuveyt Türk Özet Finansal Verileri (Bin TL).....	54
Tablo 3.4. 2005-2013 Türkiye Finans Özet Finansal Verileri (Bin TL)	55
Tablo 3.5. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Toplanan Fon Gelişimi (Milyon TL).....	57
Tablo 3.6. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Kullandırılan Fon Gelişimi (Milyon TL)	59
Tablo 3.7. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Aktif Gelişimi (Milyon TL)	60
Tablo 3.8. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Öz Kaynak Gelişimi (Milyon TL).....	62
Tablo 3.9. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Şube Sayısı Gelişimi	64
Tablo 3.10. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Personel Sayısı Gelişimi	64
Tablo 3.11. 2005-2013 Katılım Bankaları Özet Finansal Verileri (Milyon TL)	66
Tablo 3.12. 2005-2013 Yabancı Bankalar Özet Finansal Verileri (Milyon TL)	66
Tablo 3.13. Antalya İli Katılım Bankaları Özet Mali Verileri (Bin TL).....	68
Tablo 3.14. Burdur İli Katılım Bankaları Özet Mali Verileri (Bin TL)	69
Tablo 3.15. Isparta İli Katılım Bankaları Özet Mali Verileri (Bin TL)	71
Tablo 4.1. Katılımcıların Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	85
Tablo 4.2. Katılımcıların Katılım Bankalarıyla Çalışma Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımları.....	86
Tablo 4.3. Katılım Bankalarının Akla Gelme Sıklığına İlişkin Frekans Dağılımları	87
Tablo 4.4. Katılım Bankalarıyla Çalışma Sürelerine İlişkin Frekans Dağılımları.....	87
Tablo 4.5. Bankalarla Çalışanların Kaç Katılım Bankasıyla Çalıştıklarına İlişkin Frekans Dağılımları	88
Tablo 4.6. Katılım Bankalarının Değerlendirilmesine İlişkin Frekans Dağılımları	88
Tablo 4.7. Katılım Bankalarını Yakınlarına Tavsiye Etme Durumuna İlişkin Frekans Dağılımları.....	89
Tablo 4.8. Katılım Bankalarının Müşterisi Olmayan Katılımcıların Çalışmayı İstememe Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımları.....	89

Tablo 4.9. Katılım Bankalarının Hizmetlerini Yeterli Bulma Durumunun Değerlendirilmesi	94
Tablo 4.10. Katılım Bankalarını Tercih Etme Sebeplerinin Değerlendirilmesi	95
Tablo 4.11. Katılım Bankacılığının, Bankacılık Sistemine Getirdiği Değişikliklere İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi	96
Tablo 4.12. Katılım Bankalarını Diğer Bankalardan Farklı Bulma Durumuna Göre Katılım Bankası Hizmetlerinin Değerlendirilmesi	98
Tablo 4.13. Katılım Bankalarını Diğer Bankalardan Farklı Bulma Durumuna Göre Katılım Bankası Tercih Sebeplerinin Değerlendirilmesi	100
Tablo 4.14. Katılım Bankalarını Diğer Bankalardan Farklı Bulma Durumuna Göre Katılım Bankalarının Bankacılık Sistemine Getirdiği Değişikliklerin Değerlendirilmesi	101
Tablo 4.15. Katılım Bankalarını Tercih Sebeplerinin Yaş Değişkenine Göre Değerlendirilmesi	103
Tablo 4.16. Katılım Bankalarını Tercih Sebeplerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Değerlendirilmesi	106
Tablo 4.17. Katılım Bankalarını Tercih Sebeplerinin Meslek Değişkenine Göre Değerlendirilmesi	109
Tablo 4.18. Katılım Bankalarını Tercih Sebeplerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Değerlendirilmesi	113
Tablo 4.19. Katılım Bankalarını Tercih Sebeplerinin Şehir Değişkenine Göre Değerlendirilmesi	115

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 3.1. Yıllar İtibariyle Katılım Bankalarında Toplanan Fon Miktarı	58
Grafik 3.2. Yıllar İtibariyle Katılım Bankalarında Kullandırılan Fon Miktarı	60
Grafik 3.3. Yıllar İtibariyle Katılım Bankalarındaki Aktif Miktarı.....	61
Grafik 3.4. Yıllar İtibariyle Katılım Bankalarının Öz Kaynak Miktarı.....	63
Grafik 3.5. Yıllar İtibariyle Katılım Bankalarındaki Şube Ve Personel Sayıları	65
Grafik 3.6. Yıllar İtibariyle Antalya İli Katılım Bankaları Kredi Ve Mevduat Toplamı İle Şube Sayısı Değişimi	69
Grafik 3.7. Yıllar İtibariyle Burdur İli Katılım Bankaları Kredi Ve Mevduat Toplamı İle Şube Sayısı Değişimi	70
Grafik 3.8. Yıllar İtibariyle Isparta İli Katılım Bankaları Kredi Ve Mevduat Toplamı İle Şube Sayısı Değişimi	71
Grafik 4.1. Katılım Bankalarını Diğer Bankalardan Farklı Bulma Durumu.....	90
Grafik 4.2. Katılım Bankalarının Çalışma Prensipleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu	91
Grafik 4.3. Katılım Bankalarındaki Mevduata Devlet Garantisi Olduğunu Bilme Durumu	91
Grafik 4.4. Katılım Bankalarının Masraf Oranlarının Artmasının Çalışmayı Etkileme Durumu	92
Grafik 4.5. Katılım Bankalarının Ticari Bankalarla Rekabet Etme Durumu.....	92
Grafik 4.6. Ülkemizdeki Devlet Bankalarının Katılım Bankacılığı Sistemine Girmesi Durumu	93
Grafik 4.7. Katılım Bankalarının Son Dönemlerde Tercih Edildiğinin Düşünülmesi Durumu	93

ÖNSÖZ

Dünyada faizsiz bankacılık adı altında yaygınlaşan katılım bankacılığı, tasarruf sahibi bireylerin birikimlerinin faize maruz kalmadan muhafaza edilmesi ve faize maruz kalmadan değerlendirilmesi isteklerine cevap verilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda çalışmamızın teori kısmında katılım bankacılığı kavramı, katılım bankalarının Türkiye’deki finansal gelişimi ele alınmıştır. Uygulama kısmında ise Batı Akdeniz bölgesindeki bireylerin katılım bankası algısı ölçülmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında katkı ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen saygı değer hocalarımdan öncelikle danışmanım sayın Doç. Dr. Mehmet GENÇTÜRK’e ve değerli hocalarım Prof. Dr. Şeref KALAYCI’ya, Yrd. Doç. Dr. Ömer Lütüf ANTALYALI’ya, Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇELİK’e, Yrd. Doç. Dr. Ender COŞKUN’a ve çalışmayı hazırlama sürecinde katılım bankalarıyla ilgili beni bilgilendiren Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. çalışanı Zekeriya ÇOBANKAYA’ya teşekkür ederim.

Zor günlerimde beni yalnız bırakmayan, bana her zaman moral veren ve beni çalışmaya teşvik eden arkadaşlarıma ve benden yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Arş. Gör. Necla YILMAZ’a, bugünlere gelmemde en büyük pay sahibi olan, beni yetiştiren, maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olan değerli aileme çok teşekkür ederim.

Son olarak bu tez çalışması, Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından 3579-YL1-13 no’lu proje ile desteklenmiştir. Sağladığı maddi desteklerden dolayı BAP Koordinasyon Birimine teşekkürlerimi sunarım.

Fatma Tuba ÇOBANKAYA
Isparta 2014

GİRİŞ

Dünyada 1960'lı yılların başından itibaren görülen faizsiz bankacılık hareketleri, ülkemizde ise 1985 yılında iki faizsiz finans kurumunun faaliyete geçmesiyle başlamıştır. Dünyada İslâmi temellere dayalı olmaları sebebiyle “İslâm Bankacılığı”, faizsiz olmaları sebebiyle de “Faizsiz Bankacılık” ismiyle anılan bu kurumlar, ülkemizde “Özel Finans Kurumu” ismiyle finansal sistemimize dahil olmuş, 2005 yılında yapılan değişiklikle de “Katılım Bankası” ismini almışlardır. Çalışmamızda da katılım bankalarının daha önce farklı isimlerle anılmış olmaları sebebiyle ve de gerçekleştirilen anket çalışmasında, anlaşılır olması amacıyla katılım bankası yerine faizsiz banka ismine yer verilmiştir.

İslâm dininin faizi kesin olarak yasaklamasından hareketle, kâr ve zarara katılma esasına göre çalışan kuruluşlar olarak katılım bankaları, hem ekonomik hem de sosyal bir işlevi yerine getirme amacı gütmektedirler. Katılım bankaları bir yandan faiz kaygısıyla tasarruflarını ekonominin hizmetine sunmayan kesimlerin bu tasarruflarını aktif hale getirirken, diğer yandan da yatırımcıların fon temin edebilecekleri kurum işlevini görerek, yatırımcılar ve tasarruf sahipleri arasında aracılık görevini yerine getirmektedirler. Katılım bankalarının, tasarrufların reel olarak ekonomiye girmesini sağladığı, ayrıca birikimlerin üretim, ticaret ve sanayide değerlendirilmesi konusunda önemli bir rol oynadığı bilinmektedir.

Katılım bankalarının Türkiye'deki finansal gelişimini ve katılım bankası algısını analiz ettiğimiz bu çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bankacılık sistemiyle ilgili bilgiler verilmektedir. Bu doğrultuda bankanın tanımı yapılarak, bankanın fonksiyonlarına ve banka türlerine değinilmiştir.

İkinci bölümde, katılım bankacılığı kavramına değinilmiş, katılım bankacılığının ortaya çıkış nedenleri, tarihsel gelişimi ve hukuki yapıları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca bu bölümde katılım bankalarının fon toplama ve fon kullandırma faaliyetleri ile ilgili bilgiler verilerek, katılım bankalarının ticari bankalarla karşılaştırılması yapılmıştır.

Üçüncü bölümde, ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankaları hakkında bilgi verilmiş ve katılım bankalarının 2005-2013 dönemi finansal gelişimi incelenmeye

alışılmıştır. Katılım bankalarının, yabancı bankalarla finansal açıdan karşılaştırılması yapılarak, katılım bankalarının Batı Akdeniz bölgesindeki gelişimi analiz edilmiştir.

Son olarak dördüncü bölümde, bireylerin katılım bankası algılarını ölçmeye yönelik bir anket uygulanmış, Antalya, Burdur ve Isparta illerinde yapılan anket çalışması sonucu elde edilen veriler, SPSS 16.00 Windows veri paket programı ile yorumlanmış ve çalışma, sonuç bölümüyle neticelendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SİSTEMİ VE KATILIM BANKACILIĞI

Bankacılık sistemi içindeki üç banka türünden biri olan katılım bankacılığı ile ilgili açıklamalarda bulunacağımız çalışmanın bu bölümünde, öncelikle bankacılık sistemi ve banka türleri ile ilgili bilgiler verilmeye çalışılacaktır.

1.1.BANKACILIK SİSTEMİ

Bankacılık sistemi, farklı alanlarda çalışan bütün bankalar topluluğunun yapısal düzen ve ilişkisini ifade etmektedir. Bu düzen ve ilişki isteğe bağlı olarak yani devletin hiçbir müdahalesi olmadan kurulabildiği gibi, yasalar aracılığı ile de kurulabilmektedir.¹

Bankacılık sistemi; genellikle devlet denetimine tabi olarak yasalar ve yönetmelikler çerçevesinde, tasarruf sahipleri, kredi talep edenler ve ulusal çıkarlar açısından bankaların tabi oldukları çalışma düzenidir.²

1.1.1.Bankanın Tanımı

Banka sözcüğü, Türkçe karşılığı masa, sıra, ya da tezgah anlamına gelen İtalyanca “banco” kelimesinden gelmektedir. Yüzyıllardan beri birçok değişiklik ve gelişme kaydeden bankalar, çok sayıda yazar tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır.³

Banka en basit tanımıyla “para üzerine ticaret yapan işletmeler” ya da “sermayeyi az faizle alıp, daha yüksek faizle işleten işletmeler” şeklinde ifade edilebilir.⁴

Geniş anlamıyla bankalar, ekonominin çeşitli kesimlerinden topladığı kullanılabilir atıl fonların, ekonomiye aktarılmasını sağlayan ve ekonomik hayatın sürdürülmesinde vazgeçilmez nitelikteki hizmetleri üreten kuruluşlardır.⁵

¹ Tezer Öçal- Ömer Faruk Çolak, *Finansal Sistem ve Bankalar*, Nobel Yayınları, Ankara, 1999, s.35.

² Halil Çivi, *Para ve Banka*, İşletme Fakültesi Araştırma Enstitüsü Ders Notları, Erzurum, 1978, s.137.

³ Osman Altuğ, *Banka İşlemleri ve Muhasebesi*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000, s.1.

⁴ Serdar Atay, *Banka Muhasebesi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını, Isparta, 2003, s.1.

⁵ Atay, *a.g.e.*, s.1.

Bankalar, esas faaliyet konusu düzenli bir şekilde kredi almak ve vermek olan ekonomik kuruluşlardır. Bankalar para ve kredi ticareti yaparak, çeşitli mali ve sosyal hizmetleri yerine getirirler ve kendi öz kaynaklarının yanında, mevduat kabulü ile yaratılan yabancı kaynakları belirli bir kâr ya da faiz şeklinde ihtiyaç sahiplerine kullandırarak müşterilerin kredi taleplerini yerine getirirler.⁶

Ekonomideki işlevleri açısından bankalar, ülkelerin kalkınmasını destekleyen ve ekonomiye yön veren kurumlardır. Bankaların mevduat toplayarak kaynak yaratması ve bu kaynakların ekonomiye verdiği katkı büyüktür. Ülkelere ait para politikalarını belirlemeye önemli ölçüde yön veren bankalar, ülke kalkınmasını etkileyerek ülke halkının refah düzeyini de belirlemektedir.⁷

1.1.2. Bankanın Fonksiyonları

Ekonomik sistem içinde önemli bir yer tutan bankaların ekonomideki fonksiyonları şu şekildedir;⁸

1.1.2.1. Finansal Aracılık

Bankalar, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları, kredi olarak fon talep edenlere aktarmada aracılık ederler. Bankalar böylece ekonomi içinde önemli bir işlevi yerine getirirler.⁹

1.1.2.2. Kaynaklara Akıcılık Sağlama

Bankacılık sistemi, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde fon fazlası olan bölgelerden, fon açığı olan bölgelere kaynak aktarmak yoluyla fonlara akıcılık sağlamaktadır.¹⁰

⁶ Altuğ, *a.g.e.*, s.1-2.

⁷ Ali Semih Aladağ, “Türkiye’de Bireysel Bankacılığın Katılım Bankalarındaki Gelişimi ve Bir Katılım Bankası Uygulaması”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010, s.14-15.

⁸ Nurhan Aydın vd., *Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş*, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2012, s.16.

⁹ Nuray Uzkesici, *Modern Banka Yönetimi ve Organizasyonu*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1994, s.11.

¹⁰ Uzkesici, *a.g.e.*, s.11.

1.1.2.3.Kaynak Kullanımında Etkinliği Sağlama

Bankalar, topladıkları fonları uygun ve öncelikli sektörlerle, verimli ve kârlı alanlara aktararak kaynak kullanımında etkinliği sağlarlar. Ekonomik gelişim kaynakların kullanımında etkinliğin arttığı ölçüde artmaktadır.¹¹

1.1.2.4.Kaynaklarda Vade ve Miktar Ayarlaması Yapma

Bankalar kaynaklara akıcılık kazandırdığı gibi, farklı vade ve farklı miktarlardaki fon arz ve talebini de buluşturmaktadırlar. Genellikle tasarruf sahipleri az miktarda ve kısa süreli olarak fon sunarken, fon talep edenler ise büyük tutarlarda ve uzun süreli fon talep etmektedirler. Bankalar topladıkları fonlarda vade ve miktar ayarlaması yaparak, kısa süreli ve küçük tutarlı tasarrufları yatırımların finansmanında kullanılacak kaynaklar haline getirmektedirler.¹²

1.1.2.5. Kaydî Para Yaratma

Kaydî para, bankalarda nakdi para olmadan hesaplarda borç veya alacak kaydı oluşturulması ile ortaya çıkan bir para sistemidir.¹³ Bankaya yatırılan mevduatın kanuni karşılık miktarı düşüldükten sonra tekrar kredi olarak verilmesiyle oluşur. Özellikle çek sisteminin etkin bir şekilde uygulandığı gelişmiş ülkelerde önemli bir yere sahiptir.¹⁴

1.1.2.6.Uluslararası Ticareti Geliştirme

Bankalar yeni yöntemlerle ulusal ve uluslararası ticaretin gelişmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Dünyada rekabetin artması, bankaların yeni finansman yöntemleri (finansal kiralama, faktoring, forfaiting gibi) ve yeni ödeme yöntemleri (teminat mektupları, vesaik mukabili ödeme, akreditif gibi) geliştirmelerine neden olmuştur. Bu yöntemlerle birlikte bankalar, ulusal ticarete olduğu gibi uluslararası ticaretin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır.¹⁵

¹¹ Aydın vd., *a.g.e.*, s.17.

¹² Aydın vd., *a.g.e.*, s.17.

¹³ Cemal Elitaş- Yaşar Özdemir, “Bankalarda İç Kontrol Sistemi”, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006, S.2, s.144.

¹⁴ Öçal- Çolak, *a.g.e.*, s.38.

¹⁵ Aydın vd., *a.g.e.*, s.17.

1.1.2.7. Para Politikasının Etkinliğini Artırma

Bir ekonomide etkin bir para politikası için gelişmiş bir bankacılık sisteminin olması gereklidir. Merkez bankalarının para politikasına ilişkin olarak kullandıkları reeskont faiz hadleri, açık piyasa işlemleri, karşılık oranları gibi bütün araçlar, ancak gelişmiş bir bankacılık sistemi ile ekonomi üzerinde etkili olur.¹⁶

1.1.3. Banka Türleri

Bankalar, fonksiyonlarına göre mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, katılım bankaları olmak üzere 3 grupta incelenmektedirler.

1.1.3.1. Mevduat Bankaları

Mevduat bankaları, minimum öz sermaye koşulu ve risk faktörü ile likidite ve kârlılık amaçlarını gözeterek mevduat kabul eden, para ve sermaye piyasalarından fon sağlayan ve bu kaynakları ticari işletmelere ve kişilere, daha çok kısa süreli kredi olarak veren, döviz, tahvil, hisse senedi vb. menkul değerler ve iştirakler yoluyla yatırımlara aktaran, portföy işletmeciliği ve yatırım danışmanlığı yapan finansman kurumlarıdır.¹⁷

Mevduat toplama yetkisine sahip olan bu bankalar çoğunlukla ticari banka olarak da adlandırılmaktadırlar. Ayrıca kabul ettikleri mevduatı ticari senet iskontosu yoluyla borç vermelerinden dolayı iskonto bankası olarak da adlandırılmaktadırlar.¹⁸

Ticari bankalar olarak da adlandırılan mevduat bankaları, sanayi ve ticaret işletmelerine kısa vadeli işletme kredisi açarak, para piyasalarında etkin hale gelirler. Bütün mevduat bankalarının başlıca iki fonksiyonu vardır; borç almak ve borç vermek. Mevduat bankaları, çalışmalarına verecekleri yöne göre, ülkedeki ekonomik faaliyetlerin doğru ve faydalı bir şekilde gelişmesini sağlayabilecekleri gibi aksine ekonomik faaliyetlerin zararlı bir şekilde daralmasına da neden olabilirler.¹⁹

¹⁶ Uzkesici, *a.g.e.*, s.13.

¹⁷ Meral Tecer, "Bankacılık Sektöründe Ticaret Bankaları ve Fon Yönetimi", *Amme İdaresi Dergisi*, 1995, c.28, S.1, s.129.

¹⁸ Aydın vd., *a.g.e.*, s.29.

¹⁹ Öçal-Çolak, *a.g.e.*, s.37-38.

1.1.3.2.Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kalkınma bankaları; gelişmekte olan ülkelerde, yatırım sermayesi açığını gidererek, teknik açıdan yardımda bulunarak, girişimcilerin temel endüstri dallarına yönelmelerini sağlayarak, endüstrileşme ve kalkınma sürecini hızlandırmayı üstlenen kuruluşlardır.²⁰

Bu amaçlarla hizmet sunan kalkınma bankalarının faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir;²¹

- Endüstri sektörüne uzun vadeli fon sağlamak,
- Yurt içi kaynakları hareketlendirerek endüstri sektörüne yönlendirmek,
- Sermaye piyasasının gelişimine zemin hazırlamak,
- Girişimcilere proje düzeyinde teknik yardım sağlamak,
- Ülke için elverişli yatırım imkânlarıyla ilgili ön çalışmalar yapmak,
- Kalkınma planlarının uygulanmasını kolaylaştırmak ve gerçekleştirilmesine yardımcı olmak,
- Yurt dışından ve uluslararası finans kuruluşlarından sağlanacak finansal kaynak ve teknik yardımları endüstri sektörüne aktarmaktır.

Yatırım bankaları ise; devletlerin ve firmaların uzun süreli fon ihtiyaçlarını karşılamaları için, hisse senedi ve tahvil gibi menkul kıymetleri ihraç etmelerine aracılık eden kurumlardır.²²

Yatırım bankalarının fonksiyonları ise şu şekilde sıralanabilir;²³

- Firmalar tarafından arz edilen menkul değerlerin bir kısmının pazarlanamaması halinde satın almayı kabul edebilir,
- Tasarruf sahibi ile yatırımcı arasında aracılık yapmaktadır,
- Tasarrufçulara satılmak üzere menkul değerleri satın alabilirler,
- Riski üstlenmeden yatırımcının menkul değerlerini, yatırımcı adına satabilir,
- Yatırımcının, hisse senedi, kâr payı ve tahvil faizlerini zamanında ödeyeceğine garanti verebilir.

²⁰ İlker Parasız, *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*, İstanbul, 2000, s.28-29.

²¹ İlker Parasız, *Para Banka ve Finansal Piyasalar*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2000, s.219-220.

²² Gamze Göçmen Yağcılar, *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara, 2011, s.13.

²³ Öçal- Çolak, *a.g.e.*, s.43-45.

Yatırım bankaları, bu sayılan fonksiyonların yanında aşağıdaki görevleri de yürütmektedirler.²⁴

- Danışmanlık yapmak,
- Yatırımcı ve birikimci iletişim ve eşgüdümü sağlamak,
- Şirketler arasında birleşme ya da devir işlemlerine öneride bulunmak,
- Şirketlerin halka açılmasını özendirmek.

Kalkınma bankacılığı ve yatırım bankacılığı kavramları çok benzetmekle birlikte bazı noktalarda ayrılmaktadırlar. Yatırım bankacılığı gelişmiş ülkelerde ortaya çıkmasına karşın, kalkınma bankacılığı daha çok sermaye piyasası gelişmemiş, sermayenin kıt olduğu ülkelerde ortaya çıkmıştır.²⁵

1.1.3.3.Katılım Bankaları

Katılım bankaları, faiz esaslı çalışan geleneksel bankaların aksine, başta borç alma ve borç verme işlemleri olmak üzere, bankacılık hizmetlerini faizsiz olarak gerçekleştiren finansal kuruluşlardır. Katılım bankaları topladıkları fonlar karşılığında kar payı ödemeleri yaparken kullandığı fonlar karşılığında kar payı geliri elde ederler. Katılım bankalarını geleneksel bankalardan ayıran en önemli özellik bu noktada ortaya çıkmaktadır.²⁶

Katılım bankaları ile ilgili geniş bilgiye katılım bankacılığı kavramı başlığı altında yer verilecektir.

1.2.KATILIM BANKACILIĞI KAVRAMI

Mevduat toplayan ve kredi veren kurumlar olarak ortaya çıktıkları dönemden itibaren gelişme gösteren ve artık ekonominin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş bankaların işleyiş tarzı ile İslâmi prensipler arasında uyumsuzluklar söz konusudur. Bu nedenle “İslâm” ve “Banka” kelimelerini bir araya getirmek zor olmuş, Müslüman

²⁴ Öçal- Çolak, *a.g.e.*, s.45.

²⁵ Öçal- Çolak, *a.g.e.*, s.45.

²⁶ İsmail Karaayhan, “Bankalarda Performans Değerlendirme ve Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları Üzerinde Bir Uygulama”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2008, s.12.

toplumlarda günümüzdeki anlamıyla ortaya çıkmayan bankalar, batı toplumlarında ortaya çıktıktan sonra Müslüman toplumlar içinde de yer almaya başlamışlardır.²⁷

Bu bağlamda kredili sistemin aksine ortaklık sistemine dayalı ilk faizsiz banka, Ahmed en-Neccar tarafından 1963 yılında Mısır'da kurulmuştur. Dünyada faizsiz olarak kurulan ilk banka, kısa süre faaliyet göstermiş olsa da birçok faizsiz bankanın kuruluşuna örnek olmuştur.²⁸

Uluslararası literatürde çoğunlukla İslâmi Bankacılık olarak adlandırılan “faizsiz bankacılığın” en belirgin özelliği, faizin haram kılınması sebebiyle ekonomik sistem içinde faizsiz bir sistem geliştirmeye çalışılmasıdır. Faizsiz bankacılığın temeli paranın bir mal değil, bir finansman ölçüsü olmasına ve emeğini ortaya koyanla sermayesini ortaya koyanın kâr veya zarara birlikte katlanmasına dayanmaktadır.²⁹

Dünya’da, Müslüman halkın biriken tasarruflarının değerlendirilmesi amacıyla ortaya çıkan “faizsiz bankacılık” ülkemizde de aynı amaçla 1983 yılında ÖFK adı altında faaliyete başlamıştır. İlerleyen yıllarda ÖFK’lar ulusal ve uluslararası piyasalarda tanınabilirlik konusunda çeşitli sorunlar yaşamış³⁰ ve bu sorunlara çözüm bulmak amacıyla faizsiz finans kurumlarının isimleri, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda yapılan düzenlemeyle, 2006 yılından itibaren “Katılım Bankaları” olarak değiştirilmiştir. Tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları, faizsiz finansman prensipleri çerçevesinde ticaret ve sanayide değerlendiren ve oluşan kâr ya da zararı tasarruf sahipleri ile paylaşarak bankacılık faaliyetlerini gerçekleştiren bu kurumların isimlerinde, kâr ve zarara katılma ilkesinden yola çıkılarak “katılım” ibaresine yer verilmiştir.³¹

Katılım bankaları, bir yönden çeşitli sebeplerle tasarruflarını ekonominin hizmetine sunmayan kesimlerin tasarruflarını ekonomiye kazandırırken diğer yönden de

²⁷ İsmail Özsoy, *Türkiye’de Özel Finans Kurumları ve İslam Bankacılığı*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1987, s.65.

²⁸ Servet Bayındır, *İslâm Hukuku Penceresinden Faizsiz Bankacılık*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2005, s.41.

²⁹ Öztin Akgüç, *100 Soruda Türkiye’de Bankacılık*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1992, s.160.

³⁰ Ufuk Uyan, “Özel Finans Kurumları Katılım Bankası Olurken”, *Dünyada ve Türkiye’de Faizsiz Bankacılık*, İstanbul, Türkiye Katılım Bankalar Birliği, 2005, s. 2.

³¹ Osman Nuri Aras- Mustafa Öztürk, “Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2011, c. 3, S. 2, s.170.

yatırımcılara fon temin edebilecekleri kurum işlevini görerek, yatırımcılar ve tasarruf sahipleri arasında aracılık görevini yerine getirmektedirler.

Katılım bankaları mali sektörde faaliyet gösteren, reel ekonomiyi finanse eden ve bankacılık hizmetleri sunan kuruluşlardır. Katılım bankalarının varlık nedeni faizsizlik prensibidir. Faizsizlik prensibi, fon toplarken tasarruf sahiplerine sabit bir getiri sözü vermemek, fon kullandırırken de malı peşin alıp vadeli satmak (mala aracılık etmek), malı kiralamak ya da iş sahibiyle proje bazında ortaklık oluşturmak kurallarına dayanmaktadır.³²

1.2.1.Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkış Nedenleri

Birçok iktisadî ve sosyal kurum insan ihtiyaçları nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Katılım bankacılığı kavramının ortaya çıkmasındaki önemli etkenlerden biri de toplum ihtiyaçlarıdır. Toplumda faizden uzak durmak isteyen kesimlere fırsat eşitliği sunmak amacıyla özel finans kurumları adıyla faaliyete başlamış olan ve günümüzde katılım bankacılığı adı altında faaliyet gösteren bankaların kuruluş nedenlerini aşağıdaki başlıklar halinde açıklamak mümkündür.

1.2.1.1.Dini Neden

Katılım bankacılığının ortaya çıkmasına sebep olan en önemli nedenlerden biri dinen faizin yasaklanmasıdır. İslâm dini, inançla birlikte Müslümanların yaşam tarzlarına ve birbirleriyle olan münasebetlerine ilişkin çeşitli emir ve yasaklar getirmiştir. Müslüman, dini yaşantısıyla birlikte sosyal ve ekonomik hayatta da İslâm'ın koyduğu emirlere inancı gereği uymaktadır.³³

Dinimizde haram kabul edilen şeylerin yasaklanmasında ki ana sebep, yasaklanan şeylerin toplumsal, ekonomik ve ahlâki açıdan çeşitli zararlara sebep olmasıdır. Dinen yasaklanan faizin de gelir dağılımını bozmak, kalkınmayı frenlemek, yatırım teşebbüslerinde maliyet ve risk artışına sebep olmak, kârı düşük ancak sosyal verimliliği yüksek olan projelerin gerçekleşmesini önlemek gibi çeşitli zararları söz konusudur.³⁴

³² Katılım Bankacılığı Sistemi Nedir?, *Albaraka Türk Yayınları*, s.6.

³³ İsmail Özsoy, *Özel Finans Kurumları*, Asya Finans Kültür Yayınları, İstanbul, 1997, s.95.

³⁴ İsmail Özsoy, *Faiz ve Problemleri*, Nil Yayınları, İzmir, 1993, s.52-55.

İslâm dininde faizin yasaklanması, İslâm ülkelerinde faiz hassasiyeti nedeniyle kişilerin faizle çalışan bankalardan uzak durmalarına neden olmuş, faizsiz çalışma esasına göre çalışan bir sistemin kurulması gerektiğini ortaya çıkarmıştır.³⁵

1.2.1.2.Sosyal Neden

Toplum bireylerden oluşmaktadır ve her bireyin sahip olduğu imkânın farklı olması nedeniyle, toplumda farklı sosyal sınıflar oluşmaktadır. Bir toplumda ilişkilerin devam ettirilebilmesi için sosyal sınıflar arasındaki farklılıkların en aza indirilmesi gerekir. Özellikle sınıflar arasındaki ekonomik farklılığın çok fazla olmaması gerekmektedir.³⁶

Toplumda bireyler arasındaki farklılıkların giderilmesi ve İslâm dininin toplumu düzenleyici kurallar koymuş olması faizsiz bankacılığın doğuşuna yol açmıştır. Faizsiz bankacılık sistemi ile faize maruz kalmadan kazanç sağlamak isteyen tasarruf sahipleri ile ihtiyaç sahipleri arasında bir köprü kurulmakta, yastık altı tabiri olarak bilinen birikimler ekonomiye kazandırılmakta, ekonomiye kazandırılan fonlar üretim, ticaret ve sanayide değerlendirilerek istihdama da katkı sağlanmaktadır. Böylece toplumda hem ekonomik hem de sosyal bir işlev yerine getirilmekte ve bireyler arasındaki eşitsizlikler nedeniyle oluşacak uçurum önlenmeye çalışılmaktadır.

1.2.1.3.Ekonomik Neden

Katılım bankalarının doğuşunu hazırlayan ekonomik sebeplerin başında, 1970’li yıllarda İslâm ülkelerinin petrol kaynaklarından sağladıkları yüksek petrol gelirlerinin ekonomiye kazandırılması gelmektedir. 1974 yılından beri petrol fiyatlarında meydana gelen artışlar, petrol üreticisi ülkelerde önemli döviz rezervlerinin birikmesine neden olmuştur. Bu birikimler söz konusu ülkeleri yoğun bir kalkınma çabasına itmiş, ancak bu ülkelerde yatırım ve buna bağlı olarak ithalatlarını kısa bir zamanda gerçekleştirebilecek alt yapılarının mevcut olmaması, sağlanan kaynakların yatırıma dönüştürülmesine olanak vermemiştir.³⁷

³⁵ R. Ebru Türkmenoğlu, “Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Finansal Yapı”, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale, 2007, s.15.

³⁶ Mustafa Mürsel Eskici, “Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankalarının Müşteri Özellikleri”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2007, s.13.

³⁷ Fahrettin Yahşi, “Özel Finans Kurumlarının Mevzuat Serüveni”, *Bereket Dergisi*, 2000, S.9, s.6.

1980’li yılların başlarında Türkiye’nin, Ortadoğu’nun petrol zengini ülkeleriyle ticari ve siyasi alandaki ilişkileri hızlı bir gelişme gösterirken, bu ülkelerin malî yapılarındaki farklılıklar nedeniyle, malî alandaki ilişkileri gelişme gösterememiştir. Bu farklılığı azaltmak ve bu ülkelerin ülkemizdeki malî ve fiziki yatırım faaliyetlerini hızlandırmak amacıyla katılım bankalarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Katılım bankaları aracılığıyla, malî yapılardaki farklılıklar nedeniyle ülkemize çekemediğimiz petro-dolarlar ülkemize çekilebilecek, ülkeler arasındaki ticari ve malî ilişkiler daha da yoğunluk kazanacaktı.³⁸

Başlangıçta, katılım bankaları yoluyla körfez sermayesinin ülkemize çekilmesi ön planda iken, 1990 sonrası dönemde faize duyarlı kesimin atıl fonlarının ekonomiye kazandırılması amacının ön plana çıktığı görülmektedir.³⁹

Katılım bankacılığının doğuşunu hazırlayan ekonomik etkenlere, petrol gelirleri dışında şu iki sebep de eklenebilir. Bu sebeplerin ilki, ticari bankaların, kalkınma hedefine yönelik uzun süreli yatırım kredileri yerine ticari amaçlı kısa süreli kredileri yeğlemeleridir. Bankaların bu tutumu gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına engel teşkil etmektedir. Katılım bankaları ise, kalkınma amacına yönelik yatırım projelerini finanse ederek, gelişmekte olan ülkelerde ki bu eksikliği giderebilir. Diğer sebep ise, faiz esasına göre çalışan bankaların, sanayi ve ticaretin ortakları olmamaları sebebiyle, öncelikle kendi çıkarlarını düşünmeleri ve kredi verdikleri firmaların verimli çalışıp çalışmadığını yeterince denetlememeleridir. Katılım bankalarının söz konusu bankalara göre fonlarını daha çok ortaklık esasına dayalı kullandırması ile ülke ekonomisinin çıkarları göz önüne alınacak ve fon kullanımları denetlenecektir.⁴⁰

1.2.2.Katılım Bankacılığının Amaçları

Faiz hassasiyetine sahip bireylere bankacılık hizmeti sunmak amacıyla faaliyete başlayan katılım bankalarının amaçları şu şekilde sıralanabilir;

- Faizin yer almadığı, riskin paylaşıldığı, İslâmî kurallara aykırı olmayan ticaret türlerinin egemen olduğu bir piyasanın oluşturulmasını sağlamak,

³⁸ Vural Günel, *Özel Finans Kurumları*, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 1984, s.2.

³⁹ Recep Önal, “Türkiye’de Özel Finans Kurumları’nın Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu Konuşması”, Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, İstanbul, *Albaraka Türk Yayınları*, 2000, s.16.

⁴⁰ Akgüç, a.g.e., s.162.

- Atıl tasarrufları ekonomiye kazandırmak,⁴¹
- Dengeli bir finans sistemi kurmak,
- Medeniyete faydalı bir kurum kazandırmak,
- Kâr etmek,

Ayrıca katılım bankaları, faizsiz bankacılık hizmetlerinin yaygınlaştırılmasıyla banka sektörü ile olan ilişkilerin çerçevesinin genişletilmesi, araçların, tasarruf ve fonların İslâmi prensiplere uygun yatırımların kazancına katılmasının sağlanması, çeşitli sektörlerin ihtiyaç duyduğu fonların karşılanmasını amaçlamaktadırlar.⁴²

1.2.3.Katılım Bankalarının Faaliyetleri

Katılım bankalarını diğer tüm finans kurumlarından ayıran temel nokta faaliyet konularıdır. Bu nedenle katılım bankalarının faaliyetlerinin faiz içermemesi gerekmektedir. Bu da faizli çalışan bankaların gerçekleştirdiği işlemlerin bazılarının katılım bankaları tarafından yapılmamasına ve farklı faaliyetlerin önem kazanmasına yol açmaktadır.

Katılım bankalarının, dinen yasak olan faaliyetlerde bulunan, genel ahlaka aykırı ve topluma zarar verici faaliyette bulunan işletmelerle iş yapmaları, bu işletmeleri finanse etmeleri mümkün değildir.⁴³

1.2.3.1.Fon Toplama Faaliyetleri

Hem kendi sermayeleri hem de halktan topladıkları fonlarla faaliyette bulunan katılım bankaları fon toplama işlevlerini, özel cari hesaplar ve katılma hesapları olmak üzere iki başlık altında gerçekleştirmektedir.

Başlangıçta devlet güvencesi altında olmayan katılım bankaları tarafından toplanan tasarruflar, katılım bankalarının 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na tabi olmasıyla TMSF güvencesi altına alınmıştır.

⁴¹ Abitter Özulucan- Ali Deran, “Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009, c.6, S.11, s.89.

⁴² Akt. Akın Cihangir, *Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma*, Kayhan Yayınevi, İstanbul, 1986, s.115-117.

⁴³ Aydın Karapınar, *Özel Finans Kurumları ve Muhasebe Uygulamaları*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003, s.32.

Katılım bankalarının topladığı fonların (katılma hesapları birim hesap değerleri ve özel cari hesapların) 100.000 TL'ye kadar olan kısmı sigorta kapsamındadır.⁴⁴

1.2.3.1.1. Özel Cari Hesaplar

Özel cari hesaplar, katılım bankalarında açılabilen ve istenildiğinde geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri sağlamayan vadesiz mevduat hesaplarıdır.⁴⁵ Bu tanıma göre özel cari hesaplar kâr ödemesi olmayan, bir tür vadesiz mevduat hesabına denk gelmektedir. Ancak vadesiz mevduat hesabında az da olsa bir faiz ödemesi mevcut iken özel cari hesap, banka ile hesap sahibi arasında borç ilişkisi doğurur. Katılım bankası bu hesaplara yatırılan fonu işletir ve kazanç elde eder. Hesapların işletilmesi esnasında fonlarla ilgili bir kayıp olması durumunda, katılım bankası hesap sahibine borcunu öder. Yani özel cari hesabın işletilmesinden doğan kâr ya da zarar katılım bankasına aittir.⁴⁶

1.2.3.1.2. Katılma Hesapları

Katılma hesapları, BDDK tarafından hazırlanan yönetmelikte şu şekilde tanımlanmaktadır;

“Katılım bankalarına TL ve yabancı para cinsinden nama yazılı olarak ‘kâr ve zarara katılma cüzdanı’ karşılığında yatırılan fonların bu bankalarca kullanırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş faiz, kâr ve başka bir ad altında bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesapları ifade eder.”⁴⁷

Katılım hesapları, tasarruflarını kâr ve zararın paylaşımı esasına göre değerlendirerek, yatırıma ve ticari faaliyetlere aktarmak isteyen bireyler ve kurumlar tarafından tercih edilen hesaplardır. Katılma hesaplarında anapara garantisi olmayışı, bu hesapların bir tür risk sermayesi olarak da adlandırılmasına neden olmaktadır. Bu durumda tasarruf sahipleri sermayeyi koyan, katılım bankası ise sermayeyi işleten taraf olmaktadır. Katılım hesapları 1 ay, 3 ay, 6 ay, 9 ay, 1 yıla kadar, 1 yıl ve daha uzun

⁴⁴ <http://www.tmsf.org.tr/sssf> (10.10.2013).

⁴⁵ Mustafa Tosun, “Türk Mali Sisteminde Özel Finans Kurumları Deneyimi ve ÖFK’ların Türk Bankacılık Sistemi İçindeki Yerleri Üzerine”, *Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama*, Albaraka Türk Yayınları, İstanbul, 2000, s.180.

⁴⁶ İshak Emin Aktepe, *İslâm Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık*, Erkam Matbaası, İstanbul, 2010, s.72.

⁴⁷ Resmi Gazete, 20.09.2001, Sayı:24529.

vadeli olarak açılabilir. Katılım hesapları dahilinde dönemsel kâr payı ödemeli hesap açılabilir gibi, vadesi en az 5 yıl olan birikimli hesaplar ve yine katılım bankalarına özgü olan belirli bir projenin finansmanı için kesin bir vade içermeyen, özel fon havuzları da açılabilir.⁴⁸

Katılım bankalarından alacaklı olan üçüncü şahısların, sadece kuruma ait sermaye, ihtiyat ve dağıtılmamış kârlar üzerinde talep hakkı vardır. Alacaklıların katılım hesaplarında biriken fonlardan herhangi bir talep hakkı yoktur. Katılım hesaplarının işletilmesinden doğacak tüm masraflar katılım bankası tarafından karşılanır ve bu hesapların işletilmesinden doğacak olan kâr ya da zarardan katılım bankası tarafından alınacak pay %20'den çok olamaz. Katılım bankası tarafından tespit edilen oranın, %20'lik marj içinde kalmak koşuluyla değiştirilmesi T.C. Merkez Bankası'nın iznine tabidir. Katılım bankası bilançosunda ancak kendi payına düşen kâr ve zarar ile bu hesapların işletilmesinden doğan masrafları gösterebilir. Banka kârdan payını ve zarardan hissesine düşen payı günlük veya haftalık olarak hesaplarına aktarabilir.⁴⁹

1.2.3.2.Fon Kullanırma Faaliyetleri

Özel cari hesaplar ve katılma hesapları şeklinde halktan fon toplayan katılım bankalarının fon kullandırma faaliyetleri ise mudaraba, muşaraka, murabaha, muzaraa, musakat, mugarese, icara, iktina, selem, istisna, joala, puan sistemi, tavarruk, komodite, karz-ı hasen, sukuk ve tekafül başlıkları altında anlatılmaya çalışılacaktır.

1.2.3.2.1. Mudaraba (Emek-Sermaye Ortaklığı)

İslâm hukukunda Mudaraba; bir ticaret yapmak üzere sermaye sahibi ile sermayeyi çalıştıracak olan arasında yapılan bir akitir.⁵⁰

Mudaraba, bir tarafın emeği, diğer tarafın sermayeyi sağladığı, kârın önceden kararlaştırılmış oranlara göre paylaştırıldığı, zarar söz konusu olduğunda ve zararda işi yönetenin ihmali olmadığı durumlarda, zararın sermayeyi sağlayan tarafından karşılandığı modeldir.⁵¹ Ancak, zararın meydana gelmesinde emeğini ortaya koyanın

⁴⁸ Hüseyin Tunç, *Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2010, s.191-192.

⁴⁹ Batu Tunay, *Finansal Sistem: Yapısı, İşleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi*, Birsan Yayınevi, İstanbul, 2005, s.334.

⁵⁰ Muhammed Bakır Es-Sadr, *İslâm Ekonomi Sistemi*, Çev. Beşir Eryarsoy, Rehber Yayıncılık, Ankara, 1993, c.III, s.33.

⁵¹ Ziauddin Ahmad, "Islamic Banking: State Of The Art", *Islamic Ekonomik Studies*, Vol.2, No:1, s.4.

yani sermayeyi işletenin kasıt ya da ihmali varsa bu zarar kendisine tazmin ettirilir. Bu yöntemde katılım bankası zarar ihtimallerini ortadan kaldırmak amacıyla gerekli tedbirleri alabilir. Mudaraba yöntemi, piyasaya yeni giren, yetenekli fakat ekonomik gücü yetersiz olan girişimcilerden istifade etme amacına en uygun yöntemdir.⁵²

1.2.3.2.2. Muşaraka (Sermaye - Sermaye Ortaklığı)

Muşaraka hem sermaye hem de emeğin aktif olarak ortaya konduğu tam bir ortaklık yöntemidir. Faizsiz bankacılık sisteminin, kârlı gördüğü çeşitli alanlarda faaliyet gösteren teşebbüslere katılım bankasının kendi sermayesi ile iştirak etmesidir. Bir nevi öz sermaye iştirakidir ve mudarabadan farklı olarak sermaye tüm taraflarca sağlanır, yönetime tüm taraflar katılır.⁵³ Kâr ve zarar paylaşımına dayanan bu yöntemde her iki taraf kâra ortak olduğu gibi zarara da ortak olmaktadır. Kâr paylaşımı herhangi bir tarafa sabit bir getiri belirlenmeksizin önceden belirlenmiş oran üzerinden yapılırken, zarar paylaşımı sermaye oranında yapılmaktadır.⁵⁴

1.2.3.2.3. Murabaha (Maliyet + Kâr Marjlı Satış)

Murabaha yönteminde malı talep eden kişi ya da kuruluşun isteği üzerine temin edilen mal, malı talep edene temin ediliş fiyatının üzerinde bir fiyattan vadeli olarak satılır.⁵⁵

Murabaha yolu ile finansman yönteminde, katılım bankasının malı satın alma ve satma işlemi aynı anda gerçekleşmektedir. İhtiyaç duyduğu malı belirleyen işletme malın satıcısı ile fiyatta anlaşır ve katılım bankasına başvurur. Katılım bankası, söz konusu malın vadeli satışı ve vadeler üzerine işletmeyle anlaşır, malın bedelini satıcıya ödeyerek malı satın alır. Katılım bankası tarafından satın alınan mal, anlaşılan şartlarda müşteriye devredilir. Fiili olarak katılım bankasının malı teslim alması söz konusu olmaz.⁵⁶

⁵² Osman Nihat Yılmaz, *Faizsiz Bankacılık İlkeleri ve Katılım Bankacılığı*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, 2010, s.15.

⁵³ Halil İbrahim Bulut- Bünyamin Er, “Katılım Bankacılığında İki Yeni Finansal Teknik Önerisi: Mudaraba-Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıkları ve Mudaraba-Risk Sermayesi Yatırım Fonları”, *Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını*, 2009, s.28.

⁵⁴ Raif Parlakkaya- Suna Akten Çürük, “Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Temmuz 2011, S.3, c.3, s.398.

⁵⁵ Günel, *a.g.e.*, s.12.

⁵⁶ Karapınar, *a.g.e.*, s.39-40.

Fonksiyon olarak murabaha, klasik bankalardaki kredinin yerine geçse de arada önemli farklılıklar vardır. Kredide banka ile müşteri karşı karşıya gelirken, murabahada satıcı, müşteri ve katılım bankası devrededir. Kredi ödünç para verme işlemi iken murabaha gerçek bir finansman işlemidir, murabaha bir ticarettir ve mutlaka bir alışveriş karşılığında gerçekleşir. Kredinin getirisi faiz olurken, murabahanın getirisi kârdır.⁵⁷

1.2.3.2.4. Muzaraa, Musakat ve Mugârase

Muhâhale veya muhâbere olarak da bilinen muzaraa, bir kimsenin başkasına ait toprakları işleyerek, elde edilen ürünün bir kısmına sahip olmasını sağlayan sözleşmedir. Musâkat, bağ bahçe ortaklığı olarak da bilinir ve meyve veren ağaçların meyvelerinin paylaşılması üzerine kurulan bir ortaklıktır. Mugârase ise meyve vermeyen çam, kavak gibi ağaçların dikimi ve yetiştirilmesi üzerine boş arazi sahibi ile yapılan anlaşmadır.⁵⁸

1.2.3.2.5. İcara ve İktina

İcara; bir gayrimenkul ya da makinenin kiraya verilmesidir. Üreticinin ihtiyaç duyduğu makine ya da taşınmaz faizsiz banka tarafından satın alınarak, üreticiye kiralanır. Ödenecek kira bedeli genellikle kiraya verenin amortisman giderlerini karşıladıktan sonra belirli bir kâr payını da kapsayacak şekilde tespit edilmektedir.⁵⁹

İktina; finansal kiralama olarak bilinir ve katılım bankası makine ya da gayrimenkulü belirli bir dönem için kiraya verir. Kiracı malı kullandığı dönemde kira ile birlikte malın mülkiyetini kazandıran taksitleri de öder. Kira süresi sonunda malın mülkiyeti kiracıya geçer.⁶⁰

1.2.3.2.6. Selem (İleriye Dönük Satın Alma)

Bu yöntemde ileriki bir tarihte teslim alınacak bir malın bedeli katılım bankası tarafından peşin olarak ödenir. Böylece, satıcıya malı temin edebilmesi ya da üretebilmesi için önceden finansman sağlanmış olur. Katılım bankası ile satıcı arasında

⁵⁷ Yılmaz, *a.g.e.*, s.13.

⁵⁸ Tunç, *a.g.e.*, s. 134.

⁵⁹ Mehmet Takan- Melek Acar Boyacıoğlu, *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem*, Nobel Yayınları, Ankara, 2011, s.14.

⁶⁰ Takan- Boyacıoğlu, *a.g.e.*, s.14.

yapılan sözleşmede malın özellikleri ve kalitesi, müşterinin isteği doğrultusunda açıkça belirlenir. Malın tedariki için gereken sürenin sonuna gelindiğinde katılım bankası tedarik ettiği malı müşterisine satar. Malın müşterisi alıcı ise, bu işlemde doğan borcunu malı teslim aldığı anda ya da ileriki bir tarihte katılım bankasına borcunu öder.⁶¹

1.2.3.2.7. İstisna (Siparişe Dayalı Satın Alma)

İstisna, satıcı ile alıcı arasında düzenlenen, bir şeyi imal ettirme konulu gerçekleştirilen bir satış sözleşmesidir. Burada satıcı, alıcının talep ettiği malı yapıp ya da yaptırıp müşterisine teslim etmeyi taahhüt eder. İnşaat gibi yapımı uzun süren malların alım satımında kullanılan bu yöntemde malın bedeli peşin, taksitli veya ileriki tarihlerde ödenebilir.⁶²

İstisna yoluyla finansman yöntemi, ileriye yönelik satın alma yöntemi olan selem yöntemine benzemekle beraber, satın alınacak malın inşa edilecek olması, malın bedelinin taksitli ödenebilmesi ya da ileriki bir tarihte ödenebilecek olması gibi özellikleri nedeniyle selemden farklıdır.⁶³

1.2.3.2.8. Joala

Joala kavramı istisnaya benzemektedir. İstisnada satıcı fiziksel bir mal sunarken, Joala’da satıcı bir mal yerine hizmet sunar. Joala’nın diğer bütün yönleri istisnaya benzerdir. Joala anlaşmasında satıcının sunacağı hizmet belirlenirken, bu hizmetin fiyatı da belirlenir. Birçok durumda bir işlemin istisna mı? Yoksa joala mı olduğunu ayırt etmek güçtür.⁶⁴

1.2.3.2.9. Puan Sistemi

Yeni bir teknik olan puan sisteminde mudi’ye bankaya yatırdığı tutar ve vade için aynı oranda bedelsiz kredi sunulur. Örneğin 1 yılına bankaya 1000 TL yatıran mudi, 6 ay için 500 TL’lik bir krediyi faizsiz olarak edinme imkânını elde eder.⁶⁵

⁶¹ Tunç, *a.g.e.*, s.148.

⁶² Tunç, *a.g.e.*, s.150.

⁶³ Muhammad Anas Zarqa, “İstisna Financing Of Infrastructure Projects”, *Islamic Economic Studies*, Vol.4, No. 2, May 1997, s.68.

⁶⁴ M.Fahim Khan, “Islamic Futures and Their Markets”, *Islamic Development Bank Islamic Research and Training Institute Research Paper*, No.32, 1997, s.42.

⁶⁵ Eskici, *a.g.t.*, s.78, 2007.

1.2.3.2.10. Tavarruk (Uluslararası Murabaha)

Tavarruk yöntemi, katılım bankalarının kısa süreli likidite fazlalarının değerlendirilmesi yöntemidir. Bu yöntemle katılım bankaları, uluslararası emtia piyasasından peşin satın aldığı ya da aldırıldığı malları belirli bir kâr payı ekleyerek, müşterilerine vadeli olarak satar.⁶⁶

1.2.3.2.11. Komodite

Komodite yöntemi, herhangi bir kalite farkı göstermeyen emtiaların uluslararası piyasalarda yüklü miktarlarda ve anlık olarak alınıp satılmasıdır. En çok alınıp satılan ürünler petrol, altın ve tarım ürünleridir. Bu ürünleri alıcı ve satıcı görmemekte, belirli bir vadede belirli bir fiyat içeren sözleşmeler yapılarak para hareketi gerçekleştirilmektedir.⁶⁷ Katılım bankaları komodite yöntemine kısa süreli likidite dengesizliklerini gidermek amacıyla başvururlar. Yöntem katılım bankalarının, özellikle likidite fazlalıklarını değerlendirmek için müracaat ettikleri yöntemlerden biridir.⁶⁸

1.2.3.2.12. Karz-ı Hasen (Borç Verme)

Faizsiz borç anlamına gelen karz-ı hasen, maddi sıkıntıya düşmüş bir kişiye finansal yardım yapmak üzere ihtiyaç duyduğu meblağı verip, hiçbir menfaat gözetmeden verilen borç miktarını aynıyla geri almak olarak tanımlanır. Karz-ı hasen işleminde vade belirlenebilir ancak belirlenen vade bağlayıcı değildir. Alacaklı alacağını her zaman isteyebilir, borçlu da vadesinden önce borcunu ödeyebilir. Karz-ı hasen, ancak misli mallarda gerçekleşir ve kendisi tüketilen malın misli, piyasadan bulunarak geri ödeme gerçekleştirilir. Diğer finansman yöntemlerinde olduğu gibi dinen meşru olmayan işler için borç verme söz konusu olamaz.⁶⁹

⁶⁶ Nazım Öztürk, *Para Banka Kredi*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2011, s.118-119.

⁶⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s.118-119.

⁶⁸ Tunç, *a.g.e.*, s. 160.

⁶⁹ İshâk Emin Aktepe, *Sorularla Katılım Bankacılığı*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, İstanbul, 2013, s.20.

1.2.3.2.13. Sukuk

Sukuk, faiz içermeyen, gayrimenkul veya sermaye ortaklığını temsil eden bir finansal sertifikadır ve İslâmi bono ismiyle de bilinmektedir.⁷⁰ Sukuk, oransal mülkiyeti temsil etmektedir ve sukuk sahibi belli bir süre için belli bir varlığın yaratacağı nakit akımından doğacak risk ve getiriye sahip olmaktadır. Sukuk ihracının belli bir vadesinin olması ve mülkiyetin şirketin belli bir yatırımı ile sınırlı olması sukuku hisse senedinden ayırmaktadır.⁷¹

Sukuk ihracı, toplanan fonlar ile sahip olunan paya göre yeni bir projeye başlamak, mevcut olan projeyi geliştirmek ya da toplanan fonları ticari bir faaliyeti finanse etmek amaçlarıyla kullanılmaktadır.⁷²

Sukuk'un esas özelliği diğer İslâmi finansman türlerinde olduğu gibi gerçek bir ticari ya da yatırım ilişkisine dayandırılabilir olması, proje, varlık ya da bilanço endeksli çıkarılabilir olmasıdır. Hem devlet hem de özel kurumlar tarafından çıkarılabilen sukuk, günümüzde hem körfez ülkelerinde hem de Avrupa ülkelerinde devletler ve kurumlar tarafından çıkarılmaktadır. Sukuk, genellikle büyük projeler için ihtiyaç duyulan yüksek miktarlı sermayeyi temin etmek amacıyla çıkarılmaktadır. Katılım bankaları ise kendi projeleri için kaynak toplamak amacıyla sukuk çıkarabildikleri gibi, diğer kurumların çıkardıkları sukuktan da satın alarak atıl fonlarını değerlendirebilirler. Katılım bankaları yeni bir projenin finansmanı için sukuk arz ettikleri gibi, aktifinde bulunan varlıklara istinaden sukuk çıkararak, alacaklarını nakde çevirmeye de yönelmiş olabilirler. Sukuk ile kaynak sağlama, faizsiz finansman modelindeki fon kullandırma yöntemlerinin neredeyse tamamı için uygundur ve hangi tür işlem için uygulanacaksa ona göre isimlendirilir. Bu yöntemle alım satıma konu olan işlemler için, alt yapı inşası için veya özel bir projenin gerçekleştirilmesi için kaynak sağlanabilir.⁷³

⁷⁰ İsmail Özsoy, *Vatikan İslâmi Finansı Öneriyor, İslâmi Finans Neyi Öneriyor?*, 2.Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu, 1-2 Ekim 2012, s.7.

⁷¹ Necla Küçükçolak, "Faizsiz Finansman Sertifikası Sukuk'un Türk Sermaye Piyasası Açısından Değerlendirilmesi", *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 2008, c.45, S.520, s.27.

⁷² Günümüzün gözde finansman aracı: Sukuk, <http://tkbb.org.tr/Documents/OnemliBasliklar/sukuk%20makalesi8.pdf> (29.11.2013).

⁷³ Tunç, *a.g.e.*, s. 152-154.

Sukuk, yatırımcısına ilgili varlıkta tam tasarruf hakkı kazandırarak varlığın satılmasından gelir elde etme ve varlıktan elde edilen gelirden de pay alma hakkı vermektedir.⁷⁴

Sukuk, inançları gereği faiz elde etmek istemeyen yatırımcıların ihtiyaçlarına cevap vermenin yanı sıra faizsiz esasa göre çalışan bankalara da önemli katkı sağlamaktadır. Normal şartlarda cari hesaplarla kısa vadeli fon toplayan faizsiz bankalar, bu fonları uzun vadeli olarak kullanırmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum varlıklar ve yükümlülükler arasında vade uyumsuzluğunu doğurmaktadır. Sukuk ihracı, faizsiz bankaların varlıkları ve yükümlülükleri arasındaki vade uyumsuzluğunu azaltmaya yardımcı olmaktadır.⁷⁵

1.2.3.2.14. Tekafül (Sigorta)

Tekafül, katılımcılar arasında yardımlaşma ve dayanışmaya dayanan bir yardım sandığı teminatına benzemektedir. Denge ve eşitlik ilkesine dayanan yöntem, önce kâr ve zararın sigorta şirketleriyle sigortalılar arasında paylaşımını varsaymaktadır. Böylece muhasebe gelirlerinin bir bölümü sigorta şirketine ödenen ücretten mahsup edilmek suretiyle sigortalılara geri ödenmektedir. Tekafül bir nevi sigorta şeklidir. Bazı İslâmi düşünürlerce sigortacılık üzerinden kazanç elde etmenin dine aykırı olduğu düşüncesinin savunulması üzerine, faizsiz finans sisteminde tekafül, mudaraba ortaklığı ile birlikte yürütülmektedir.⁷⁶

1.2.3.3. Diğer Bankacılık Hizmetleri

Katılım bankaları yukarıda bahsettiğimiz ana faaliyetleri dışında geleneksel bankaların yaptıkları faaliyet ve hizmetleri de müşterilerine sunmaktadırlar. Burada önemli olan gerçekleştirilen faaliyetlerin faiz içermemesi ve dinen sakıncalı görülen konularda olmamasıdır.

Katılım bankaları teminat mektubu verme, akreditif açılması, çek karnesi verilmesi, çek ve senetlerin tahsile alınması, ihracat akreditiflerinin ihbar ve teyit edilmesi, seyahat çeki verilmesi, döviz alım satım işlemleri, yurt içi ve yurt dışı havale

⁷⁴ Akt. Soner Yakar – S. Yılmaz Kandır- Y. Beyazıt Önal, “Yeni Bir Finansman Aracı Olarak ‘Sukuk-Kira Sertifikası’ ve Vergisel Boyutunun İncelenmesi”, *Bankacılar Dergisi*, 2013, S.84, s.74.

⁷⁵ Jobst vd., “Islamic Bond Issuance: What Sovereign Dept Managers Need to Know”, International monetary Fund, July 2008, s.8.

⁷⁶ <http://www.saglik-sigortasi.com/sigorta-pastasini-buyutmek-icin-tekaful-modeli> (17.10.2013).

ve transfer işlemleri, kredi kartı vermek, elektrik, telefon, doğalgaz ve su fatura tahsilatları, SGK ödemeleri ve vergi ödemelerine aracılık hizmetleri,⁷⁷ havale, kiralık kasa hizmetleri gibi bir çok hizmetin yanı sıra ATM bankacılığı, telefon bankacılığı, internet bankacılığı hizmetlerini de sunmaktadırlar.

1.2.4.Katılım Bankalarının Diğer Bankalarla Karşılaştırılması

Yukarıda çalışma sistemleri hakkında bilgi vermeye çalıştığımız katılım bankalarının, diğer bankalar ile karşılaştırılmasına ilişkin bilgiler Tablo 1.1’de gösterildiği gibidir.⁷⁸

⁷⁷ Katılım Bankacılığı Nedir? Nasıl Çalışır?, *Albaraka Türk Yayınları*, s.8.

⁷⁸ Özulucan- Deran, *a.g.m.*, s.94.

Tablo 1. 1. Katılım Bankaları ile Diğer Bankaların Karşılaştırılması

Nitelik	Katılım Bankaları	Diğer Bankalar
Çalışma Yöntemleri	Kar Zarar ortaklığı esastır. Temel ilke faizsizlik ilkesidir. Para ticari bir ürün olarak alım satıma tabi değildir. Mevduat kabulü ve kredi kullandırmanın dışında her türlü hizmeti sunmaktadırlar. Fakat katılım bankalarında fon toplama ve fon kullandırma şeklinde faaliyetler geçerlidir.	Gerek fon kullandırmada gerekse fon toplamada faiz esası vardır. Yani para ticareti söz konusudur. Sundukları hizmet açısından katılım bankaları ile farkları yoktur.
Paranın fonksiyonları	Para ticari bir ürün gibi alım satıma tabi değildir. Bu nedenle katılım bankaları kaynak toplarken kâr/ zarar ortaklığı ile, kaynak kullandırırken ise vadeli satış, kiralama, kâr/zarar ortaklığına dayanan işlemler yapmaktadır. Çeşitli bankacılık hizmetleri ile birlikte mal ticareti yapmaktadırlar.	Para, belirli bir bedel karşılığında alınıp satıldığı için ticari bir ürün gibi kullanılmaktadır. Bankacılık hizmetlerinin yanı sıra para ticareti de yapmaktadırlar.
Fon Toplama	Fon sahiplerinden özel cari hesap ve katılım hesabı adı altında fon toplanmaktadır. Katılım bankalarını diğer bankalardan ayıran hesap katılım hesabıdır. Bu hesap türünde müşteri ile kurum arasında bir ortaklık söz konusudur. Libor sistemi ile borçlanmaz, ancak yurt dışından katılma hesabı adı altında fon sağlayabilirler.	Ticari ve mevduat hesabı adı altında önceden belirlenen faiz geliri karşılığında mudilerden fon sağlamaktadırlar. Banka ile mudi arasında borçlu alacaklı ilişkisi söz konusudur. Bankalar ihtiyaç duydukları sıcak para ihtiyacını +2 -3 ile karşılayabilirler.
Fon Kullandırma	Nakit kredi kullandırılmamaktadır. Fon; murabaha, mudaraba, icara, muşarake, karz-ı hasen, mal karşılığı vesaikin alım satımı aracılığı ile nakit değer kullandırılmaktadır. Katılım bankaları topladıkları fonları üretim ve ticarete değerlendirirler. Dolayısıyla katılım bankaları ile fon kullananlar arasında ticari bir bağ vardır. Yani, katılım bankaları mal ve ticari amaçla gayrimenkul alım satımı yapabilmektedirler. Fonun kullandırılmasında projenin kârlılığı önemlidir. Fon kullanımında genellikle vade uzundur.	Basılı ve külçe altın dışında herhangi bir emtia ve gayrimenkul alım satımında bulunmazlar. Faiz karşılığında nakit kredi kullandırmaktadırlar. Bankanın topladığı para üretim dışında da kullanılabilir (Devlet tahvili ya da hazine bonusu alınabilir). Kredinin kullandırılmasında müşterinin vereceği teminat önemlidir. Kısa vadeli fon kullandırmaları mümkündür ve kredi sınırlaması vardır.

Tablo 1.1. (Devamı)

Finansal Kiralama	Finansal kiralama yöntemiyle müşterilerine doğrudan kaynak aktarabilirler. Yani finansal kiralama yetkileri vardır.	Finansal kiralama yapamazlar, fakat finansal kiralama şirketi kurabilirler.
Müşterilerin Üstlendikleri Risk ve Sisteme Duyulan Güven	Müşteriler bu sistemde kâr ve zarara ortak olduklarından riski önceden kabul etmektedirler. Dolayısıyla bu sistemde güven esastır. Teminat ve ipotek kadar ortak olunan projenin sağlamlığı da önemlidir.	Faiz esasına dayandığı için risk yoktur. Bankacılık sisteminde güven konusu teminat ve ipotek ile çözümlenmiştir.
Kullandırılan Fonun Müşteriler Açısından Maliyeti	Fonu kullanan müşterinin belirlenen vade sonunda ödeyeceği tutar belirlidir ve sonradan ekonomik konjoktüre göre değişmez.	Bankalar zaman zaman kredi maliyetlerini değişik finansman enstrümanlarına endeksleyebilmektedir (hazine bonusu, devlet tahvili gibi). Bu durum kredi maliyetlerinin sonradan değişebilme olasılığını ortaya çıkarmaktadır.
Kullandırılan Fonun Süresi	Daha çok uzun süreli yatırım amaçlı projeleri finanse etmektedirler.	Daha çok ticari amaçlı kısa süreli kredi kullanılmaktadır.
Fon Maliyetleri	Özel cari hesaplarda toplanan fonların herhangi bir maliyeti yoktur. Katılma hesaplarında ise fon sahibine sistem gereği herhangi bir getiri garantisi verilmemektedir.	Fon kaynaklarının tamamının (vadeli, vadesiz, ihbarlı mevduatta farklı olmak üzere) bankaya maliyeti vardır.
Denetim	Bankalar Kanunu madde 65'e göre, bu kanun kapsamındaki kuruluşlar(katılım bankaları dahil) ve bunların faaliyetleri, kurumun denetim ve gözetimine tabidir. Kurum, bankaların genel kurul toplantılarına gözlemci sıfatıyla temsilci gönderebilir.	Bankalar Kanunu madde 65'e göre, bu kanun kapsamındaki kuruluşlar(yatırım, kalkınma ve mevduat bankaları dahil) ve bunların faaliyetleri, kurumun denetim ve gözetimine tabidir. Kurum, bankaların genel kurul toplantılarına gözlemci sıfatıyla temsilci gönderebilir.
Kredi ve Diğer Yatırımlar	Kredi kullandırmada dikkat edilen en önemli faktör, finansmanın şirkete değil, değerlendirilen projeye yapılmasıdır.	Kredinin açılmasında bankaya karşı verilen teminat ön planda tutulur.

Tablo 1.1. (Devamı)

Üstlenilen Risk	Toplanan fonların reel ekonomide kullanımı esas olduğundan ve katılım bankaları ile fon sahipleri arasında yatırım ortaklığı söz konusu olduğundan, hem katılım bankası hem de fon sahibi açısından risk olasılığı her zaman mevcuttur.	Bankalar önceden belirlenmiş faiz oranı karşılığında fon toplamaktadırlar. Dolayısıyla mudi açısından herhangi bir risk yoktur. Burada riski üstlenen taraf bankadır.
İktisadi Sistem	İslâm iktisadi sistemini (genel hatlarıyla) esas alarak faaliyet gösterirler. Fakat katılım bankalarının tam anlamıyla İslâmi prensiplere göre faaliyette bulundukları söylenemez. Bugüne kadar faizsiz bankacılık, 'tek yasal bankacılık sistemi' olarak sadece İran ve Sudan da uygulanabilmiştir.	Kapitalist iktisat sistemini esas alarak faaliyet gösterirler.
İşlemlerinde Kullandıkları Finansal Enstrüman	Kullandırdıkları finansal enstrüman açısından bankalarla karşılaştırıldıklarında dezavantajlıdır. Çünkü bu kuruluşların çalışma sistemleri bazı enstrümanların kullanımına uygun olmayabilir (tahvil ihracı gibi).	Bankalar, yeni geliştirilen enstrüman eğer kârlı ise, bu enstrümanı herhangi bir kısıtlamaya gidilmeksizin kullanabilirler. Örneğin; repo, bankalar arası piyasa, hazine bonusu gibi kısa vadeli enstrümanlara yatırım yapmaları mümkündür.
Makro Ekonomiye Etkisi	Kayıt dışı ekonominin mutlak önlenmesi nedeniyle, yapılan her işlem devletin vergi gelirlerini artırmaktadır. Kullandırılan fon, direkt olarak reel ekonomiye gittiği için, yatırım tutarının artması, istihdam kapasitesinin artması ve bu etkenlere bağlı olarak birçok ekonomik hareketliliğin ortaya çıkması söz konusudur.	Kredi teminat esasına göre verildiği için, işlemlerin ne kadarının kayıt altında olduğu kontrol edilemez. Kullandırılan kredinin ne kadarının yatırım amaçlı ne kadarının tüketim amaçlı kullanıldığı kesin olarak kontrol edilemez.
Dağıtılan Nemaların GVK'ya Karşı Durumları	Katılım bankalarınca dağıtılan kâr payları 193 sayılı GVK'ya (Md.75/12) göre, Menkul Sermaye İradı sayılmakta ve gelir vergisine tabi tutulmaktadır.	Mevduat faizleri de 193 sayılı GVK'ya göre, Menkul Sermaye İradı sayılmakta ve gelir vergisine tabi tutulmaktadır.

Tablo 1.1.(Devamı)

Müşteri Getirisi	Katılım hesaplarında biriken fonların kullanılmasından doğan kârın genel olarak %80'i hesap sahiplerine dağıtılır. Zarar var ise, fon sahiplerinin katılımları oranında zararı karşılayacakları sistemin esasında mevcuttur.	Sistem gereği, mudinin kazancı oransal olarak önceden belirlenmiştir.
Kültürel Açıdan	Bugün için hakim olan sistem, faize dayalı kapitalist sistemdir. Dolayısıyla, katılım bankalarının içinde doğdukları sisteme kültürel yönden yabancı olmaları bir dezavantajdır. Yani katılım bankaları, doğu dünyasına daha yakın olan Türk milletinin sahip olduğu kültür değerlerinin bir ürünüdür. Sonuçta katılım bankaları İslâm iktisadının bir ürünüdür.	Kapitalist sistem, faiz temeline oturtulan banka sistemini doğurmuştur. Yani bankalar, kapitalist ekonomik sistemin bir ürünüdür.
Reel Ekonomiye Katkı	Katılım bankalarını klasik bankalardan ayıran temel fark, kâr ve zarara katılma esasına göre toplanan fonların, faizsiz yöntemlerle ticari ve sınai faaliyetlerde değerlendirilmesidir.	Bankalar, topladıkları fonun bir kısmını reel ekonomiye kazandırırken, bir kısmını da rant ekonomisinde değerlendirebilmektedirler. Hazine bonusu, devlet tahvili, repo da olduğu gibi.
Toplanan Fonların Güvencesi	Bankacılık Kanunu'na göre, katılım bankalarında, gerçek kişiler adına özel cari ve kâr ve zarara katılma hesaplarında toplanan tasarruflar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun güvencesi altındadır. (gerçek kişiler adına özel cari, kâr ve zarara katılma hesaplarında toplanan tasarrufların kişi başına, anapara ve kâr payı tutarının 100.000 TL'lik kısmı güvence altındadır)	Toplanan fonlar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kapsamındadır. Tutar (100.000 TL) katılım bankalarından farklı değildir. Bankalar Kanunu'na göre tüm kredi kuruluşları gibi bankalar da, nezdindeki tasarruf mevduatını sigortaya tabi kısım üzerinden sigorta ettirmek ve bunun üzerinden prim ödemek zorundadırlar.
Getiri Dağıtımı	Yasal herhangi bir sınırlama yoktur.	Mevduat faizlerinde bazı sınırlamalar vardır.

Tablo 1. 1. (Devamı)

Tabi Oldukları Meslek Kuruluşu	Sektörde faaliyet gösteren katılım bankalarının sorunlarını ortaya koyma, çözüm yolları üretme, daha etkin ve verimli hizmet verilmesini sağlama gibi görevleri üstlenen Türkiye Katılım Bankaları Birliği'ne üye olma zorunlulukları vardır.	Türkiye Bankalar Birliği'ne üye olmak zorundadırlar.
---------------------------------------	---	--

Kaynak: Özuluçan-Deran, 2009, s.94

Katılım bankaları görünüşte diğer bankalarla aynı faaliyeti göstermektedirler. İki kurumda mali ve idari yapı, teşkilatlanma ve müşterilerle muhatap olma biçimleri açısından birbirine benzemektedirler. Hatta bu açılardan bakıldığında diğer bankalara benzeyen tek mali kuruluş türü katılım bankalarıdır denilebilir. Ayrıca tasarruflarını değerlendirmek isteyenlere yardımcı olmak, finansman ihtiyacı olanların ihtiyaçlarının giderilmesine yardımcı olmak gibi faaliyetler açısından iki kurum birbirine benzemektedir.⁷⁹

Fakat katılım bankalarında işlemlerin yapılış şekli diğer bankalardan farklıdır. Katılım bankaları ilk olarak faizsizlik prensibi ile çalıştıklarından dolayı diğer bankalardan ayrılırlar. Katılım bankalarının dağıttıkları kâr payları tamamen elde edilmiş kazançlara dayalı bir sistemle belirlenmektedir. Yani katılım bankalarının diğer bankalarla arasındaki en önemli farklılık, katılım bankalarında diğer bankalarda olduğu gibi ileriye dönük fiyatlama sistemi yerine fiilen elde edilmiş kazançların dağıtılmasıdır.⁸⁰

⁷⁹ Ahmet Battal, *Bankalarla Karşılaştırmalı Olarak Hukuki Yönden Özel Finans Kurumları*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 1999, s.50.

⁸⁰ Adnan Büyükdeniz, “Faizsiz Finans Kurumlarının Mali Sistem İçindeki Yeri ve Çalışma Prensipleri”, Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, *Albaraka Türk Yayınları*, İstanbul, 2000, s.27.

İKİNCİ BÖLÜM

KATILIM BANKACILIĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ VE HUKUKİ YAPISI

2.1.KATILIM BANKACILIĞININ DÜNYADAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Dünyada “Faizsiz Bankacılık” ve “İslâm Bankacılığı” olarak da bilinen katılım bankacılığının başlangıcı M.Ö. 2123-2081 arasında Babil’de hüküm süren Hammurabi’ye kadar uzanmaktadır.⁸¹ Katılım bankacılığının temeli, faizin haram kabul edilmesi nedeniyle İslâmiyet’in ilk yıllarına hatta diğer dinlerde de faizin yasaklanması sebebiyle daha eskilere dayanmış olsa da İslâm ekonomisi tabirinin ortaya çıkışı 1945’ten sonradır. 1945’ten sonra bu tabirin ortaya çıkışının sebebi Hindistan alt kıtasındaki bağımsızlık hareketleridir. Hindistan’ın bağımsızlığını kazanması ve o sırada Müslüman Hint aydınlarının yeni bir sistem oluştururken İslâm’dan nasıl faydalanacaklarını düşünmeleri sonucu yapılan çalışmalarla İslâm ekonomisi tabiri ortaya çıkmıştır.⁸² İslâm ekonomisine ilişkin yaşanan olumlu gelişmeler neticesinde ilk faizsiz banka, 1963 yılında Mısır’da kurulmuş ve 1966 yılına kadar faaliyet göstermiştir.⁸³ 1975 yılına gelindiğinde ise İslâm ülkelerindeki verimli yatırımları teşvik etmek, iktisadi ve sosyal alanlarda teknik yardım ve üye ülkeler arasındaki dış ticareti teşvik etmek amaçlarıyla İslâm Kalkınma Bankası kurulmuştur.⁸⁴

İslâmi bankalara teknik danışmanlık hizmeti vermek ve bankaların aralarında bilgi alışverişinde bulunmalarını sağlamak, İslâmi bankacılığın gelişimine katkıda bulunmak, problemlerin çözümüne yardımcı olmak amacıyla 1977’de Uluslararası İslâm Bankaları Birliği ve İslâmi Bankacılık ve Ekonomi Kurumu kurulmuştur.⁸⁵

İslâm Kalkınma Bankası, Müslüman ülkelerdeki kamusal projelere önemli mali katkılar yapmış, fakat ihtiyacı karşılamakta yeterli olamamıştır. İslâm Kalkınma

⁸¹ <http://www.bankasya.com.tr/yatirimci-iliskileri-faizsiz-bankacilik-hakkinda.aspx> (05.12.2013).

⁸² Ahmet Tabakoğlu, İslâm Ekonomisi, (23 Haziran 2008) <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haberArchive&ArticleID=45494> (01.09.2013).

⁸³ Ali Polat, Katılım Bankacılığı: Dünya Uygulamalarına İlişkin Sorunlar- Fırsatlar; Türkiye İçin Projeksiyonlar, *Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını*, İstanbul, 2009, No:1, s.83.

⁸⁴ Sabahattin Zaim, “İslâm Ekonomisi ve İslâm Ülkeleri İşbirliği Sahasında Son 50 Yıldaki Gelişmeler”, *İş Ahlakı Dergisi*, Mayıs 2010, c.3, S.5, s.139.

⁸⁵ Nalân Ece, “Dünya’da ve Türk Bankacılık Sektöründe İslâm Bankalarının Gelişimi”, *Akademik Bakış Dergisi*, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Temmuz-Ağustos 2011, S.25, s.3.

Bankası'nın özel sektör projelerine finansman verememesi nedeniyle Suudi, Kuveytli ve Birleşik Arap Emirliklerinden olan zengin Müslümanların örgütlenmeleri sonucunda 1981'de "Dar Al-Maal Al-İslami" adlı holding Cenevre'de faaliyete geçmiştir. Bunun üzerine "Dallah Baraka Gurubu" ve diğer bazı guruplaşmalar sonucunda Orta doğudaki Müslüman ülkelerde faizsiz finansman sistemi hızla yaygınlaşmıştır.⁸⁶

Kuveyt Finance House ve Uluslararası Londra Finans Hizmetlerine göre faizsiz bankacılık sistemi 2012 yılı itibariyle 5 kıtada, 75'e yakın ülkede hizmet vermektedir. Yine bu ülkelerdeki 600'den fazla faizsiz finans kuruluşlarından yaklaşık 300'ü faizsiz banka olarak faaliyet göstermektedir. The Banker dergisinin yaptığı araştırmaya göre ise 2012 itibariyle 716 kurum faizsiz finans hizmetleri sunmakta iken, 400'ü geleneksel bankacılık uygulamalarından ayrı biçimde yapılanma göstermektedir.⁸⁷ Citibank, Union Bank of Switzerland, Kleinwort Benson, ANZ Grindlays, Goldman Sachs, United Bank of Kuwait ve Arab Banking Corporation geleneksel bankacılığın yanında faizsiz bankacılık birimi kuran kuruluşlardır.⁸⁸

Faizsiz bankacılık faaliyetlerinin devam ettiği ülkelerde, sistemin kapsamı ve büyüklüğü ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bir tarafta finansal sistemin tamamen faizsiz bankacılık ürünlerinden oluştuğu İran ve Sudan yer alırken, diğer tarafta geleneksel bankacılık ve faizsiz bankacılık sistemlerinin bir arada işlediği Bahreyn, Endonezya, Malezya, Pakistan ya da Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkeler bulunmaktadır. Bu ülkelerin yanı sıra son yıllarda faizsiz bankacılık ürünleri İngiltere, ABD ve İsviçre gibi ülkelerde de aranan finansal ürünler haline gelmiştir.⁸⁹

Kuveyt Finance House tarafından yapılan araştırmaya göre, global faizsiz bankacılık 2007 ile 2011 yılları arasında ortalama yılda %20'den fazla bir büyüme göstermiştir. 2012 yılında da büyüme eğilimini devam ettiren faizsiz finans endüstrisinin büyüklüğü yılsonunda 1,6 trilyon seviyesine ulaşmıştır. The Banker dergisi tarafından yapılan ve bu alanda önde gelen ilk 20 ülkenin incelendiği çalışmada, finansal varlıkların toplamı 1,275 milyar dolara ulaşmaktadır. Söz konusu 20 ülke

⁸⁶ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/fi npazpazartesil7.doc> (17.09.2013).

⁸⁷ *Katılım Bankaları 2012*, Global Faizsiz Bankacılık, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, 2012, s.35-36.

⁸⁸ http://www.turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/faizsiz_sistem_hakkinda.aspx (29.11.2013).

⁸⁹ *Dünyada ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, y.y., 2007, s.9.

arasında İran 465 milyar dolar, Malezya 221 milyar dolar ve Suudi Arabistan 185 milyar dolar ile ilk üç sırada yer almaktadırlar.⁹⁰

Günümüzde faizsiz bankacılık sistemini benimseyen Müslüman ülkelerin neredeyse tamamı gelişmekte olan ülkeler grubundadır. Dolayısıyla 2008 finansal krizi sonrasında görülen gelişmiş ülkelerin düşük büyüme performanslarının faizsiz bankacılık üzerinde olumsuz etkileri sınırlı oranda görülecektir. Bu ve benzeri nedenler gelişmiş ülkelerin faizsiz bankacılığa olan ilgisini artırmıştır.⁹¹

Aşağıda Tablo 2.1’de çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren faizsiz bankalar gösterilmiştir.⁹²

⁹⁰ *Katılım Bankaları 2012*, s.34-35.

⁹¹ *Katılım Bankaları 2012*, s.35-36.

⁹² http://www.wdibf.com/islamic_banks.html (17.09.2013).

Tablo 2. 1. Çeşitli Ülkelerde Faaliyet Gösteren Faizsiz Bankalar

ORTA DOĞU	
Bahreyn	Katar
Bahreyn İslamic Bank	Qatar Islamic Bank
ABC Islamic Bank (EC)	Qatar International Islamic Bank
Shamil Bank	Qatar Islamic Insurance Company
Noriba Bankası	Qatar International Islamic Bank
Gulf Finance House	Suudi Arabistan
Albaraka Bank Bahrain	Islamic Development Bank
Citi Islamic Investment Bank EC	ICIEC
İslamic Investment Bank	Al Baraka Investment&Development Co.
Al-Barka, Bahrain	
İran	Al Rajhi Banking&Investment Corporotion
Bank Melli İran	National Commercial Bank
Bank Saderat İran	
Bank Mellat	Bank Al-Jazeera
Banka Tejarat	Birleşik Arap Emirlikleri
Bank Sepah	Dubai İslamic Bank
Bank Refah	Abu Dhabi Islamic Bank
Export Development Bank of Iran	Emirates Islamic Bank
Banka Sanaat o Maadan	Noor Islamic Bank
Banka Keshavarzi	Al Hilal Bank
Bank Maskan	HSBC Amanah
Karafarin Bank	Sharja İslamic Bank
Saman Bank	Badr Al-İslami (Islamic Banking Division of Mashreq Bank)
Banka Eghtesad-E-Novin	
Bank Parsian	Attijari Al Islami (Islamic Banking arm of commercial Bank of Dubai)
Ürdün	
Jordan Islamic Bank	Islamic International Arab Bank
Islamic International Arap Bank	
Kuveyt	
The International Investor	
Kuveyt Finance House	
Lübnan	
Al-Baraka Bank Lebanon	

Tablo 2.1. (Devamı)

GÜNEY DOĞU ASYA	HİNT YARIMADASI
Brunei	Pakistan
İslamic Bank Brunei Darussalam	Meezan Bank
Islamic Development Bank of Brunei (IDBB)	Dawood Islamic Bank Limited
	Dubai Islamic Bank Pakistan limited
Endonezya	BankIslami Pakistan Limited
PT Maybank Indonesia Syariah	
PT Bank Syariah BNI	İslamic Investment Bank Limited, Pakistan
PT Bank Jabar dan Banten Syariah	Al-Baraka Bank Pakistan
PT BCA Syariah	Emirates Global Islamic Bank
PT Bank Victoria Syariah	AFRİKA
PT Bank Panin Syariah	Cezayir
PT Bank Syariah Bukopin	Banque Al-Baraka d'Algérie
PT Bank Syariah Mega Indonesia	Gambiya
PT Bank Syariah Mandiri	Arab-Gambian Islamic Bank
PT Bank Syariah Mega Indonesia	Sudan
Malezya	Al Baraka Bank
Bank Islam Malaysia Berhad	Faisal İslamic Bank
Bank Muamalat Malaysia Berhad	Islamic Co-operative Developement Bank
MNI Takaful	
Syarikat Takaful Malaysia	Omdurman National Bank Sudan
Bank Islam Malaysia	Güney Afrika
Filipinler	Albaraka Bank South Africa
Al-Amanah Islamic Bank	DİĞER
HİNT YARIMADASI	Türkiye
Bangladeş	Albaraka Turkish Finance House
İslami Bank Bangladesh	Kuwait Turkish Participation Bank
Islamic Finance and Investment Limited	Türkiye Finans Participation Bank
Shahjalal Islamic Bank	Bank Asya
ICB Islamic Bank Limited	İngiltere
First Security İslami Bank	Islamic Bank of Britain
Social İslami Bank Limited	Dallah Al Baraka
Al-Arafah Islamic Bank	Amerika Birleşik Devletleri
Hindistan	Amana Mutual Funds Trust
Seyad Shariat Finance	MSI Financial Services Corporation
Al-Barr Finance House Limited(India)	Manzil USA
Al-Ameen Finance & Investment Corporation	American Finance House, LARIBA Bank
Parsoli Corporation	
Idafa Investments	

Kaynak: http://www.wdibf.com/islamic_banks.html (Erişim tarihi:17.09.2013).

2.1.1.Çeşitli Ülkelerde Katılım Bankacılığı

2.1.1.1.İran

1980 devriminden sonra bütün bankaların devletleştirildiği ve bankacılık sisteminin faizsiz sisteme dayandırıldığı İran'da, faizsiz bankacılık sistemine 1981 yılında geçilmiştir.⁹³ 2012 yılı global faizsiz bankacılık işlemlerinde en büyük payın İran'da olduğu görülmektedir. Çünkü İran'da bankacılık sistemi tümüyle faizsiz esaslara göre yürütülmektedir.⁹⁴

2.1.1.2.Suudi Arabistan

Suudi Arabistan'daki ulemanın faiz konusundaki tavrı diğer ülkelerden farklı olarak daha katı olduğu için, bu ülkede faize kesinlikle izin verilmemektedir. Ancak bankalar, yaptıkları işlemlerden komisyon alabilmektedirler. Ayrıca Suudi Arabistan'da faiz ile ilgili meseleler, idari mahkemelerce yargılanmakta ve faize izin veren hükümler verilmemektedir. Suudi kraliyet ailesinin ve önemli iş adamlarının desteği ile faizsiz bankacılık ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Nitekim, 1975'te Cidde'de kurulan İslâm Kalkınma Bankasının kurulmasına da Suudi Arabistan hükümeti öncülük etmiştir. Ayrıca bu alanda en güçlü olan finansal kurumlar da Suudi Arabistan menşelidir.⁹⁵

2.1.1.3.Kuveyt

Kuveyt bankacılık alanında körfez ülkeleri arasında Bahreyn ve Birleşik Arap Emirliklerinden sonra 3. Sıradadır. Ülkede kurulan ilk faizsiz banka Kuveyt Finans Evi'dir. Bu kurum yatırım, bankacılık ve sosyal alanlarda faaliyet göstermektedir.⁹⁶ 1992 yılına gelindiğinde ise danışma ve kurumsal finans hizmetlerine odaklanan Uluslararası Yatırım Bankası kurulmuştur.⁹⁷

⁹³ *Dünyada ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık*, Özel Finans Kurumları Birliği Yayını, y.y., 2004, s.30

⁹⁴ *Katılım Bankaları 2012*, s.35.

⁹⁵ *Dünyada ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, y.y., 2005, s.20

⁹⁶ Cihangir, a.g.e., s.261.

⁹⁷ <http://www.tiikwt.com/Home.aspx> (03.10.2013).

2.1.1.4.Ürdün

Ürdün de bankacılık alanında iktisadi ve sosyal ihtiyaçları faizsiz sisteme dayalı olarak karşılamak amacıyla kurulan⁹⁸ ilk faizsiz banka, 1979'da faaliyete geçen Ürdün İslâm Finansman ve Yatırım Bankası'dır. 1982 ve 1983 yıllarında yeni şubeler açarak kuvvetlenen banka, çeşitli ülkelerde faizsiz bankaların kurulması konusunda kurucu ortak olarak rol almış⁹⁹ ve faizsiz bankacılığın gelişmesine katkıda bulunmuştur.

2.1.1.5.Birleşik Arap Emirlikleri

Birleşik Arap Emirlikleri; Abu Dabi, Dubai, Acman, Füceyre, Resü'l-Hayme, Şarika, Ummül Kayveyn olmak üzere yedi emirlikten oluşmaktadır.¹⁰⁰ Birleşik Arap Emirliklerinde Dubai Islamic Bank, Abu Dabi Islamic Bank, Emirates Islamic Bank, Noor Islamic Bank, Al Hilal Bank, HSBC Amanalı, Sharja Islamic Bank, Badr Al-Islami, Attijari Al Islami ve Islamic International Arap Bank olmak üzere 10 adet faizsiz banka faaliyet göstermektedir.¹⁰¹

2.1.1.6.Bahreyn

Bahreyn'de faizsiz bankacılık faaliyetinde bulunan önemli bankaların ilki 1979 yılında faaliyete başlayan Bahreyn İslâm Bankası'dır. 1981 yılında faaliyete başlayan Bahreyn İslâmi Yatırım Şirketi ve 1984 yılında faaliyete başlayan Bereket İslâm Yatırım Bankası ise, bu ülkedeki faizsiz bankacılık faaliyetinde bulunan diğer bankalardır.¹⁰²

2.1.1.7.Sudan

1980 yılında Sudan'da bankacılık alanında önemli adımlar atılmış ve 7 yabancı bankanın kurulmasına ve bu arada bir de faizsiz sisteme göre çalışan bir banka kurulmasına izin verilmiştir. Böylece 1975 yılında kurulan Faysal İslâm Bankasını, 1980 yılında el-Todaman İslâm Bankası izlemiştir. 1984 yılı ise faizsiz bankacılık konusunda önemli bir dönüm noktası olmuş, hükümet tüm kamu ticaret bankalarına

⁹⁸ Cihangir, *a.g.e.*, s.266.

⁹⁹ Mustafa Uçar, *Türkiye'de-Dünyada Faizsiz Bankacılık ve Hesap Sistemleri*, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.51-52.

¹⁰⁰ http://tr.wikipedia.org/wiki/Birle%C5%9Fik_Arap_Emirlikleri (05.12.2013).

¹⁰¹ http://www.wdibf.com/islamic_banks.html (17.09.2013).

¹⁰² Cihangir, *a.g.e.*, s.258-261.

faizsiz bankacılık prensiplerine göre çalışan şubeler açmalarını önermiştir. Böylece birçok faizsiz bankanın kurulmasına imkân tanınmıştır. Batı Sudan İslâm Bankası, Sudanlılar İslâm Bankası, İslâm Kalkınma ve İşbirliği Bankası, Al Baraka İslâmi Yatırım Bankası Sudan da kurulan bankalardan bazılarıdır.¹⁰³

2.1.1.8. Malezya

Çoğunluğu Müslüman bir ülke olan Malezya, faizsiz bankacılık sistemine ikinci bir bankacılık sistemi olarak yani faize dayalı bankacılık sisteminin yanında yer vermektedir. Ancak diğer ülkelere model olacak şekilde faizsiz bankacılığın ve finansal sistemin altyapısını geliştirerek, faizsiz sistemle çalışan bankaları ayrı bir kanuna ve düzenlemeye tabi tutmuştur. Ülkede faaliyet gösteren bütün faizsiz bankaların hukuk kurallarına uygunluğunu sağlamak için merkezi bir konsey oluşturulmuştur. 1983 yılında çıkarılan İslâm Bankacılık Kanunu ile de Malezya Merkez Bankası'na faizsiz esaslara göre çalışan bankaları lisanslama ve denetim yetkisi verilmiştir. İslâmi Bankacılık Kanunu, Bafia Anlaşması ve Merkez Bankası Anlaşması bu anlamda önemli adımlar olmuştur. Malezya'da ilk olarak 1983 yılında Bank İslâm Malaysia Berhad kurulmuştur. Kısa zamanda önemli gelişmeler gösteren banka, 1992'den bu yana Kuala Lumpur Borsası'nda işlem görmeye başlamıştır. 1994 yılında Islamic Interbank Money Market ismiyle faizsiz bankacılık için bir piyasa oluşumuna gidilmiş, 1999 yılında ise Bank Muamalat Malaysia Berhad adıyla ülkede ikinci faizsiz banka faaliyete başlamıştır. Bu bankanın kuruluşundan sonra da ülkede ticari bankalarla, faizsiz bankacılık yapan bankalar arasında ürün ve hizmetlerin ortak kullanımı ve pazarlanması açısından önemli adımlar atılmıştır.¹⁰⁴

2.1.1.9. Pakistan

Faizsiz bankacılığın zorunlu olduğu ülkelere biri de Pakistan'dır. Pakistan'da faizsiz bankacılığa geçiş İran'ın aksine belirli bir süreçte gerçekleştirilmiştir. 1979 yılında başlayıp, 1985 yılında sona eren birinci aşamada bankalar, hem faizli hem de faizsiz bankacılık işlemleri yapmış, ikinci aşamada ise tamamen faizsiz bankacılık sistemine geçilmiştir.¹⁰⁵

¹⁰³ Akt. Cihangir, *a.g.e.*, s.262-263.

¹⁰⁴ *Dünyada ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık*, 2005, s.20.

¹⁰⁵ *Dünyada ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık*, 2004, s.30.

İkinci dönem, tüm millileştirilmiş bankaların gişelerini faizsiz bazda halka açtığı ve gerekli mevzuat değişikliklerinin yapıldığı dönemdir. Bu dönemde Pakistan Merkez Bankası, bankaların likidite ihtiyacını faizsiz olarak temin ederken, bankalar da faizsiz finansman yöntemleriyle finansman işlemlerini genişletme imkânı bulmuşlardır.¹⁰⁶

2.1.1.10.Bangladeş

Bangladeş'te ilk faizsiz banka 1984 yılında kurulan Milletlerarası Dakka İslâm Bankası olmuştur. Faizsiz bankacılık esaslarına göre bankacılık faaliyetlerinde bulunmak ve mali işlemleri yürüterek toplumun kalkınmasına hizmet etmek bu bankanın amaçlarındandır.¹⁰⁷

2.1.1.11.Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde, Kıbrıs Türk kesiminin kalkınmasına faizsiz finansman yöntemi ile yardımcı olmak amacıyla 1982 yılında Lefkoşa'da Kıbrıs İslâm Bankası kurulmuştur.¹⁰⁸

2.1.1.12.Mısır

İslâm ülkelerinde ilk faizsiz banka denemesi Mısır'da gerçekleştirilmiştir.¹⁰⁹ Bu nedenle faizsiz bankacılık sisteminde Mısır'ın önemli bir yeri vardır.

Mısır'da belli bir oranı aşmamak kaydıyla faize izin verilmekle birlikte, faizsiz bankacılık ve geleneksel bankacılık bir arada yürütülmektedir. Geleneksel ticari faizli bankacılığa bir alternatif olarak gelişen faizsiz bankacılık, Mısır'ın finansal sisteminde önemli bir rol üstlenmektedir. 1977 yılında Mısır-Suudi Arabistan ortaklığında kurulan Mısır Faisal İslâm Bankası ve daha sonraki yıllarda tamamıyla Mısırlılar'a ait olan Uluslararası Yatırım Bankası, Mısır bankacılık sisteminde önemli rol oynayan iki büyük faizsiz banka olarak öne çıkmaktadır.¹¹⁰

¹⁰⁶ Cihangir, *a.g.e.*, s.248.

¹⁰⁷ Cihangir, *a.g.e.*, s.268.

¹⁰⁸ Cihangir, *a.g.e.*, s.269.

¹⁰⁹ Uçar, *a.g.e.*, s.47.

¹¹⁰ *Dünyada ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık*, 2005, s.19.

2.1.1.13.Amerika Birleşik Devletleri

Son dönemlerde faizsiz finansman ABD’de küçük fakat büyüyen bir pazar konumundadır. 2010 yılı verilerine göre ABD’de İslâmi prensiplere göre finansman çoğunlukla ev kredilerinde kullanılmaktadır. University Islamic Financial, Devon Bank, American Finance House, HSBC gibi bankalarda İslâmi kurallara uygun konut kredisi verilmesi ve Fannie Mac, Freddie Mac gibi finansal aracılarında İslâmi kurallara uygun mortgage anlaşmaları yapmaları, ülkede faizsiz bankacılığa olan ilginin arttığını göstermektedir. Öte yandan uluslararası finansman aracıları ABD’de faizsiz finansman hizmeti vermekte, Körfez ülkelerindeki Müslüman yatırımcılar ise, finansal portföylerini çeşitlendirmek için ABD varlıklarına yatırım yapmaktadırlar. Ayrıca ABD merkezli şirketler de İslâmi fonlardan faydalanmaktadır. 2009 yılında General Electric ilk kez İslâmi bono satan şirket olmuştur.¹¹¹

Amerika’da bu ve benzeri çalışmaların görülmesi, ülkede faizsiz bankacılığın büyümekte olduğunu ve faizsiz bankacılığın, büyük ilgi gördüğünü göstermektedir.

2.1.1.14.İngiltere

İngiltere’de 1997 yılından bu yana Manzil adı altında faiz içermeyen krediler sunulmaktadır. Bu finansman yöntemlerinde ürünün iki kez el değiştirmesi, ülkede faizsiz konut kredisi kullanımında çifte vergilendirmeye neden oluyordu. İngiltere merkez bankasının faizsiz konut kredisi kullanımında çifte vergilendirmeyi kaldırması ve faizli finansman ile faizsiz finansman arasındaki vergi farklılıklarının da kaldırılmasıyla, faizsiz finansman bankalar arasında daha fazla ilgi uyandırmaya başlamış, 2003 yılında faizsiz konut finansmanı konusunda bir çalışma komitesi oluşturulmuştur.¹¹²

2004 yılından itibaren faaliyet gösteren Islamic Bank of Britain İngiltere’deki ilk faizsiz bankadır.¹¹³

¹¹¹ *Katılım Bankaları 2010*, Global Faizsiz Bankacılık, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, y.y., 2010, s.30.

¹¹² *Dünyada ve Türkiye’de Faizsiz Bankacılık*, 2005, s.21.

¹¹³ *Dünyada ve Türkiye’de Faizsiz Bankacılık*, 2005, s.21.

2.1.1.15.Çin

Dünya ekonomisinde önemli bir yere sahip olan Çin’de faizsiz bankacılık uygulamalarının yaygınlaştığı görülmektedir. Son dönemlerde faizsiz bankalardan olan Malezya Muamalat Bankası Çin’de faaliyete geçme kararı almıştır. Çin’in finansal merkezlerinden biri olan Hong Kong’da ise faizsiz bankacılık ve borçlanma araçlarının gelişmesine yönelik alt yapı çalışmaları yapılmaktadır. Önümüzdeki dönemlerde Hong Kong’un faizsiz bankacılığın önemli merkezlerinden biri olması tahmin edilmektedir.¹¹⁴

2.2.KATILIM BANKACILIĞININ TÜRKİYE’DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye’nin faizsiz bankacılıkla tanışması, 1980’li yıllarda kapalı ekonomiden dışa açık piyasa ekonomisine geçişin yaşandığı dönemde uluslararası piyasalara uyum sağlamak için yapılan çalışmalar neticesinde gerçekleşmiştir.¹¹⁵ Fakat ülkemizin 1975 yılında İslâm Kalkınma Bankası’nın kurucu üyeleri arasında yer almış olması ve 1984 yılında da bu kuruluşun en büyük ortaklarından biri durumunda olması ülkemizdeki faizsiz bankacılığın gelişimi açısından önemli bir adımdır.¹¹⁶

Ayrıca 1975 yılında kâr/zarar ortaklığı yoluyla çalışacak olan ilk faizsiz banka Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (DESIYAB) 1978 yılına kadar faizsiz çalışma gayreti göstererek faizsiz bankacılık sistemi hakkında ülkemize önemli tecrübeler kazandırmıştır. Faizsiz finansmana ilişkin diğer bir önemli gelişme ise Kâr Zarar Ortaklığı Belgesinin çıkarılmasına izin verilmesi olmuştur.¹¹⁷

Faizsiz bankacılık sistemine tabi olan ÖFK’nın kuruluşu ve faaliyete geçmesine, T.C Merkez Bankası ve Hazine Müsteşarlığının teklifi üzerine 1983 yılında çıkarılan 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi’nin yayınlanmasıyla imkân tanınmıştır.¹¹⁸ 1983’te kurulmasına izin verilen ÖFK’lar, 1999’da 4389 sayılı Bankalar Kanunu yürürlüğe girmesi ve 2001 yılında 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda yapılan değişiklikle 4672 sayılı kanuna tabi olmuşlardır. Ve daha sonra 2005 yılında hazırlanan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve ilgili yönetmeliklerde yapılan en son düzenlemelerle yasal çerçevesinin son hali belirlenen ÖFK’lar, 01.01.2006 tarihinden itibaren kazandıkları

¹¹⁴ *Katılım Bankaları 2012*, s.37.

¹¹⁵ Mehmet Emin Özcan- Temel Hazıroğlu, “Bankacılıkta Yeni Bir Boyut: Katılım Bankacılığı”, *Bereket Dergisi*, Albaraka Türk Yayınları, 2000, S.9, s.9.

¹¹⁶ Özulucan- Deran, *a.g.m.*, s.90.

¹¹⁷ Akt. Uçar, *a.g.e.*, s.61.

¹¹⁸ Özel Finans Kurumları ile İlgili Temel Tespitler, *Bereket Dergisi*, 1998, S.3, s.4.

yasal hüviyetlerini ve sorumluluklarını bu yasaya bağlı olarak sürdürmektedirler. Yine bu yasa ile ÖFK olarak bilinen bu kurumlar, “Katılım Bankası” unvanını kullanmaya başlamışlardır.¹¹⁹

Ülkemizde ilk olarak faizsiz finans sistemi çerçevesinde Albaraka Türk A.Ş. 1985’te¹²⁰ faaliyete başlamıştır. Yine 1985 yılında Faisal Finans Kurumu A.Ş. Ülker grubu ortaklığı ile kurulmuş, sonrasında 2001-2002 yıllarında Ülker grubunun kurumu devralmasıyla Family Finans Kurumu olarak isim değiştirmiş¹²¹ ve 2005 yılında Anadolu Finans Kurumu ile birleşerek Türkiye Finans adını almıştır.¹²² Kuveyt Türk Evkaf ve Finans Kurumu A.Ş. 1989 yılında,¹²³ Anadolu Finans Kurumu A.Ş. 1991’de,¹²⁴ İhlas Finans kurumu A.Ş. 1995’te,¹²⁵ Asya Finans Kurumu A.Ş. ise 1996’da¹²⁶ kurulmuştur. Başlangıçta altı adet olan faizsiz finans kurumlarının dördü faaliyet halindedir.

2.3.KATILIM BANKALARININ HUKUKİ YAPILARI

Bu bölümde, ülkemizde faizsiz bankacılık sistemine olan ihtiyaç nedeniyle doğan ÖFK’ların hukuki yapıları, tabi oldukları mevzuata göre üç dönemde incelenecektir.

2.3.1.1983 - 1999: Kuruluş ve Bankalar Kanununa Tabi Olunmasından Önceki Dönem

ÖFK’nın kurulmasına, 16 Aralık 1983 tarih ve 83/7506 sayılı kararname ile izin verilmiş ve bu karar 19 Aralık 1983 tarihli 18256 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kararname ile ÖFK’ya ilişkin düzenleme ve denetleme yetkisi T.C. Hazine Müsteşarlığı ve T.C. Merkez Bankası’na verilmiştir.¹²⁷

¹¹⁹ Eskici, a.g.t., s.27.

¹²⁰ http://www.albarakaturk.com.tr/bizi_taniyin/detay.aspx?SectionID=AvW7CcOUELQIQzfWvBQMfQ%3d%3d&ContentID=SjpzafdvjZK8baQMqwSZQQ%3d%3d (01.10.2013).

¹²¹ *Dünyada ve Türkiye’de Faizsiz Bankacılık*, 2004, s.50.

¹²² <http://www.turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/tarihce.aspx> (01.10.2013).

¹²³ <http://www.kuveytturk.com.tr/pages/tarihce.aspx> (01.10.2013).

¹²⁴ *Dünyada ve Türkiye’de Faizsiz Bankacılık*, 2004, s.47.

¹²⁵ <http://www.ifk.com.tr/detay.asp?ContentID=643> (01.10.2013).

¹²⁶ <http://www.bankasya.com.tr/yatirimci-iliskileri-kisaca-bank-asya.aspx> (01.10.2013).

¹²⁷ Yahşi, 2000, s.6.

Bu kurumların kuruluş, faaliyete geçme, denetim ve tasfiye işlemleri 1999 yılına kadar, aşağıdaki yasa ve tebliğlerle yürütülmüştür:¹²⁸

- 3182 sayılı Bankalar Kanunu; Temelde Bankalar Kanunu'na tabi olmamakla beraber diğer mali kuruluşlara kaynaklık eden 3182 sayılı Kanun'un 96. Maddesi nedeniyle anılan Kanun temel kaynak teşkil etmektedir,

- 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanun ve bu Kanun'a ilişkin karar, tebliğ ve genelgeler,

- T.C. Merkez Bankası Kanunu,
- Hazine Müsteşarlığı Teşkilat Kanunu,
- Türk Ticaret Kanunu,
- 3167 sayılı Çek Kanunu,
- Finansal Kiralama Kanunu,
- Türk Vergi Kanunu,
- Sermaye Piyasası Kanunu,
- Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Kanun.

ÖFK'nın mali sistemimize dahil edilmesine imkan sağlayan 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ve buna ilişkin Müsteşarlık Tebliği ile T.C. Merkez Bankası Tebliği ile bu kurumların kuruluş esasları aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:¹²⁹

- ÖFK'lar, en az 5 tane kurucu üye olmak şartıyla en az 100 ortaklı anonim şirket olarak kurulurlar. Yabancı uyruklu ortaklar, taahhüt ettikleri sermayeyi Merkez Bankası tarafından alım satımı yapılan döviz üzerinden nakit olarak ülkeye getirmek zorundadır.

- Kurucu ortaklarda aranan nitelikler konusunda, bankaların kurucularında aranan niteliklerin bulunması şartı aranır.

- Bu kurumlar, merkez şube dışında açılacak her şube için ayrıca sermaye ayırmak zorundadırlar.

- T.C. Merkez Bankası tarafından belirlenen şekle uygun olarak hazırlanan başvuru talebi Merkez Bankasına iletdikten sonra, Merkez Bankası bu talebe kendi olumlu görüşünü de ekleyerek, Hazine Müsteşarlığı'na sunar. Hazine Müsteşarlığı'nın

¹²⁸ Tosun, *a.g.m.*, s.178.

¹²⁹ 83/7506 Sayılı Kararname.

teklifi Bakanlar Kurulu'na iletilir ve bu kurulun uygun görmesiyle ÖFK'nın kurulmasına izin verilir.

- Bakanlar Kurulu'ndan kuruluş izni aldıktan ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine uygun olarak kuruluş işlemlerinin tamamlanmasının ardından, T.C. Merkez Bankası'na beyanname verilmek suretiyle faaliyete başlayabilmek için ayrıca izin alınması gereklidir.

- İzin alınması için yapılan başvuru üzerine, Merkez Bankası gerekli incelemelerde bulunur ve gerekli şartların oluştuğunu tespit ederse ÖFK'nın fon toplamasına ve fon kullandırmasına izin verir. Merkez Bankası, faaliyet izni verdiği ÖFK'yı Hazine Müsteşarlığı'na bildirir. Bu izinden sonra ÖFK faaliyete başlayabilir.

- ÖFK'nın fon toplama ve fon kullandırma yetkisinde ileriki dönemlerde sakınca görülmesi durumunda, Merkez Bankası'nın görüşü alınarak, Hazine Müsteşarlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu geçici veya sürekli olarak, tüm kurumu veya bazı şubeleri kapsayacak şekilde verilen izinde değişiklik yapabilir, daimi ya da geçici olarak kurumu faaliyetten men edebilirdi.

- A.Ş. olarak kurulan ÖFK; genel kurul, idare meclisi, denetleme kurulu organlarından oluşmaktaydı.

1983- 1999 yılları arasındaki bu dönemde, ÖFK'nın tecrübesini anlamlı ve değerli kılan iki husus bulunmaktadır. Bunlardan ilki, faizsiz bankacılık modelinin Türk finans sistemine katıldığı 1980'li yıllarda gerek hukuk, gerek finans sistemleri için yeni olması nedeniyle Türk hukuk ve finans sistemlerine adaptasyonda karşılaşılan güçlüğü boyut ve niteliğidir. İkinci husus ise, geçen bu sürede hem model olarak gösterilen başarı hem de bu kurumların faaliyetlerinde gösterdikleri başarının etkisiyle, Türk ekonomisinin yaşadığı 1990 Körfez Krizi, 1994 Döviz Krizi ve 1998- 1999'da yaşanan Global Kriz'den ÖFK'ların neredeyse hiç etkilenmemiş olmasıdır.¹³⁰

Mali piyasalarda faaliyet gösteren ve çalışmalarında güven unsuru ön planda olan, ulaştıkları büyüklük açısından da önemli boyutlara erişmiş olan bu kurumların Kanun ile değil de Kararname ile faaliyetlerini sürdürüyor olmaları her zaman tartışma konusu olmuştur. Mali piyasalarda faaliyet gösteren bankaların Bankalar Kanunu'na, finansal kiralama şirketlerinin Finansal Kiralama Kanunu'na, sigorta şirketlerinin

¹³⁰ Ahmet Ertürk, "Türkiye'de Özel Finans Kurumlarının Dünü Bugünü ve Yarını", Türkiye'de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, *Albaraka Türk Yayınları*, 2000, s.7.

Sigorta Murakebe Kanunu'na tabi olmalarına rağmen, ÖFK'ların Bakanlar Kurulu Kararı ile faaliyetlerini sürdürüyor olmaları, bu kurumların sahipleri, çalışanları, mudilerinde ve piyasa üzerinde tedirginlik oluşturmuştur.¹³¹

ÖFK'ların tabi olması gereken yasal çerçevenin ne olacağı konusunda üç farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki, yalnız ÖFK'ları düzenleyen ayrı bir kanunun çıkarılması, ikincisi ÖFK'ların mevcut konumlarını muhafaza edecek şekilde Bankalar Kanunu kapsamı içine alınması, üçüncüsü ise ÖFK'ların Bankalar Kanunu kapsamına alınması ancak diğer bankalarında bir pencere açarak bu kurumların faaliyetlerini yapar hale gelmelerinin sağlanmasıdır. Yasa koyucu bu seçenekler arasından ikinci seçeneği yasalaştırmış ve ÖFK'lar 4491 sayılı Kanun ile 4389 sayılı Bankalar Kanunu kapsamına alınmışlardır.¹³²

2.3.2.1999- 2005: 4389 Sayılı Bankalar Kanunu'nun Getirdikleri

ÖFK'ların hukuki alt yapılarını güçlendirmek amacıyla 4491 sayılı Bankalar Kanun'unda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun, 19/12/1999 tarih ve 23911 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve söz konusu Kanun'un 20. Maddesine ilave edilen 6 nolu fıkra ile ÖFK'lar mevcut çalışma prensiplerini koruyarak kanun kapsamına alınmıştır. Böylece ÖFK'ya ilişkin 83/7506 sayılı Kararname ve bu Kararname'ye istinaden çıkarılmış olan tüm mevzuat yürürlükten kaldırılmış, ancak yeni düzenlemeler yapılncaya kadar yürürlükten kaldırılan mevzuatın Bankalar Kanunu'na aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam edileceği hükme bağlanmıştır.¹³³

Bu düzenlemeyle ÖFK'ların fon toplama, fon kullandırma ve diğer bankacılık hizmetlerinde herhangi bir değişiklik meydana gelmemiştir. ÖFK'ların mevcut durumlarının Bankalar Kanunu'na uydurabilmeleri için 2 yıllık süre tanınmış, bu sürede söz konusu Kanun'un bankaların kuruluş ve faaliyete geçme esaslarını düzenleyen 7. maddesi ile bankaların teşkilat ve organlarını düzenleyen 9. maddesi hükümlerine uyum sağlayamayan ÖFK'lar genel hükümlere göre tasfiyeye tabi tutulacaklardır. ÖFK'larca toplanan fonların mevduat sayılmaması nedeniyle bu kurumlar, TMSF ile Bankalar Birliği'ne ilişkin hükümlere tabi tutulmamışlardır. Bankalar Kanunu'na tabi olan bu

¹³¹ Yahşi, 2000, s.7.

¹³² Yahşi, 2000, s.7.

¹³³ Yahşi, 2000, s.7.

kurumların temel çalışma prensipleri aynı kalmakta, kuruluş ve faaliyete geçme gibi genel hükümler açısından bankalarla aynı mevzuatı paylaşmaktadırlar. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yeni düzenlemeler yapılınca kadar, ÖFK'lar faaliyetlerini 4491 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmış olan Kararname ve bu Kararname'ye istinaden çıkarılmış olan tebliğlerle sürdürmeye devam edeceklerdir.¹³⁴

ÖFK'lar 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile aşağıdaki hususlara tabi olmuşlardır.¹³⁵

- Bankalar Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan öz kaynak vb. temel bankacılık kavramlarının tanımları ÖFK'lar için de geçerli hale gelmiştir,
- Önceki dönemde tartışmalı olan bankalar yeminli murakıplarının ÖFK'ları denetlemeleri konusundaki yetkileri açık hale gelmiştir,
- Bankaların kuruluş ve faaliyete geçmelerinde aranan şartlar ÖFK'lar için de aranacaktır,
- ÖFK'lar ana sözleşme ve ortak değişikliklerinde, BDDK'nın iznine tabi olmuşlardır,
- Bankaların teşkilat ve organlarını düzenleyen madde ÖFK'lar için de geçerlidir,
- ÖFK'lara mevduat toplama yasağı konmuştur,
- Bankalara uygulanan kredi sınırlamalarına ÖFK'lar da tabi olmuştur,
- Banka iştiraklerinin sınırları ile ilgili kurallar ÖFK'lar için de geçerlidir,
- ÖFK'lara, bankalar için öngörülen hesap ve kayıt düzenine uymak zorunluluğu getirilmiş, konsolide bilanço düzenleme ve bağımsız denetimden geçme yükümlülüğü altına sokulmuşlardır,
- Mali durumlarının bozulması durumunda BDDK kararı ile ÖFK'ların fona devredilmesi ve faaliyet izinlerinin kaldırılması mümkün hale gelmiştir.

Bunların dışında ÖFK'lar, devir, birleşme ve tasfiye; idari ve adli suçlar ve cezalar; ayrılacak karşılıkların belirlenmesi yetkisi Merkez Bankasına, risk santraline üyelik gibi konularda da Bankalar Kanunu hükümlerine tabi tutulmuşlardır.

¹³⁴ Yahşi, 2000, s.7.

¹³⁵ Ahmet Battal, "Yeni Bankalar Kanunu'na Göre Özel Finans Kurumlarının Hukuki Temeli ve Bankacılık Sistemi İçindeki Yeri", Türkiye'de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, *Albaraka Türk Yayınları*, İstanbul, 2000, s. 201.

Bankalar Kanunu'nun, ÖFK'lara uygulanacak hükümlerinin dışında, ÖFK'lar tarafından uygulanmayacak hükümleri de bulunmaktadır. Bu hükümler kısaca şunlardır:¹³⁶

- Mevduatın tanımlandığı ve düzenlendiği maddede yer alan, mevduatın türlerine göre tasnifi ve mevduatın geri alınması hakkının sınırlandırılmaması kuralları, ÖFK'lara uygulanmayacaktır,
- Ticaret amacıyla emtia alım satım yasağı, ÖFK'lar için uygulanmaz. Çünkü bu kurumlar topladıkları paraları, ortaklık yöntemiyle ticarete kullanmak üzere kurulmuşlardır,
- Bankaların ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin fona devri halinde bankanın krizden kurtarılması için uygulanacak kuralları açıklayan hükümler ÖFK'lar hakkında uygulanmaz,
- Fonun yönetimi devraldığı bankalarla ilgili yetkileri düzenleyen maddeler bu kurumlara uygulanmayacaktır,
- Etkili ortaklarla yöneticilerin şahsi sorumluluklarını düzenleyen hükümler bu kurumlara uygulanmayacaktır,
- Bankaların meslek birliğini düzenleyen kanun maddesi ÖFK'lara uygulanmaz. Zira bu kurumlar için ayrı bir meslek birliğinin daha uygun olacağı düşünülmüş ve kamu kurumu niteliğinde, Bankalar Birliğine benzer bir meslek örgütü kurulmuştur,
- Ayrıca mevduat kabul etmeyen bankaları düzenleyen hükümler de mahiyetleri gereği ÖFK'lar için uygulanamaz.

Bu dönemde ÖFK'lar için önemli değişikliklerden biri de 2001 yılında yapılmış olan bir düzenlemedir. Bankalar Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin 12/05/2001 tarih ve 4672 sayılı Kanun'un, 29/05/2001 tarih ve 24416 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesiyle, ÖFK'lara ilişkin şu değişiklikler yapılmıştır:¹³⁷

- ÖFKB kuruldu,
- Güvence fonu oluşturuldu,

¹³⁶ Ahmet Battal, *Bankalar Kanunu Şerhi (Sorularla Banka Hukuku)*, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2003, s.216.

¹³⁷ Nihat Arabacı, "Katılım Bankalarının Türkiye'de Bankacılık Sektöründeki Yeri, İşleyişi ve Performans Analizi", Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir, 2007, s.19.

- Faaliyet izni kaldırılan özel finans kurumlarının tasfiyesine ilişkin özel hükümler getirildi,

- Şahsi sorumluluk müessesesi getirildi.

Katılım bankaları, 4672 sayılı kanun ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ile diğer mevzuatın çeke ve teminat mektuplarına ilişkin hükümleri ile 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 298. maddesi hükümlerinin uygulanması açısından banka addolunmuşlardır.¹³⁸

ÖFK' ların faaliyetleri ile ilgili olarak 4672 sayılı Kanun ile yürürlüğe giren Güvence Fonu ile ilgili olarak 24/04/2003 tarih ve 25088 sayılı Resmi Gazete nüshasında yayınlanan 4842 sayılı Kanun ile Güvence Fonu, gelir ve kurumlar vergisi dahil olmak üzere her türlü vergi, resim ve harçtan muaf tutulmuştur.¹³⁹

Yasa kapsamında ÖFK' larca toplanan fonların, ÖFKB kontrolünde bir güvence fonu kurulmasıyla, klasik bankaların sahip olduğu benzeri bir fon bu kurumlar için de devreye girmiştir. Aslında bu fon, bankacılık sektörü için düzenlenmiş olan TMSF' nin ÖFK uygulamasındaki alternatifini oluşturan bir sigorta fonudur. Bu fonun TMSF bünyesinde değil de ÖFKB tarafından kurulup yönetilmesinde, bankadan ve bankacılık sisteminden uzak durmak isteyen müşterilerin tereddütlerinin önlenmesi amaçlanmıştır.¹⁴⁰

Bu dönemde yapılan düzenlemeler 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile yürürlüğe konulan madde ve değişikliklerle pekiştirilmeye çalışılmıştır.

2.3.3.2005 ve Sonrası: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun Getirdikleri

2 Temmuz 2005 tarihinde kabul edilen 5387 sayılı Bankacılık Kanunu ile ÖFK'nın ismi "Katılım Bankaları" olarak değiştirilmiş, ÖFKB'nin ismi de "Türkiye Katılım Bankaları Birliği" olarak değiştirilmesi öngörülmüştür.¹⁴¹

¹³⁸ 4672 sayılı Kanun- Madde:11.

¹³⁹ Arabacı, *a.g.t.*, s.20.

¹⁴⁰ Ahmet Cüneyt Darçın, "Özel Finans Kurumlarının Katılım Bankalarına Dönüşümünün Sebepleri ve Sonuçları", Atılım Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007, s.54.

¹⁴¹ *Dünyada ve Türkiye 'de Faizsiz Bankacılık*, 2005, s.33.

1 Kasım 2005 tarihinde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun Resmi Gazete'de yayınlanması ile katılım bankalarının mevduat ve ticari bankalar ile aralarındaki tüm farklılıklar giderilmiştir. Bu kanun ile katılım bankaları tamamen Bankacılık Kanunu'na dahil edilmiştir. Bu kanun ile katılım bankalarının tanımı, özel cari hesapları ve kâr ve zarara katılma hesapları açıkça tanımlanmıştır. 4672 sayılı Kanun ile kurulan Güvence Fonu tasfiye edilerek bu fondaki tüm kaynaklar TMSF'ye aktarılmış, katılım bankalarının tasfiye sürecinin takibi TMSF'ye devredilmiştir.¹⁴²

5411 sayılı Kanun'un 3. maddesinde "katılım bankası; özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini" ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Bu kanuna göre katılım bankalarının yapabileceği faaliyetler aşağıdaki gibi sıralanabilir:¹⁴³

- Katılım fonu kabulü,
- Nakdi ve gayri nakdi her cins ve surette kredi verme işlemleri,
- Nakdi ve kaydi ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri,
- Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri,
- Saklama hizmetleri,
- Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri,
- Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri,
- Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri,
- Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri,
- Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri,

¹⁴² Arabacı, *a.g.t.*, s.20.

¹⁴³ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu.

- Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri,
- Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri,
- Yatırım danışmanlığı işlemleri,
- Portföy işletmeciliği ve yönetimi,
- Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı,
- Faktoring ve forfaiting işlemleri,
- Bankalar arası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık,
- Finansal kiralama işlemleri,
- Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri,
- Kurulca belirlenecek diğer hizmetler.

Yukarıdaki maddeler hem faizli bankaları hem de katılım bankalarını yükümlülük altına sokmaktadır. Ancak 4386 sayılı Kanun'dan 5411 sayılı Kanun'a geçiş sürecinde katılım bankaları bu yasadan en çok pay alan kuruluşlardır. Bu yasa ile ilgili en önemli değişiklikleri şu şekilde özetleyebiliriz:¹⁴⁴

- Özel finans kurumu ibaresi kaldırılmış, yerine kâr ve zarara katılma ilkesinin ifade edilmesi açısından ve ÖFK'ların sundukları hizmetlerin bir tür bankacılık hizmeti olması açısından "katılım bankası" ibaresi uygulamaya konmuştur.
- Kanun'un 169. maddesinde belirtildiği üzere; diğer kanunlarda ve 3182 sayılı Bankalar Kanunu ve bu kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nda ÖFK'lara yapılan atıflar, katılım bankalarına yapılmış sayılır.
- Kanun'un 79. maddesinde; katılım bankaları, tüzel kişiliğe haiz ve kamu kurumu niteliğindeki TKBB'ye, faaliyet izni aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde üye olmak zorundadırlar.
- Geçici 3. maddeye göre; faaliyette olan ÖFK'lar 1 yıl içinde ticaret unvanlarını katılım bankası ibaresini kapsayacak şekilde değiştirmek ve mevcut durumlarını kanunun finansal raporlamayla ilgili hükümlerine intibak ettirmek

¹⁴⁴ Eskici, *a.g.t.*, s.54.

zorundadır. ÖFKB, TKBB olarak addolunur ve bu kanun hükümlerine tabi olup 3 ay içinde durumunu bu kanun hükümlerine uygun hale getirir.

- ÖFKB bünyesinde olan “Güvence Fonu”, TMSF’ye devredilmiş ve devir tarihinden sonra katılım bankalarında bulunan gerçek kişilere ait yabancı para ve TL üzerinden açılan özel cari ve katılma hesaplarının bir kişiye ait tutarının 50.000 TL’sine* kadar kısmı TMSF güvencesi altına alınmıştır. Bir katılım bankasının hakim ortakları, yönetim ve müdürler kurulu başkan ve üyeleri, genel müdür ve yardımcıları ile bunların ana, baba, eş ve velayet altındaki çocuklarına ait katılım fonu ve diğer hesapları güvence kapsamında değildir.

- Eski kanunda faaliyet izni kaldırılan bir ÖFK’nın tasfiyesinin, ÖFKB tarafından atanacak bir tasfiye kurulu tarafından gerçekleştirilmesi öngörülmüş iken bu kanun ile tasfiye görevi TMSF’ye verilmiştir.

* Sigortaya Tabi Mevduat ve Katılım Fonları ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primlere Dair Yönetmeliğin 4’üncü maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişikliğin 15.02.2013 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanması ile 50.000 TL olan güvence fonu miktarı 100.000 TL olarak değiştirildi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DEKİ KATILIM BANKALARININ FİNANSAL GELİŞİMİ

Katılım bankalarının finansal gelişimi ile ilgili açıklamalarda bulunacağımız bu bölümde, ülkemizde faaliyet halinde olan katılım bankaları hakkında bilgiler verilecek ve katılım bankalarının çeşitli mali verilerine değinilerek bankacılık sektöründeki yeri analiz edilecektir.

3.1.TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN KATILIM BANKALARI

Ülkemizde 83/7506 sayılı kararnamenin yürürlüğe girmesinin ardından 1985 yılında Albaraka Türk¹⁴⁵ ve Faisal Finans Kurumu¹⁴⁶, 1989 yılında Kuveyt Türk¹⁴⁷, 1991 yılında Anadolu Finans¹⁴⁸, 1995 yılında İhlas Finans¹⁴⁹, 1996 yılında ise Asya Finans Kurumu¹⁵⁰ faaliyete geçerek faizsiz bankacılık hizmeti sunmaya başlamışlardır. İhlas Finans Kurumunun 2001 yılında faaliyetlerinin durdurulmasına karar verilerek tasfiye kapsamına alınmasıyla¹⁵¹ ve Family Finans Kurumu (Faisal Finans) ile Anadolu Finans Kurumunun 2005 yılında birleşmesi¹⁵² ile ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankalarının sayısı dörde inmiştir.

Ülkemizdeki kamu bankalarının katılım bankacılığı sistemine girmelerinin söz konusu olması ve Başbakan yardımcısı Ali Babacan’ın, katılım bankacılığında yeni alanlar oluşturabilmek, sektörü büyütecek mevcut katılım bankalarının ulaşmakta zorlandığı kitleye ulaşmak gibi amaçlarla Ziraat Bankası ve Halk Bankası ile görüşüldüğünü¹⁵³ söylemesi üzerine önümüzdeki dönemde katılım bankalarının sayısının artacağı düşüncesindeyiz. Katılım bankalarının aktif yapılarında, kaynak yapılarında, şube ve personel sayılarındaki gelişmeler “Katılım Bankalarının Finansal Gelişimi” başlığı altında detaylı olarak incelenecektir.

¹⁴⁵ http://www.albarakaturk.com.tr/bizi_taniyin/detay.aspx?SectionID=AvW7CcOUELQIQzfWvBQMfQ%3d%3d&ContentID=SjpzafdvjZK8baQMqwSZQQ%3d%3d (01.10.2013).

¹⁴⁶ *Dünyada ve Türkiye’de Faizsiz Bankacılık*, 2004, s.50.

¹⁴⁷ <http://www.kuveytturk.com.tr/pages/tarihce.aspx> (01.10.2013).

¹⁴⁸ *Dünyada ve Türkiye’de Faizsiz Bankacılık*, 2004, s.47.

¹⁴⁹ <http://www.ifk.com.tr/detay.asp?ContentID=643> (01.10.2013).

¹⁵⁰ <http://www.bankasya.com.tr/yatirimci-iliskileri-kisaca-bank-asya.aspx> (01.10.2013).

¹⁵¹ <http://www.ifk.com.tr/detay.asp?ContentID=643> (01.10.2013).

¹⁵² <http://www.turkiyefinans.com.tr/tr/hakimizda/tarihce.aspx> (01.10.2013).

¹⁵³ <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2013/03/29/ziraat-ve-halka-katilim-talimati> (01.04.2013).

3.1.1.Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.

Türkiye'de faizsiz bankacılık alanında öncü olan Albaraka Türk Katılım Bankası, 1984 yılında kuruluşunu tamamlayarak 1985 yılının başından itibaren faaliyete geçmiştir. 1987 yılında merkez şubeden sonraki ilk şubesini açan Albaraka Türk, 1988 yılında finansal kiralama işlemleri yapmaya başlamıştır. 2001 yılında Albaraka Türk'ün öncülüğünde sektörde katılım güvence fonu oluşturulmuş ve 2002 yılında bireysel bankacılığa daha fazla odaklanmıştır. 2005 yılında Bankacılık Kanunu ile katılım bankası olarak isim değiştiren banka 2007 yılında halka arzını gerçekleştirmiştir. 2011 yılında ise ilk yurt dışı şubesini açmış ve kredi kartlarına “world card” özelliği kazandırmıştır.¹⁵⁴

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na tabi olarak faaliyetini sürdüren Albaraka Türk, Orta Doğu'nun ileri gelen gruplarından Albaraka Bankacılık Grubu (ABG), İslam Kalkınma Bankası (IDB) ve Türk ekonomisine yarım yüzyıldan fazla hizmet veren yerli bir sanayi grubunun öncülüğünde kurulmuştur. 30.09.2012 tarihi itibarıyla ortaklık yapısının içinde yabancı ortakların payı %66,13, yerli ortakların payı %10,90 ve halka açık olan pay ise %22,97'dir. Cari hesaplar ve katılma hesapları aracılığıyla fon toplamakta ve topladığı fonları, bireysel finansman, kurumsal finansman, finansal kiralama ve proje bazında kâr zarar ortaklığı gibi hizmetlerle tekrar ülke ekonomisine kazandırmaktadır. Albaraka Türk, dünyada 72 ülkede 796'dan fazla banka ile kurduğu geniş muhabirlik ağı ile dış ticaret (ithalat, ihracat ve kambiyo) hizmeti vermektedir.¹⁵⁵

Albaraka Türk katılım bankasının 2005- 2013 dönemine ilişkin çeşitli bilgiler aşağıda Tablo 3.1'de verilmiştir.

¹⁵⁴ Albaraka Türk Faaliyet Raporu, 2012, s.11-12.

¹⁵⁵ http://www.albarakaturk.com.tr/bizi_taniyin/detay.aspx?SectionID=AvW7CcOUELQIQzfWvBQMfQ%3d%3d&ContentID=SjpzafdvjZK8baQMqwSZQQ%3d%3d (03.11.2013).

Tablo 3 .1. 2005-2013 Albaraka Türk Özet Finansal Verileri (Bin TL)

	Aktif Toplamı	Toplanan Fonlar	Kullandırılan Fonlar	Öz Kaynaklar	Net Kâr	Personel Sayısı	Şube Sayısı
2005	1.969.458	1.714.448	1.474.718	182.490	46.128	909	43
2006	2.491.813	2.154.014	1.983.273	245.905	69.381	1.156	63
2007	3.690.029	2.998.108	2.854.852	533.780	84.979	1.481	80
2008	4.789.107	3.985.110	3.757.572	638.102	136.242	1.799	100
2009	6.414.914	5.464.645	4.685.994	710.666	105.279	1.934	101
2010	8.406.301	6.881.590	6.296.815	852.635	134.044	2.175	109
2011	10.460.885	8.044.747	7.286.960	1.004.251	160.155	2.601	123
2012	12.327.654	9.225.018	9.100.063	1.218.333	191.835	2.758	137
2013	17.217.000	12.526.000	12.060.000	1.497.000	241.000	3.057	167

Kaynak: TKBB, 2013 Albaraka Türk Faaliyet Raporu, Çalık, 2011, s.70

Tablo 3.1’deki verilere göre 2005 yılında 43 olan şube sayısı 2013 yılına kadar olan dönemde yaklaşık 4 kat artarak 167’yi bulmuştur. Yine 2005 yılında 909 olan personel sayısı, şube sayısı ile paralel olarak artış göstermiş ve 2013 yılında 3057’e ulaşmıştır. 2005 yılında toplanan fonlar 1,7 milyar TL iken, 2013 yılına gelindiğinde yaklaşık 7 kat artarak 12,5 milyar TL’ye ulaşmıştır. Kullandırılan fonlar ise 2013 yılsonunda, 2005 yılına göre yaklaşık 8 kat artarak 12 milyar TL’ye ulaşmıştır. 2005’de 182 milyon TL olan öz kaynaklar 2013’e gelindiğinde 1,4 milyar TL’ye, net kâr ise 241 milyon TL’ye ulaşmıştır. 2005 yılında 1,9 milyar TL olan aktif toplamı ise bu süreçte 17,2 milyar TL’ye ulaşmıştır.

3.1.2.Asya Katılım Bankası A.Ş. (Bank Asya)

Ülkemizde faaliyete geçen son katılım bankası Bank Asya 24 Ekim 1996’da Asya Finans Kurumu A.Ş. ismiyle faaliyete başlamıştır. 1998 yılında Asya Finans Kredi Kartını, 2000 yılında da Asya Finans internet şubesini hizmete sunmuştur. 2002 yılında Asya24 ATM’leri ve taksitli kredi kartlarını müşterilerine sunan banka, 2004 yılında Alo Asya Telefon Bankacılığı hizmetine girmiştir. 2006 yılında %23’ü halka arz edilen Bank Asya hisseleri, ASYAB koduyla İMKB’de işlem görmeye başlamıştır. 2008 yılında temassız teknoloji ürünleri AsyaCard DIT ve DIT Pratik’i müşterilerine sunmuştur. 2009 yılında Bank Asya Tuna GYO A.Ş.’yi kurmuş, 2010’da MoneyGram hizmet ağına dahil olarak, AsyaAsist, Çobanyıldızı ve DIT Mobil’i müşterilerinin

hizmetine sunmuştur. 2011 yılında ise mobil gezici şube faaliyetlerine başlamış ve Asya Emeklilik A.Ş.'yi kurmuştur.¹⁵⁶

20.12.2005 tarihinde şirket unvanında yapılan değişiklikle Asya Katılım Bankası A.Ş. olarak isim değiştiren Bank Asya'nın kuruluş sermayesi 2 milyon TL, mevcut ödenmiş sermayesi 900 milyon TL'dir ve tabana yayılmış yerli sermayeye dayanan, çok ortaklı bir yapısı vardır. Faizsiz bankacılık prensibiyle hareket eden Bank Asya'nın temel amacı, müşteri odaklı hizmet anlayışından hareketle, teknolojinin getirdiği en son imkanları kullanarak, faizsiz finans sistemini daha geniş kitlelere ulaştırmaktır. Temmuz 2013 itibarıyla 282 şube ve yurt içinde 1, yurt dışında 1000 muhabir banka ile faaliyetini sürdürmektedir. ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi'ne sahip ilk katılım bankası olan Bank Asya; bireysel, ticari ve kurumsal bankacılık alanlarında müşterilerinin her türlü ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak ürün yelpazesi ile faaliyet göstermektedir. Bank Asya, geleneksel dağıtım kanalları olan şubelerinin dışında İnternet Şubesi, Alo Asya Telefon Bankacılığı, ATM ve POS terminalleri ile bankacılık hizmetlerini sunmaktadır.¹⁵⁷

Bank Asya'nın 2005- 2013 dönemine ilişkin özet finansal verileri aşağıda Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2. 2005-2013 Bank Asya Özet Finansal Verileri (Bin TL)

	Aktif Toplamı	Toplanan Fonlar	Kullandırılan Fonlar	Öz Kaynaklar	Net Kâr	Personel Sayısı	Şube Sayısı
2005	2.611.611	2.128.608	2.046.415	296.168	94.761	1.798	71
2006	4.179.189	3.200.655	3.060.181	632.519	146.351	2.372	91
2007	6.260.048	4.697.750	4.609.665	853.856	221.337	3.329	118
2008	8.108.129	5.842.821	6.253.160	1.403.692	246.529	3.806	143
2009	11.608.955	9.136.578	8.221.427	1.707.894	301.281	4.074	158
2010	14.513.419	11.166.582	10.916.732	1.941.667	259.962	4.266	175
2011	17.190.099	12.397.043	13.141.380	2.137.426	216.090	4.548	200
2012	21.390.024	15.741.858	16.085.168	2.349.273	190.392	5.064	250
2013	27.785.000	18.512.000	21.257.000	2.511.000	181.000	5.074	281

Kaynak: TKBB, 2013 Bank Asya Faaliyet Raporu, Çalık, 2011, s.73.

¹⁵⁶ Bank Asya Faaliyet Raporu, 2012, s.17.

¹⁵⁷ <http://www.bankasya.com.tr/yatirimci-iliskileri-kisaca-bank-asya.aspx> (04.11.2013).

Tablo 3.2'ye göre, 1996 yılında faaliyete başlayan Bank Asya'nın şube sayısı, 2005 yılında 71'e 2013 yılında ise 281'e ulaşmıştır. 2005 yılında personel sayısı 1798 iken, 2013'de 5074'e ulaşmıştır. Bank Asya'nın topladığı fonlar, 2005 yılında 2,1 milyar TL iken yaklaşık 9 kat artarak 2013'te 18,5 milyar TL'ye ulaşmıştır. Kullandırılan fonlar da toplanan fonlarla orantılı olarak artış göstermiş, 2005 yılında 2 milyar TL iken 2013'te 21,2 milyar TL'ye ulaşmıştır. Aktif toplamı ise 2005'te 2,6 milyar TL iken, 10 kattan fazla bir artışla 2013'te 27,7 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2005 yılında 296 milyon TL olan öz kaynaklar, zaman içinde artış göstererek 2013'te 2,5 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2005 yılında 95 milyon TL civarında olan net kâr, incelenen dönemde dalgalanmalar göstermiş ve 2013 yılsonunda 181 milyon TL olarak belirlenmiştir.

3.1.3.Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.

Kuveyt Türk, 16.12.1983 gün ve 831/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın tespit ettiği esaslara uygun olarak faaliyet göstermek üzere 1989 yılında Özel Finans Kurumu statüsünde kurulmuş, Mayıs 2006'da unvanını, Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. olarak değiştirmiştir. Kuveyt Türk'ün sermayesinin %62'si Kuveyt Finans Kurumu'na (Kuwait Finance House), %9'u Kuveyt Devlet Sosyal Güvenlik Kurumu'na, %9'u İslam Kalkınma Bankası'na, %18'i Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne, %2'si de diğer ortaklara aittir.¹⁵⁸

Tekstil, metal ve emlak sektöründeki yatırımları ve iştirakleri ile hem kâr ortağı konumundaki müşterilerinin tasarruflarını yatırımlara dönüştürmekte, hem de reel sektöre kaynak sağlamak suretiyle yeni istihdam alanları oluşturmaktadır. Kuveyt Türk uluslararası bir katılım bankası olma vizyonuna paralel olarak yurt dışında da şube ve temsilcilikler açmıştır. Elektronik Bankacılık ve Alternatif Dağıtım Kanalları konusunda tüm bankacılık hizmetleri sunan banka, Visa ve MasterCard kredi kartları yanında POS, ATM, İnternet Bankacılığı, Çağrı Merkezi, Sesli Yanıt Sistemi ve SMS Bankacılığı hizmetlerini sunmaktadır.¹⁵⁹

Kurulduğu günden bugüne kadar çeşitli açılardan gelişmeler gösteren Kuveyt Türk, 1996 yılında Körfez Gayrimenkul A.Ş.'yi kurmuş, 1998'de ise ilk kredi kartını

¹⁵⁸ <http://www.kuveytturk.com.tr/pages/tarihce.aspx> (04.11.2013).

¹⁵⁹ <http://www.kuveytturk.com.tr/pages/tarihce.aspx> (04.11.2013).

müşterilerinin hizmetine sunmuştur. 2002 yılında VISA' ya doğrudan üye olan ilk özel finans kurumu olmuş ve 2003 yılında Türkiye'nin her tarafına faizsiz bankacılık hizmeti sunmak amacıyla bine yakın on-line şubesi bulunan PTT ile anlaşma sağlamıştır. Kuveyt Türk, 2007 yılında vadeli döviz alım satım işlemlerinde kuru sabitleyen forward uygulamasını başlatan ilk katılım bankası olmuştur. Altın Swap, Altına Altın ve Altın Çek gibi yenilikçi ürünleri 2008 yılında piyasaya sunan Kuveyt Türk, 2010 yılında ilk sukuk işlemini gerçekleştirerek bu finansal ürünü ülkemize tanıtmıştır. 2011 yılında kira sertifikasına dayalı ikinci sukuk ihracını gerçekleştirmiş, 2012 yılında ise Kuveyt Türk, Gold Plus Altın Fonu'nun ardından Silver Plus adı altında gümüş fon ihracatını gerçekleştirmiş ve Silver Plus Yatırım Fonu İMKB'de işlem görmeye başlamıştır.¹⁶⁰

Kuveyt Türk'ün 2005- 2013 dönemine ilişkin özet finansal bilgileri Tablo 3.3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. 3. 2005-2013 Kuveyt Türk Özet Finansal Verileri (Bin TL)

	Aktif Toplamı	Toplanan Fonlar	Kullandırılan Fonlar	Öz Kaynaklar	Net Kâr	Personel Sayısı	Şube Sayısı
2005	2.339.928	1.899.771	1.652.591	213.185	29.804	1.254	69
2006	2.936.734	2.369.090	2.145.067	247.238	36.156	1.386	79
2007	3.868.318	2.928.328	3.160.138	388.583	74.123	1.794	87
2008	5.768.034	4.069.372	4.237.341	685.679	104.086	2.245	113
2009	6.904.526	5.358.257	4.904.932	807.312	127.133	2.447	121
2010	9.727.117	7.381.473	6.984.989	1.256.685	159.648	2.850	141
2011	14.897.592	9.918.327	10.360.917	1.437.978	195.042	3.326	180
2012	18.910.513	12.755.043	11.848.419	1.684.037	250.156	3.939	221
2013	25.893.542	17.030.702	16.232.906	2.302.049	300.343	4.651	268

Kaynak: TKBB, 2013 Kuveyt Türk Faaliyet Raporu, Çalık, 2011, s.77

Tablo 3.3'e göre, ilk olarak 1989'da faaliyet gösteren bankanın şube sayısı 2005 yılında 69'a, 2013 yılında ise 268'e ulaşmıştır. Personel sayısında da şube sayısına orantılı olarak artış yaşanmış ve personel sayısı 2013 yılında 4651'e ulaşmıştır. 2005 yılında 1,9 milyar TL fon toplayıp 1,6 milyar TL fon kullandırılırken, 2013 yılına gelindiğinde bu tutarlar artış göstermiş ve toplanan fonlar 17 milyar TL'ye, kullandırılan fonlar ise 16,2 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2007, 2008 ve 2011 yıllarında kullandırılan fon miktarının, toplanan fon miktarından fazla olduğu gözlenmiştir.

¹⁶⁰ Kuveyt Türk Faaliyet Raporu, 2012, s.13.

Tablo’da verilen dönem süresince öz kaynaklar yaklaşık 10 kat artmış ve 2013 yılı net kârı 300 milyon TL olarak belirlenmiştir. 2005 yılında aktif toplamı 2,3 milyar TL iken 2013 yılında ise 25,8 milyar TL’ye ulaşmıştır.

3.1.4. Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.

Türkiye'nin önde gelen iki büyük grubu olan Boydak ve Ülker Gruplarının, finans sektöründe hizmet veren kurumları Anadolu Finans ve Family Finans'ı, birleştirmeleri ile 30 Aralık 2005 tarihinde Türkiye Finans Katılım Bankası faaliyete başlamıştır. 200'ü aşkın şubesi ve 3.600'ü aşkın çalışana sahip olan Türkiye Finans'ın %60 hissesi 31 Mart 2008 tarihinde Ortadoğu'nun en önemli bankalarından ve Suudi Arabistan'ın en büyük bankası olan The National Commercial Bank (NCB) tarafından satın alınmıştır.¹⁶¹

Türkiye Finans bireysel, ticari ve uluslararası bankacılık faaliyetlerinin yanı sıra müşterilerine farklı alanlarda da (hac ve umre finansmanı, bedelli askerlik finansmanı, mantolama ve izolasyon finansmanı gibi) finansman sunmaktadır.

Türkiye Finans'ın faaliyete geçtiğinden 2013 yılsonuna kadar özet finansal verileri Tablo 3.4’de verilmiştir.

Tablo 3. 4. 2005-2013 Türkiye Finans Özet Finansal Verileri (Bin TL)

	Aktif Toplamı	Toplanan Fonlar	Kullandırılan Fonlar	Öz Kaynaklar	Net Kâr	Personel Sayısı	Şube Sayısı
2005	3.024.294	2.626.328	2.233.784	256.880	79.450	1.788	107
2006	4.122.636	3.512.725	3.153.554	434.055	139.808	2.200	122
2007	5.616.687	4.318.905	4.708.285	587.592	146.943	2.611	137
2008	7.104.156	5.312.548	5.526.380	1.001.456	160.633	3.185	174
2009	8.699.643	6.882.490	7.109.233	1.193.692	171.388	3.346	180
2010	10.691.860	8.397.896	7.913.437	1.406.096	205.529	3.403	182
2011	13.528.353	9.509.165	10.327.232	1.613.659	231.587	3.382	182
2012	17.616.504	11.429.536	12.971.058	2.125.162	283.573	3.595	220
2013	25.126.629	15.141.718	17.447.961	2.522.381	329.277	3.990	250

Kaynak: TKBB, 2013 Türkiye Finans Faaliyet Raporu, Çalık, 2011, s.81

Tablo 3.4’e göre, 2005 yılında 3 milyar TL aktif büyüklüğüne sahip olan Türkiye Finans, 2013 itibariyle 2012 yılsonuna göre %42,63’lük artışla 25,1 milyar TL aktif toplamına ulaşmıştır. Banka 107 şube ile faaliyete başlamış, 2012 yılsonunda 220

¹⁶¹ <http://www.turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/tarihce.aspx> (04.11.2013).

olan şube sayısına 2013 yılında 30 şube ekleyerek, şube sayısını 250'e ulaştırmıştır. Personel sayısını da şube sayısına paralel olarak artıran Türkiye Finans, 2013 yılı itibariyle personel sayısını 3990'a ulaştırmıştır. Toplanan fonlar ve kullandırılan fonlar, 2005'den bugüne dek artış göstermiştir. İncelenen dönemde 2005, 2006 ve 2010 yılları haricindeki yıllarda kullandırılan fonlar, toplanan fonlardan daha fazla olmuştur. 2,2 milyar TL kullandırılan fon miktarı ile faaliyete başlayan Türkiye Finans katılım bankası, kullandığı fon miktarını 2005'ten bu yana önemli oranda artırmış ve 17,4 milyar TL'ye ulaştırmıştır. Türkiye Finans'ın öz kaynaklarında ve net kârında sürekli bir artış gözlenmiş net kârı 329 milyon TL'ye, öz kaynakları ise 2,5 milyar TL'ye ulaşmıştır.

3.2.KATILIM BANKALARININ FİNANSAL GELİŞİMİ

Katılım bankaları, Türk bankacılık sektöründe ticari bankalar, kalkınma ve yatırım bankalarının yanında üçüncü bir tür olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Katılım bankaları faaliyetlerinde klasik bankacılık sisteminin kullandığı tekniklerden de yararlanarak, farklı bir bakış açısıyla, atıl kalmış fonları mali sistemimize kazandırmaktadırlar. Ülkemizde yaşanan ekonomik krizler, özellikle bankacılık sektöründe önemli sıkıntıların yaşanmasına neden olmuştur. Ancak katılım bankaları, bu krizlerden olumsuz anlamda daha az oranda etkilendikleri için dikkat çektiler.¹⁶²

Katılım bankalarının kullandığı yöntemler, bu kurumların kullandığı kredilerin emniyetini artırarak aktif kalitesini yükseltmektedir. Dolayısıyla bu bankalar sadece faizsizlik özelliğine sahip olmakla kalmayıp, bilançonun pasifindeki yükümlülüklerin riskini azaltan, aktifteki kredilerin emniyetini ve aktif kalitesini artıran bir bankacılık sistemi olarak mali sistemimizde yer almaktadır.¹⁶³

Mali sistemimizde önemli bir yeri olan katılım bankalarının finansal gelişimini birkaç ana başlık altında inceleyeceğiz.

3.2.1.Katılım Bankalarının Kaynak Yapıları Gelişimi

Katılım bankalarının 2005-2013 dönemine ilişkin toplanan fon gelişimi ve bankacılık sektöründeki payı aşağıdaki Tablo 3.5'de verilmiştir. Bankacılık sektörü verileri ele alınırken devlet bankaları dikkate alınmamıştır.

¹⁶² *Dünyada ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık*, 2005, s.39.

¹⁶³ Türkmenoğlu, a.g.t., s.64.

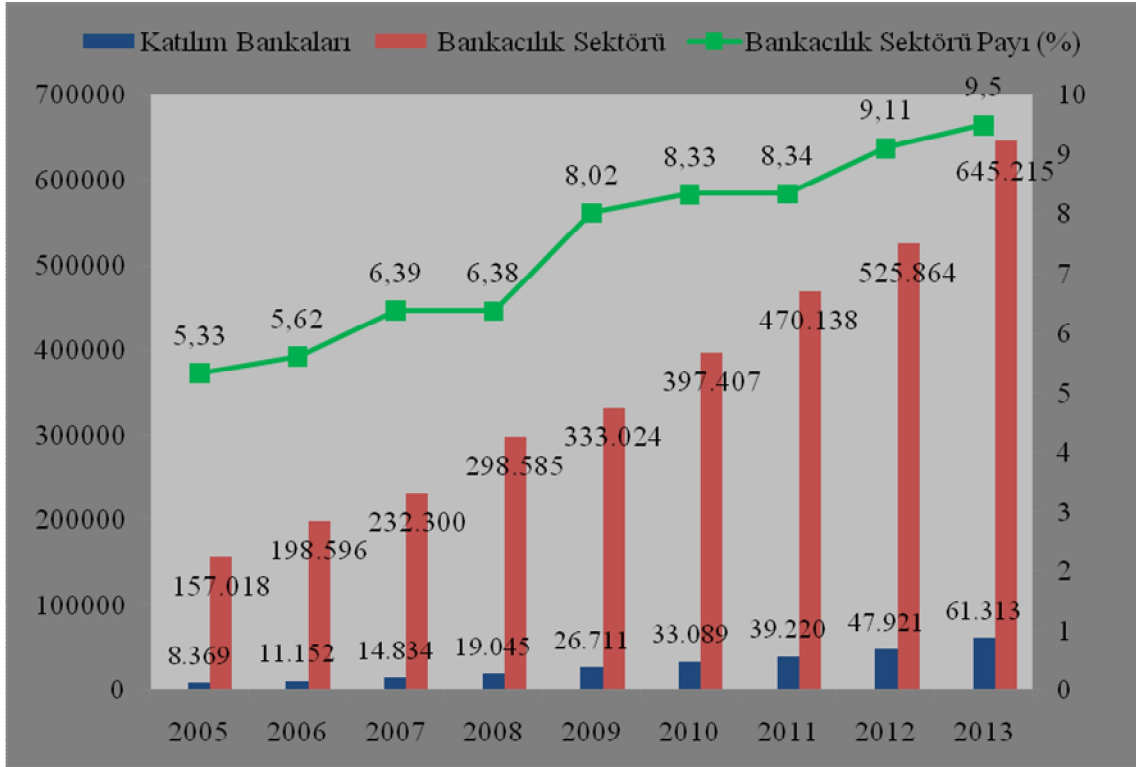
Tablo 3 .5. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Toplanan Fon Gelişimi (Milyon TL)

Yıllar	Katılım Bankaları	Katılım Bankaları Büyüme (%)	Bankacılık Sektörü	Sektör Büyüme(%)	Bankacılık Sektörü Payı (%)
2005	8.369,16	-	157.017,82	-	5,33
2006	11.151,82	33,25	198.596,07	26,48	5,62
2007	14.834,17	33,02	232.299,89	16,97	6,39
2008	19.045,29	28,39	298.585,07	28,53	6,38
2009	26.711,41	40,25	333.024,18	11,53	8,02
2010	33.089,46	23,88	397.406,59	19,33	8,33
2011	39.220,35	18,53	470.138,26	18,30	8,34
2012	47.921,10	22,18	525.864,19	11,85	9,11
2013	61.313,32	27,95	645.214,61	22,70	9,50

Kaynak: BDDK

Yukarıda Tablo 3.5’de görüldüğü üzere 8 yıllık dönemde katılım bankalarının sürekli artış gösteren bir fon yapısına sahip olduğu görülmektedir. 2005 yılı itibariyle 8,3 milyar TL olan toplanan fonlar, dönemler itibariyle sürekli artış göstermiş ve incelenen dönemde yaklaşık 7 kat artmıştır. 2007 yılında ortaya çıkan global krize rağmen toplanan fonlar 2009 yılında bir önceki yıla göre %40’lık bir artışla 26,7 milyar TL’ye ulaşmıştır. 2013 yılına gelindiğinde ise toplanan fonlar %27,95’lik bir artışla 61,3 milyar TL’ye ulaşmıştır. Toplanan fonlar açısından bankacılık sektöründeki büyüme oranları ile katılım bankalarının büyüme oranları incelendiğinde, genel anlamda katılım bankalarının büyüme oranı, bankacılık sektörü büyüme oranından daha fazla olmuştur.

Grafik 3.1. Yıllar İtibariyle Katılım Bankalarında Toplanan Fon Miktarı

Grafik 3.1'e baktığımızda katılım bankalarının bankacılık sektöründeki payının incelenen dönemde 2008 yılı hariç sürekli olarak arttığı gözlenmiştir. 2008'de %6,38 olan katılım bankalarının bankacılık sektöründeki payı 2009 yılında %8,02'ye ulaşmıştır. Bu artışın sebebi tablo 7'den anlaşılacağı üzere bankacılık sektöründeki %11,53'lük bir büyüme, buna karşılık katılım bankalarında %40,25'lik bir büyüme görülmesidir. 2013 yılında katılım bankalarının toplam fon hacmindeki payı ise % 9,50 olarak belirlenmiştir.

İncelenen 2005-2013 dönemine ait katılım bankalarının kullandıkları fonlarının gelişimi Tablo 3.6'da verilmiştir. Bankacılık sektörü verileri ele alınırken devlet bankaları dikkate alınmamıştır.

Tablo 3. 6. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Kullandırılan Fon Gelişimi (Milyon TL)

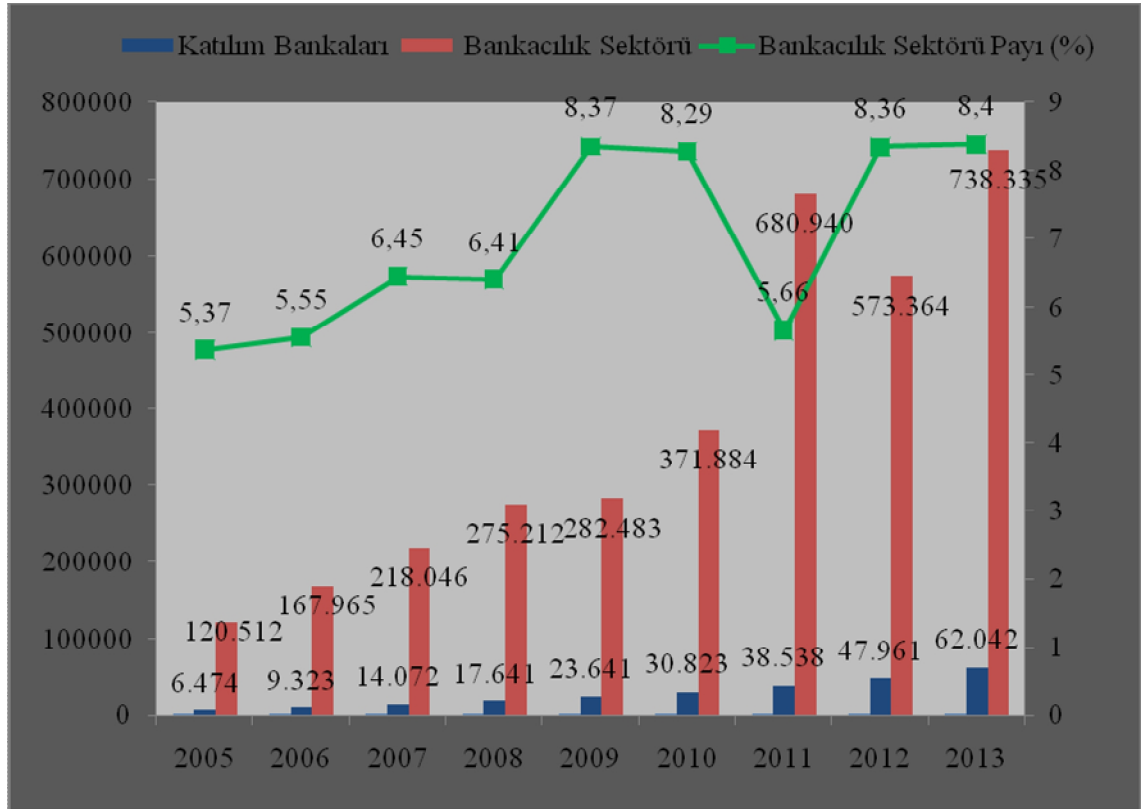
Yıllar	Katılım Bankaları	Katılım Bankaları Büyüme (%)	Bankacılık Sektörü	Sektör Büyüme(%)	Bankacılık Sektörü Payı (%)
2005	6.473,63	-	120.511,86	-	5,37
2006	9.322,66	44,01	167.965,41	39,38	5,55
2007	14.071,91	50,94	218.046,08	29,82	6,45
2008	17.641,18	25,36	275.212,18	26,22	6,41
2009	23.640,59	34,01	282.482,54	2,64	8,37
2010	30.823,14	30,38	371.883,95	31,65	8,29
2011	38.537,93	25,03	680.940,04	83,11	5,66
2012	47.961,19	24,45	573.363,89	-15,80	8,36
2013	62.041,61	29,36	738.334,56	28,77	8,40

Kaynak: BDDK

Tablo 3.6'yı incelediğimizde, katılım bankalarının kullandıkları fonların 2005 yılında 6,4 milyar TL iken, 2013 yılında 62 milyar TL'ye ulaştığı görülmektedir. Kullandırılan fonlar açısından sektör büyüme oranı ile katılım bankaları büyüme oranlarını incelediğimizde 2008, 2010 ve 2011 yılları haricinde katılım bankalarının büyüme oranı sektör büyüme oranından fazla olmuştur.

Grafik 3.2'de görüldüğü üzere 2005 yılında katılım bankalarının kullandıkları fonlar açısından bankacılık sektöründeki payı %5,37 olarak görülmektedir. 2010 yılına dek dalgalanmalar gösteren katılım bankalarının bankacılık sektöründeki kullandırılan fon payı, 2010 yılında %8,29 oranına ulaşmış, 2011 yılında %5,66 oranına gerilemiş ve tekrar artış göstererek 2013 yılı itibarıyla %8,40 oranına ulaşmıştır.

Grafik 3.2. Yıllar İtibariyle Katılım Bankalarında Kullandırılan Fon Miktarı

3.2.2. Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi

Katılım bankalarının aktif gelişimi ile bankacılık sektörünün aktif gelişiminin incelendiği Tablo 3.7’de bankacılık sektörü verilerine devlet bankaları verileri dahil edilmemiştir.

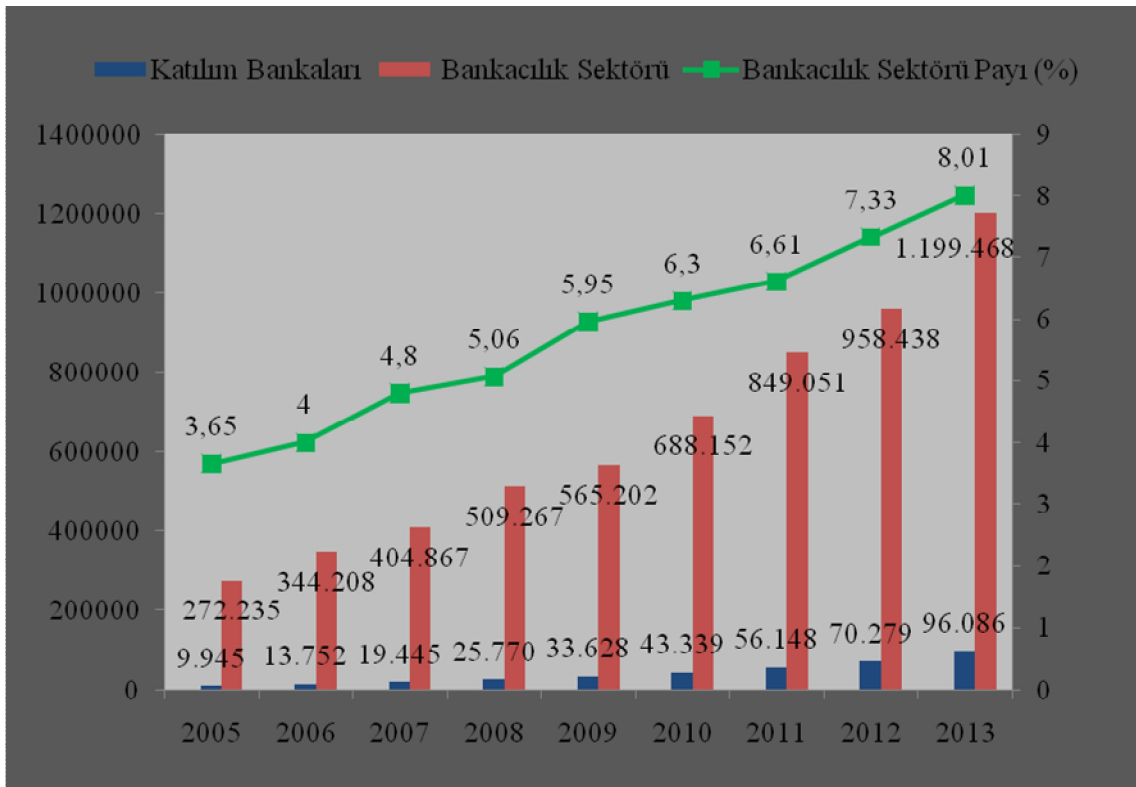
Tablo 3. 7. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Aktif Gelişimi (Milyon TL)

Yıllar	Katılım Bankaları	Katılım Bankaları Büyüme (%)	Bankacılık Sektörü	Sektör Büyüme(%)	Bankacılık Sektörü Payı (%)
2005	9.945,43	-	272.235,23	-	3,65
2006	13.751,58	38,27	344.207,92	26,44	4,00
2007	19.445,32	41,40	404.866,92	17,62	4,80
2008	25.770,13	32,53	509.267,01	25,79	5,06
2009	33.628,04	30,49	565.201,87	10,98	5,95
2010	43.338,70	28,88	688.152,02	21,75	6,30
2011	56.148,34	29,56	849.051,42	23,38	6,61
2012	70.279,38	25,17	958.437,63	12,88	7,33
2013	96.086,46	36,72	1.199.467,74	25,15	8,01

Kaynak: BDDK

Katılım bankalarının aktif gelişiminin verildiği yukarıdaki Tablo 3.7'ye baktığımızda aktif gelişiminde de toplanan fon ve kullandırılan fon kalemlerinde olduğu gibi düzenli bir artış görülmektedir. 2005 yılında 9,9 milyar TL olan katılım bankaları aktiflerinin, 2013 yılında 96 milyar TL seviyelerine ulaşmış olması geçtiğimiz 8 yılda aktiflerin önemli oranda arttığının göstergesidir. Sektör büyüme oranları ile katılım bankaları aktif büyüme oranlarına baktığımızda, katılım bankaları aktif büyüme oranının, bankacılık sektörü aktif büyüme oranlarından fazla olduğu görülmektedir.

Grafik 3.3. Yıllar İtibariyle Katılım Bankalarındaki Aktif Miktarı

Katılım bankalarının aktif büyüklüğünün bankacılık sektöründeki payının verildiği Grafik 3.3'te, 2005 yılında %3,65 olan aktif payı katılım bankalarının aktiflerindeki büyümeye bağlı olarak sürekli artış eğilimi göstermiş 2013 yılı sonunda %8,01 seviyesine ulaşmıştır. Katılım bankalarının aktif büyüklüğü açısından sektör içindeki payının toplanan ve kullandırılan fonların sektör içindeki payından daha az oranda olduğu görülmektedir.

3.2.3.Katılım Bankalarının Öz kaynak Gelişimi

Katılım bankalarının öz kaynak gelişimi ile bankacılık sektörünün öz kaynak gelişiminin incelendiği Tablo 3.8’de bankacılık sektörü verilerine devlet bankaları verileri dahil edilmemiştir.

Tablo 3.8. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Öz Kaynak Gelişimi (Milyon TL)

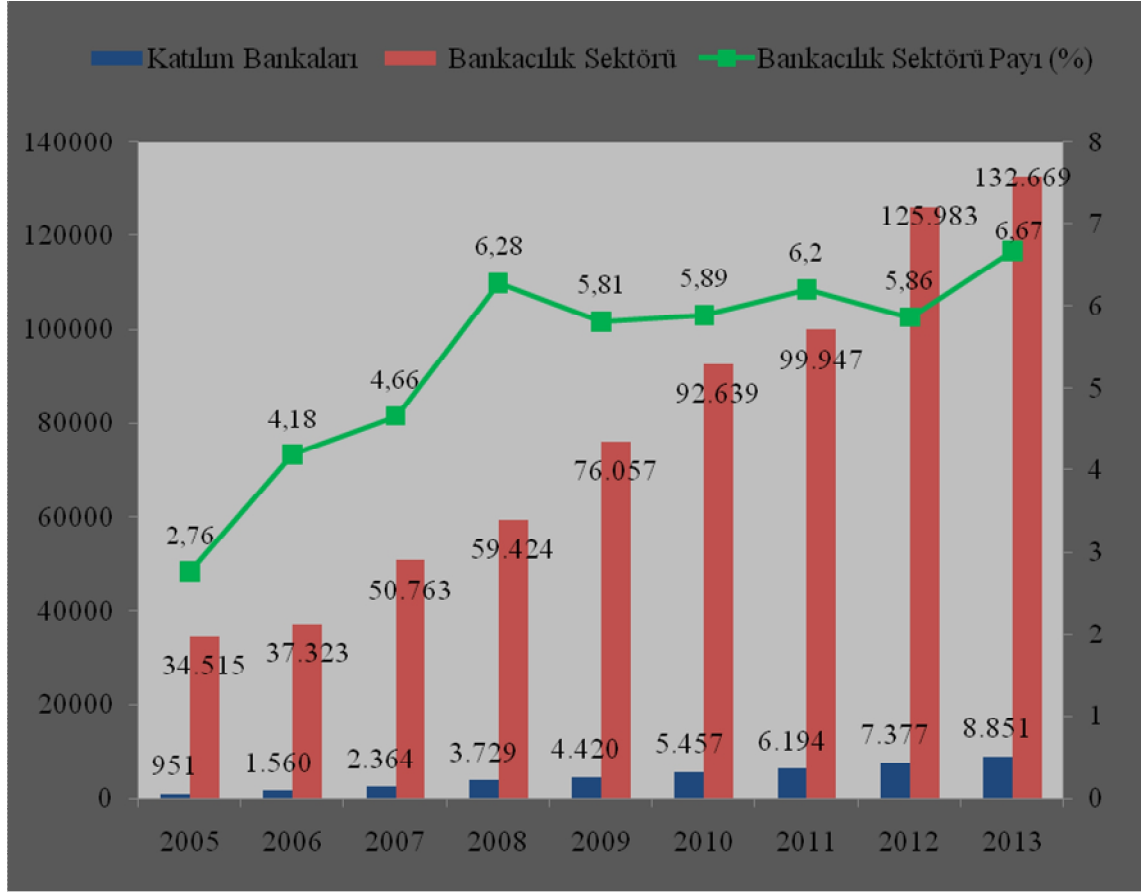
Yıllar	Katılım Bankaları	Katılım Bankaları Büyüme (%)	Bankacılık Sektörü	Sektör Büyüme(%)	Bankacılık Sektörü Payı (%)
2005	951,09	-	34.514,85	-	2,76
2006	1.559,71	63,99	37.322,96	8,14	4,18
2007	2.363,81	51,55	50.762,58	36,01	4,66
2008	3.728,93	57,75	59.424,33	17,06	6,28
2009	4.419,56	18,52	76.056,51	27,99	5,81
2010	5.457,08	23,48	92.639,28	21,80	5,89
2011	6.193,63	13,50	99.947,03	7,89	6,20
2012	7.376,81	19,10	125.983,03	26,05	5,86
2013	8.851,00	19,98	132.669,15	5,31	6,67

Kaynak: BDDK

Katılım bankalarının öz kaynaklar açısından gelişimini Tablo 3.8’e göre incelediğimizde önemli miktarda öz kaynak artışı olduğunu görmekteyiz. 2005 yılında 951 milyon TL olan öz kaynaklar, 2006 yılında %64’lük önemli bir artışla 1,5 milyar TL’ye ulaşmıştır. 2009 yılına kadar %50 büyüme oranının altına düşmeyen öz kaynaklar sonraki yıllarda daha az oranlarla artmaya devam etmiş ve 2013 yılında 8,8 milyar TL’ye ulaşmıştır. Katılım bankaları öz kaynak büyüme oranı, 2009 ve 2012 yılları hariç bankacılık sektörü öz kaynak büyüme oranından fazla olmuştur.

Katılım bankalarının öz kaynak gelişimi ve bankacılık sektöründeki yeri Grafik 3.4’de gösterilmiştir.

Grafik 3.4. Yıllar İtibariyle Katılım Bankalarının Öz Kaynak Miktarı

Grafik 3.4'te verilmiş olan katılım bankalarının bankacılık sektöründeki öz kaynak payı incelendiğinde yıllar itibariyle dalgalanmalar görülmektedir. Tablo 3.8'deki verileri de dikkate alarak bir değerlendirme yapacak olursak, katılım bankaları öz kaynaklarını sürekli olarak artırmış olsalar da bankacılık sektöründeki öz kaynak gelişimi bu oranın istikrarlı bir artış göstermesini engellemiştir. Sonuç olarak 2005 yılında %2,76 olan katılım bankalarının bankacılık sektörü öz kaynak payı, 2008 yılında %6,28 seviyesine, 2011 yılında %6,20 ve 2013 yılında %6,67 seviyelerine ulaşmıştır.

3.2.4. Katılım Bankalarının Şube ve Personel Sayıları Gelişimi

Katılım bankalarının şube ve personel sayısı gelişimi ile bankacılık sektörünün şube ve personel sayısı gelişiminin incelendiği Tablo 3.9 ve Tablo 3.10'da bankacılık sektörü verilerine devlet bankaları verileri dahil edilmemiştir.

Tablo 3.9. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Şube Sayısı Gelişimi

Yıllar	Katılım Bankaları	Katılım Bankaları Büyüme (%)	Bankacılık Sektörü	Sektör Büyüme(%)	Bankacılık Sektörü Payı (%)
2005	291	-	4.403	-	6,61
2006	355	21,99	5.010	13,79	7,09
2007	421	18,59	5.778	15,33	7,29
2008	535	27,08	6.843	18,43	7,82
2009	568	6,17	7.000	2,29	8,11
2010	605	6,51	7.257	3,67	8,34
2011	682	12,73	7.538	3,87	9,05
2012	825	20,97	7.909	4,92	10,43
2013	961	16,48	8.514	7,65	11,29

Kaynak: BDDK

Tablo 3.9'a göre katılım bankaları şube sayısı 2005-2013 döneminde artış göstermiştir. 2005 yılında 291 olan katılım bankası şube sayısı 2013 yılı sonunda 961'e ulaşmıştır.

Tablo 3.10. 2005-2013 Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Personel Sayısı Gelişimi

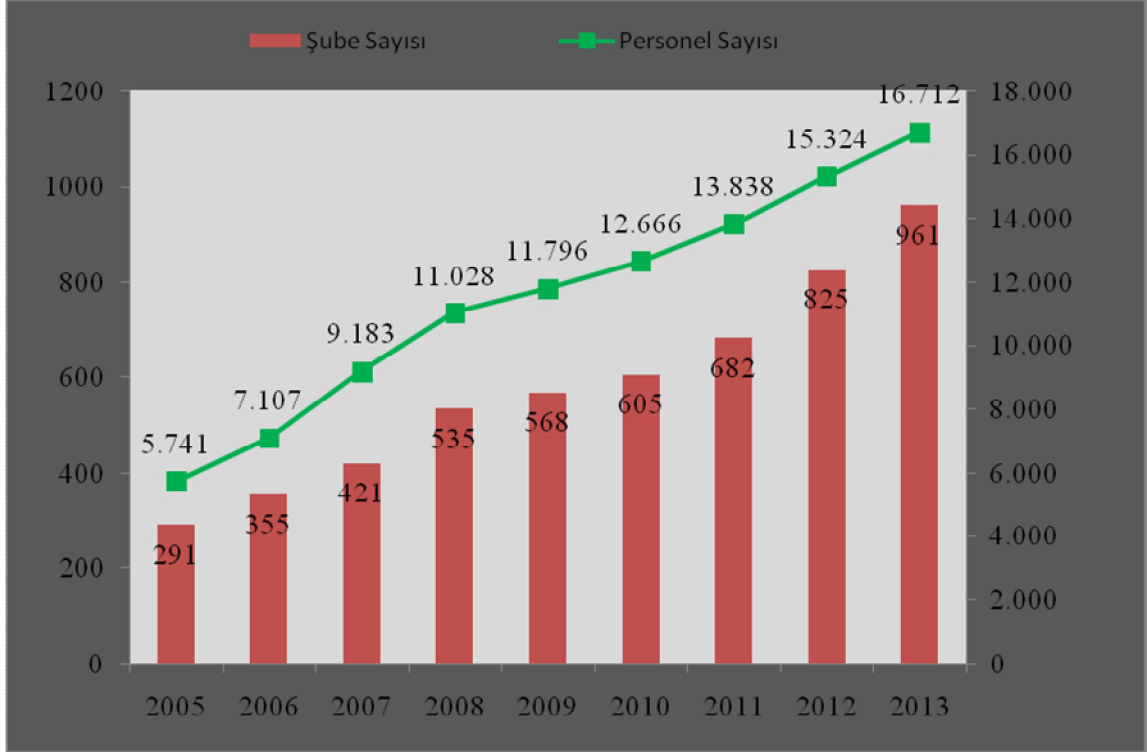
Yıllar	Katılım Bankaları	Katılım Bankaları Büyüme (%)	Bankacılık Sektörü	Sektör Büyüme(%)	Bankacılık Sektörü Payı (%)
2005	5.741	-	95.332	-	6,02
2006	7.107	23,79	106.478	11,69	6,67
2007	9.183	29,21	121.432	14,04	7,56
2008	11.028	20,09	134.230	10,54	8,22
2009	11.796	6,96	134.236	0,00	8,79
2010	12.666	7,38	138.940	3,50	9,12
2011	13.838	9,25	140.417	1,06	9,85
2012	15.324	10,74	145.235	3,43	10,55
2013	16.712	9,06	154.879	6,64	10,79

Kaynak: BDDK

Tablo 3.10'a göre, 2005 yılından 2013 yılına kadar katılım bankalarının personel sayılarında sürekli olarak artış görülmüştür. Tablo 3.9 ve Tablo 3.10 incelendiğinde katılım bankalarının, şube ve personel sayısı bakımından sektör büyüme oranlarından daha fazla oranda büyüme gösterdiği görülmektedir.

Katılım bankalarının şube ve personel sayılarındaki değişim Grafik 3.5’de gösterilmiştir.

Grafik 3.5. Yıllar İtibariyle Katılım Bankalarındaki Şube Ve Personel Sayıları

Grafik 3.5’e göre, 2005 yılında 291 şube ve 5741 personele sahip olan katılım bankaları şube ve personel sayılarını sürekli artırarak 2012 yılında 825 şube ve 15324 personel sayısına ulaşmışlardır. 2013 yılı sonunda ise 136 yeni şube ile birlikte personellerine 1388 kişi daha ekleyen katılım bankaları, toplamda 961 şube ve 16712 personelle faaliyet göstermektedirler.

3.3.KATILIM BANKALARININ YABANCI BANKALARLA FİNANSAL AÇIDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Ülkemizde mevcut katılım bankalarının 2005 yılından 2013 yılına kadar olan döneme ilişkin özet mali verileri Tablo 3.11’de verilmiştir.

Tablo 3.11. 2005-2013 Katılım Bankaları Özet Finansal Verileri (Milyon TL)

Yıllar	Aktif Toplamı	Toplanan Fonlar	Kullandırılan Fonlar	Öz Kaynaklar	Net Kâr	Personel Sayısı	Şube Sayısı
2005	9.945,43	8.369,16	6.473,63	951,09	250,14	5.741	291
2006	13.751,58	11.151,82	9.322,66	1.559,71	391,04	7.107	355
2007	19.445,32	14.834,17	14.071,91	2.363,81	527,38	9.183	421
2008	25.770,13	19.045,29	17.641,18	3.728,93	647,49	11.028	535
2009	33.628,04	26.711,41	23.640,59	4.419,56	705,08	11.796	568
2010	43.338,70	33.089,46	30.823,14	5.457,08	759,18	12.666	605
2011	56.148,34	39.220,35	38.537,93	6.193,63	802	13.838	682
2012	70.279,38	47.921,10	47.961,19	7.376,81	915,96	15.324	825
2013	96.086,46	61.313,32	62.041,61	8.851,56	1.070,54	16.712	961

Kaynak: BDDK

Tablo 3.11'deki veriler ışığında geçtiğimiz sekiz yıllık dönemde katılım bankalarının aktif toplamı, toplanan fonlar, kullandırılan fonlar, öz kaynaklar, personel sayısı, şube sayısı ve net kâr kalemlerinde önemli miktarda artış gözlenmiştir.

Ülkemizdeki mevcut 4 katılım bankasının 3'ü en az %60 yabancı sermayelidir. Bu nedenle ülkemizdeki yabancı bankaların mali verileri ile katılım bankaları verilerini kıyaslayabiliriz. Aşağıda Tablo 3.12'de 2005-2013 dönemi yabancı bankaların özet mali verileri verilmiştir.

Tablo 3.12. 2005-2013 Yabancı Bankalar Özet Finansal Verileri (Milyon TL)

Yıllar	Aktif Toplamı	Toplanan Fonlar	Kullandırılan Fonlar	Öz Kaynaklar	Net Kâr	Personel Sayısı	Şube Sayısı
2005	25.682,19	13.594,10	13.045,25	3.727,33	596,78	12.783	501
2006	65.615,24	35.059,76	36.573,24	7.891,58	1.561,60	28.558	1.219
2007	81.221,52	43.874,62	49.640,91	11.237,21	1.746,43	34.355	1.549
2008	124.428,05	70.335,45	74.188,43	16.072,53	1.813,76	48.019	2.419
2009	131.821,39	79.012,86	79.670,40	19.083,60	2.511,57	47.632	2.467
2010	166.731,84	94.346,73	100.380,71	22.554,14	2.490,23	50.659	2.516
2011	200.218,90	110.425,45	118.149,76	23.474,82	2.912,80	46.444	2.412
2012	231.241,42	134.140,81	144.274,17	29.282,79	3.343,56	49.760	2.607
2013	321.344,97	175.077,34	194.483,33	32.724,16	2.420,93	55.938	2.918

Kaynak: BDDK

Tablo 3.11 ve Tablo 3.12'deki verileri incelediğimizde 2005 ve 2007 yıllarında yabancı bankaların aktif büyüme oranının katılım bankalarının aktif büyüme oranından

fazla olduğu, diğ er yıllarda katılım bankalarının aktif büyüme oranının yabancı bankaların aktif büyüme oranından fazla olduğu gözlenmiştir. Katılım bankaları 2005 yılında 9,9 milyar TL olan aktiflerini 2013 yılında bir önceki yıla göre %36,12 oranında artırarak 96 milyar TL seviyesine ulaştırmıştır. Yabancı bankaların aktifleri 2006 yılında önemli oranda artmış ve 25,6 milyar TL’den, 65,6 milyar TL’ye ulaşmıştır. 2013 yılında ise yabancı bankalar %38,97 büyüme oranıyla aktiflerini 321,3 milyar TL’ye ulaştırmışlardır.

Toplanan fonlar ve kullandırılan fonlar açısından yabancı bankalar ile katılım bankalarını karşılaştıracak olursak, katılım bankalarında 2005-2011 döneminde toplanan fonların kullandırılan fonlardan fazla, 2012-2013 yıllarında ise kullandırılan fonların toplanan fonlardan fazla olduğu gözlenmektedir. Yabancı bankalarda ise incelenen dönemde 2005 yılı hariç kullandırılan fonlar, toplanan fonlardan fazla olmuştur. 2013 yılı itibariyle katılım bankalarının toplanan fonları 61,3 milyar TL, kullandırılan fonları 62 milyar TL’ye ulaşırken, yabancı bankaların 2013 yılı toplanan fonları 175 milyar TL, kullandırılan fonları ise 194,4 milyar TL’ye ulaşmıştır.

Tablo 3.11 ve Tablo 3.12’ye baktığımızda öz kaynaklar açısından her iki banka türünde de büyüme eğilimi görölmüştür. Yabancı bankaların 2005’te 3,7 milyar TL olan öz kaynakları, 2012’de 29,2 milyar TL’ye ulaşmış, 2013 yılında bir önceki yıla göre %11,75 oranında artmıştır. Katılım bankalarının öz kaynakları ise 2005’te 951 milyon TL iken, 2012’de 7,3 milyar TL’ye ulaşmış, 2013 yılında ise bir önceki yıla göre %19,99 oranında artarak 8,8 milyar TL’ye ulaşmıştır. Net kâr büyüme oranlarına baktığımızda 2005 yılında 596 milyon TL net kâra sahip olan yabancı bankaların net kârı 2010 ve 2013 yılları hariç artış göstermiş, 2012’de %14,8 oranında artarak 3,3 milyar TL’ye ulaşmış, 2013 yılında ise 2,4 milyar TL olarak belirlenmiştir. Katılım bankaları ise 2005-2013 döneminde net kârını sürekli artırarak, 2005’te 250 milyon TL olan net kârını 2012 yılında bir önceki yıla göre %14,21 oranında artırarak 915 milyon TL’ye ulaştırmıştır. 2013 yılı katılım bankaları net kârı 1,07 milyar TL olarak belirlenmiştir.

İncelediğimiz dönemde katılım bankalarının şube sayılarında ve buna bağılı olarak personel sayılarında sürekli bir artış gözlenmiştir. 2005 yılında 291 olan katılım bankaları şube sayısı, 2013 yılına gelindiğinde bir önceki yıla göre %16,48 oranında artarak 961 şubeye ulaşmıştır. 2005 yılında 5741 olan personel sayısı 2013 yılında

16712’ye ulaşmıştır. Yabancı bankaların şube sayıları 2011 yılına dek artmış, 2011 yılında %4,13’lük bir azalma ile 2412’ye düşmüştür. Yabancı bankalar, 2012 ve 2013 yıllarında şube sayılarını tekrar artırmaya başlamış ve %11,93’lük bir artışla 2013 yılında 2918 şubeye ulaşmışlardır. 2005 yılında 12783 personele sahip olan yabancı bankaların, 2009 ve 2011 yıllarında personel sayılarında bir düşüş görülmüş ve 2013 yılı sonunda personel sayısı 55938 olarak belirlenmiştir.

3.4.KATILIM BANKALARININ BATI AKDENİZ BÖLGESİNDE GELİŞİMİ

Bu bölümde Antalya, Burdur ve Isparta illerindeki katılım bankalarının özet mali verilerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Tablo 3.13’te Antalya ilindeki katılım bankalarının özet mali verileri görülmektedir.

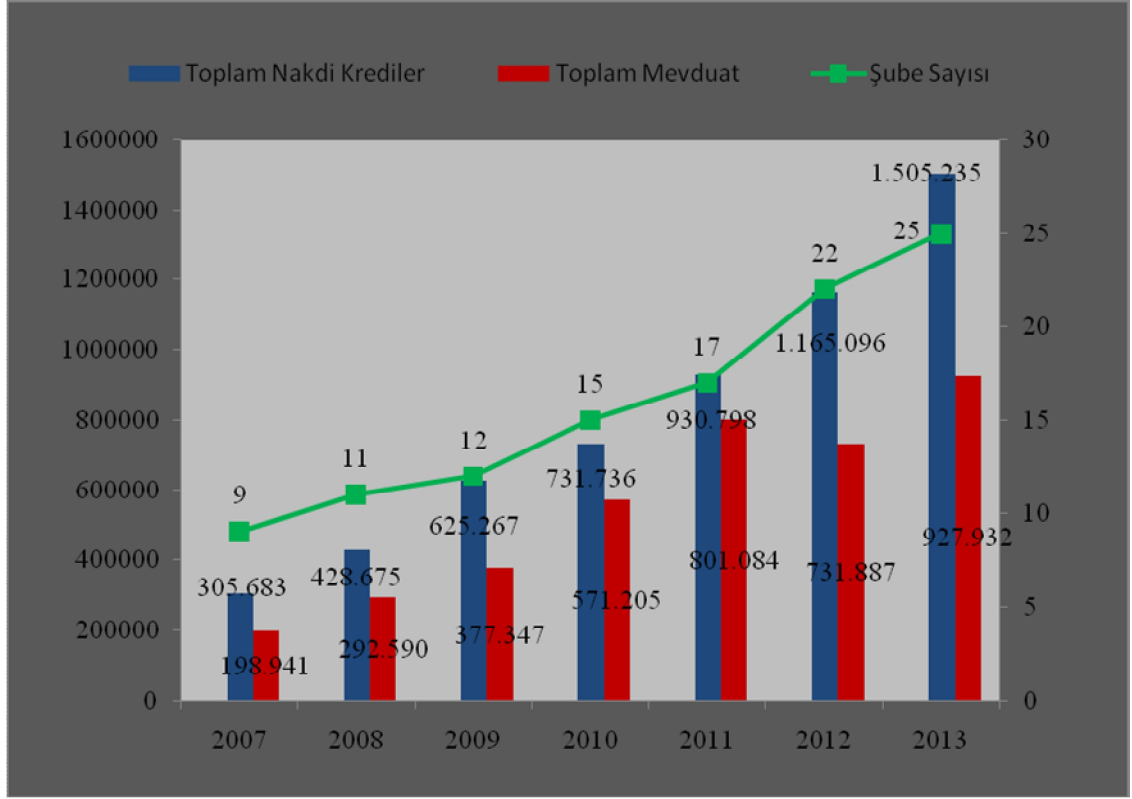
Tablo 3.13. Antalya İli Katılım Bankaları Özet Mali Verileri (Bin TL)

Yıllar	Toplam Nakdi Krediler	Toplam Nakdi Kredi Değişim(%)	Toplam Mevduat	Toplam Mevduat Değişim(%)	Şube Sayısı	Şube Sayısı Değişim(%)
2007	305.683	-	198.941	-	9	-
2008	428.675	40,24	292.590	47,07	11	22,22
2009	625.267	45,86	377.347	28,97	12	9,09
2010	731.736	17,03	571.205	51,37	15	25,00
2011	930.798	27,20	801.084	40,24	17	13,33
2012	1.165.096	25,17	731.887	-8,64	22	29,41
2013	1.505.235	29,19	927.932	26,79	25	13,64

Kaynak: BDDK

Tablo 3.13’e göre, 2007 yılında Antalya ilinde katılım bankaları 305,6 milyon TL nakdi krediye sahip iken, 2008 yılında %40,24 oranında artarak 428,6 milyon TL’ye ulaşmıştır. İncelediğimiz dönemde sürekli artan nakdi krediler 2013 yılsonunda %29,19’luk bir büyüme ile 1,5 milyar TL’ye ulaşmıştır. Antalya ili mevduat toplamına baktığımızda 2007 yılında 198,9 milyon TL olan mevduat, 2011 yılına dek farklı oranlarda artış göstermiş, 2012 yılında bir önceki yıla göre %8,64’lük bir azalma ile 731,8 milyon TL olarak görülmüştür. 2013 yılında Antalya ili mevduat toplamı ise 927,9 milyon TL’ye ulaşmıştır. Antalya ili katılım bankaları şube sayısı ise 2007 yılında 9 iken, incelediğimiz dönemde sürekli olarak artış göstermiş ve 2013 yılı sonunda 25’e ulaşmıştır.

Grafik 3.6. Yıllar İtibariyle Antalya İli Katılım Bankaları Kredi Ve Mevduat Toplamı İle Şube Sayısı Değişimi

Burdur ilindeki katılım bankalarının özet mali verileri Tablo 3.14’de gösterilmiştir.

Tablo 3.14. Burdur İli Katılım Bankaları Özet Mali Verileri (Bin TL)

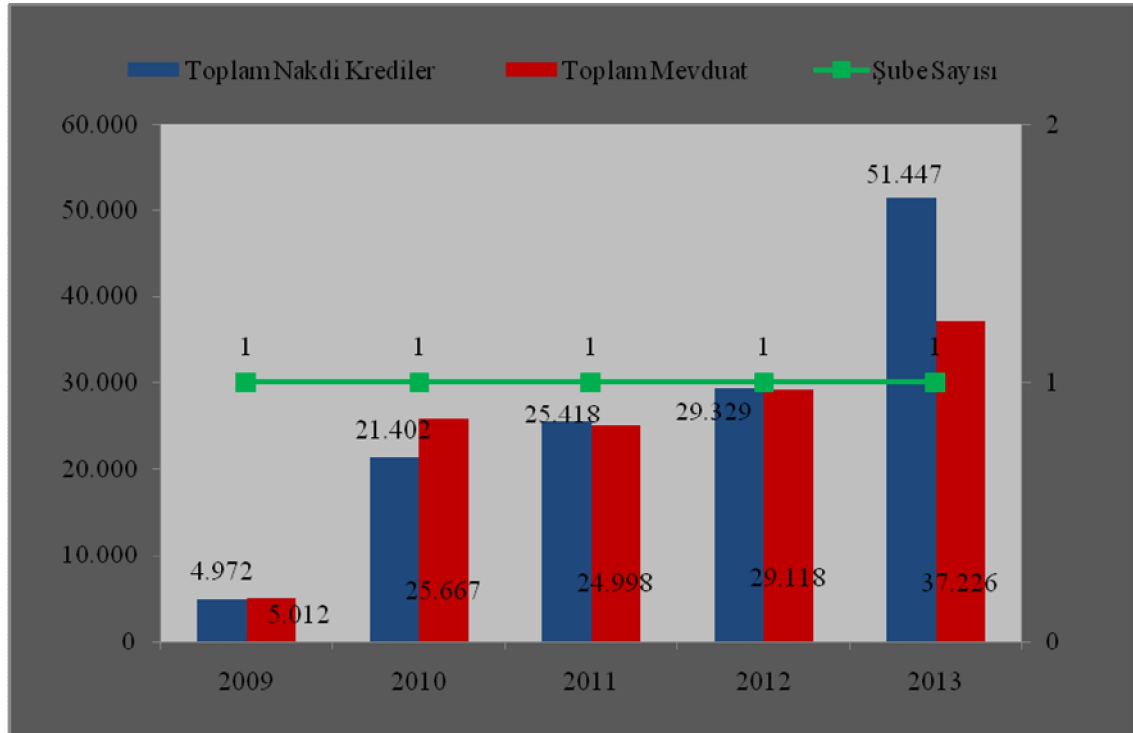
Yıllar	Toplam Nakdi Krediler	Toplam Nakdi Kredi Değişim(%)	Toplam Mevduat	Toplam Mevduat Değişim(%)	Şube Sayısı	Şube Sayısı Değişim(%)
2007	-	-	-	-	-	-
2008	-	-	-	-	-	-
2009	4.972	-	5.012	-	1	0
2010	21.402	330,45	25.667	412,11	1	0
2011	25.418	18,76	24.998	-2,61	1	0
2012	29.329	15,39	29.118	16,48	1	0
2013	51.447	75,41	37.226	27,85	1	0

Kaynak: BDDK

Tablo 3.14’den anlaşıldığı üzere katılım bankalarının Burdur ilinde 2009 yılında faaliyete geçtiği görülmektedir. 2009 yılında 4,9 milyon TL olan nakdi krediler, 2010

yılında önemli oranda artarak 21,4 milyon TL'ye ulaşmış, sonraki yıllarda da artmaya devam etmiştir. 2013 sonunda ise %75,41'lik bir artışla 51,4 milyon TL'ye ulaşmıştır. Burdur ili katılım bankaları mevduat toplamı 2009 yılında 5 milyon TL iken, 2010 yılında 5 kat artarak 25,6 milyon TL'ye ulaşmıştır. 2011 yılında mevduat toplamında %2,61'lik bir azalma görülmüş ve Burdur ili katılım bankaları mevduatı 24,9 milyon TL'ye gerilemiştir. 2012 yılında 29,1 milyon TL'ye ulaşan mevduat %27,85 oranındaki bir artışla 37,2 milyon TL'ye ulaşmıştır. Burdur ilinde katılım bankası şube sayısında 2009 yılından bugüne dek bir değişme görülmemiştir ve halen bir şube faaliyet göstermektedir.

Grafik 3.7. Yıllar İtibariyle Burdur İli Katılım Bankaları Kredi Ve Mevduat Toplamı İle Şube Sayısı Değişimi

Aşağıda Tablo 3.15'te Isparta ilindeki katılım bankalarının özet mali verileri gösterilmiştir.

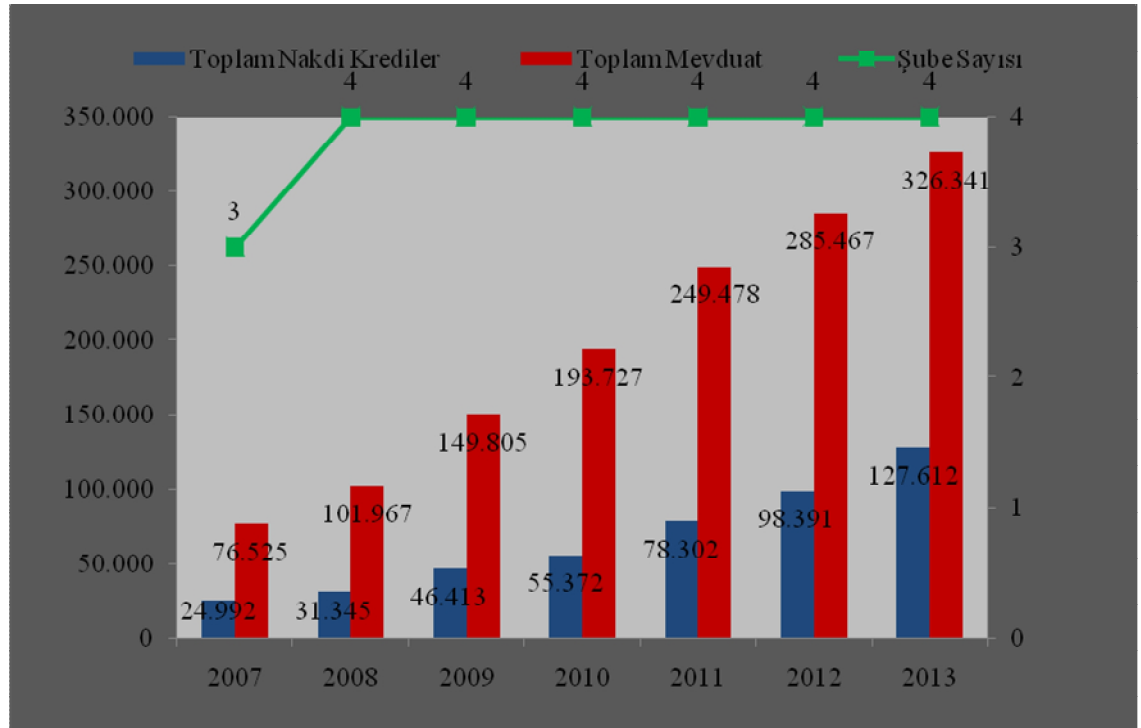
Tablo 3.15. Isparta İli Katılım Bankaları Özet Mali Verileri (Bin TL)

Yıllar	Toplam Nakdi Krediler	Toplam Nakdi Kredi Değişim(%)	Toplam Mevduat	Toplam Mevduat Değişim(%)	Şube Sayısı	Şube Sayısı Değişim(%)
2007	24.992	-	76.525	-	3	-
2008	31.345	25,42	101.967	33,25	4	33,33
2009	46.413	48,07	149.805	46,92	4	0
2010	55.372	19,30	193.727	29,32	4	0
2011	78.302	41,41	249.478	28,78	4	0
2012	98.391	25,66	285.467	14,43	4	0
2013	127.612	29,70	326.341	14,32	4	0

Kaynak: BDDK

Tablo 3.15'teki bilgilere göre, 2007 yılında 24,9 milyon TL olan nakdi krediler %25,42'lik bir artışla 2008 yılında 31,3 milyon TL'ye, 2009'da ise 46,4 milyon TL'ye ulaşmıştır. Isparta ili katılım bankaları nakdi kredileri, 2013 yılı sonunda %29,70'lik artışla 127,6 milyon TL'ye ulaşmıştır. Katılım bankaları Isparta ili mevduat toplamı, 2007 yılında 76,5 milyon TL iken 2013 yılına dek yaklaşık 4 kat artarak 326,3 milyon TL'ye ulaşmıştır. 2007 yılında 3 şubeye sahip olan Isparta ili katılım bankaları şube sayısını 2008 yılında 4'e çıkarmış ve bugüne dek şube sayısında bir değişiklik görülmemiştir.

Grafik 3.8. Yıllar İtibariyle Isparta İli Katılım Bankaları Kredi Ve Mevduat Toplamı İle Şube Sayısı Değişimi

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BATI AKDENİZ BÖLGESİNDEKİ BİREYLERİN KATILIM BANKASI ALGISI ÜZERİNE BİR UYGULAMA

4.1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın amacı, bireylerin katılım bankaları ile ilgili algılarını ölçmektir. Ayrıca araştırmada katılım bankalarıyla ne kadar süredir çalışıldığının, hangi sebeplerle bu bankaların tercih edildiğinin ve katılım bankalarının, bankacılık sisteminde neleri değiştirdiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada Batı Akdeniz bölgesindeki bireylere uygulanan anket ile katılım bankalarıyla çalışma durumuna ve katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulma durumuna göre bireylerin katılım bankası algılarının değişiklik gösterip göstermediği sonucunun çıkarılması hedeflenmektedir.

4.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE KAPSAMI

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından anket formu düzenlenmiştir. Anket formunun daha anlaşılır olması amacıyla araştırmada, katılım bankası kavramı yerine faizsiz banka ismine yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan anket 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm katılım bankalarının değerlendirilmesine yönelik soruları, ikinci bölüm ise demografik soruları içermektedir.

Bireylerin katılım bankaları algılarını ölçmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın evrenini Antalya, Burdur ve Isparta illerindeki 15 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. Araştırma evreni TÜİK 2012 yılı nüfus verilerinden hareketle 2.117.439 kişiden oluşmaktadır. 2.117.439 kişilik bir evrende hata toleransı %5, güvenilirlik düzeyi %95 alındığında örneklem büyüklüğü 385 kişi olarak belirlenmiştir. Buna göre Antalya ilinden 308, Burdur ilinden 56 ve Isparta ilinden 106 anket olmak üzere, toplamda 470 adet anket uygulanmıştır. Araştırmanın örneklem seçiminde kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Anket formları aracılığıyla elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak, bilgisayar ortamına aktarılmış ve bu program yardımıyla analiz edilmiştir. Elde edilen veriler normal dağılıma uygun olmadığından çalışmanın analizinde Non-Parametric analizler uygulanmıştır. Elde edilen verilere Frekans Analizi, Mann Whitney U Testi ve

Kruskal Wallis Testleri uygulanmış ve sonuçlar yorumlanmaya çalışılmıştır. Uyguladığımız testlerden Mann Whitney U Testi iki bağımsız grup arasındaki farklılıkların test edilmesi amacıyla kullanılırken, Kruskal Wallis Testi üç ya da daha fazla grup arasındaki farklılıkların test edilmesi amacıyla kullanılmıştır.

4.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H1: Katılım Bankası müşterisi olanlar ve olmayanlar arasında, katılım bankalarının bankacılık sistemine getirdiği değişikliklerin değerlendirilmesi açısından anlamlı fark vardır.

H2: Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler ve görmeyenler arasında, katılım bankalarının hizmetlerinin yeterli bulunması açısından anlamlı fark vardır.

H3: Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler ve görmeyenler arasında katılım bankalarını tercih etme sebepleri açısından anlamlı fark vardır.

H4: Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler ve görmeyenler arasında, katılım bankalarının bankacılık sistemine getirdiği değişikliklerin değerlendirilmesi açısından anlamlı fark vardır.

H5: Katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından yaş grupları arasında anlamlı fark vardır.

H6: Katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından eğitim düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H7: Katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından meslek grupları arasında anlamlı fark vardır.

H8: Katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından gelir düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H9: Katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından iller arasında anlamlı fark vardır.

4.4. ARAŞTIRMANIN LİTERATÜRÜ

Aktaş ve Avcı (2013) çalışmalarında, katılım bankalarının faize dayalı bankacılığa göre nasıl bir etkinliğe sahip olduğunu araştırmayı amaçlamışlardır. 2009-2011 yıllarına ait katılım bankacılığının yıllık verileri ile faize dayalı bankacılık

sektörünün yıllık verileri kullanılarak etkinlik karşılaştırması yapılmıştır. Analiz döneminde kamu bankacılığının etkinliğinin en yüksek olduğu, faize dayalı özel bankacılığın 2. sırada ve katılım bankacılığının etkinliğinin son sırada yer aldığı gözlenmiştir. Ayrıca toplam faktör verimlilik değerlerine göre katılım bankacılığının etkinlik artışının en yüksek olduğu gözlenmiştir.¹⁶⁴

Doğan (2013) çalışmasında, katılım bankaları ile ticari bankaların performanslarını CAMELS analizi yardımı ile karşılaştırmış, iki banka türünün yönetim kalitesi, likidite durumu, piyasa risklerine karşı duyarlılık bileşenlerinde önemli farklılıklar olduğunu gözlemlemiştir. Katılım bankalarının yönetim kalitesi ve likidite durumu bileşenlerinde düşük performans gösterdikleri, piyasa riskine karşı duyarlılık bileşeninde ise yüksek performans gösterdikleri sonucuna varılmıştır.¹⁶⁵

Doğan (2013) yaptığı çalışmada, 2005-2011 yılları arasında Türkiye’de bankacılık sektöründe faaliyette bulunan katılım ve geleneksel bankaların finansal performanslarını karşılaştırmıştır. Araştırmada kârlılık, likidite, borç ödeme gücü ve sermaye yeterlilik oranları yardımıyla 4 adet katılım bankası ve 4 adet geleneksel bankanın performansları karşılaştırılmış, geleneksel bankaların likiditesi, borç ödeme gücü ve sermaye yeterliliklerinin daha yüksek ve riskliliklerinin daha düşük olduğu gözlenmiştir. Ayrıca iki banka türü arasında kârlılık açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir.¹⁶⁶

Kaytancı, Ergeç ve Toprak (2013) araştırmalarında katılım bankası müşterilerinin memnuniyetlerini değerlendirmek amacıyla, Eskişehir ilindeki katılım bankası müşterilerine, katılım bankası ürün ve hizmetlerine yönelik farkındalık, kullanım ve memnuniyet alanlarında değerlendirme yapmak için anket uygulamışlardır. Sonuç olarak ankete katılan müşterilerde katılım bankası ürün ve hizmetlerine yönelik genel anlamda yüksek bir farkındalık ve kullanım düzeyi tespit edilmiştir. Ayrıca ankete

¹⁶⁴ Metin Aktaş- Tunahan Avcı, “Türkiye’de Katılım Bankacılığı ile Faize Dayalı Bankacılığın Etkinlik Açısından Karşılaştırılması”, *Finans Politik& Ekonomik Yorumlar*, 2013, c.50, S.576.

¹⁶⁵ Çağrı Doğan, “Katılım Bankası Performans Analizi”, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2013.

¹⁶⁶ Mesut Doğan, “Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Nisan, 2013, s.175-188.

katılan müşterilerin katılım bankalarından memnun olup olmadıklarına ilişkin soruya olumlu cevaplar verdikleri gözlenmiştir.¹⁶⁷

Özsoy, Görmez ve Mekik (2013) araştırmalarında, Türkiye’deki katılım bankalarının ürün ve hizmetlerine olan talebin arkasında yatan sebepleri araştırmayı amaçlamışlardır. Bu amaca yönelik olarak Bolu ilinde uygulanan anket neticesinde katılımcıların, katılım bankası tercihlerini etkileyen sebepler en önemliden en önemsizine doğru “hizmet kalitesi”, “şube personeli ile yakın ilişkiler”, “dini hassasiyetler”, “akraba ve arkadaş çevresinin etkisi”, “servis çeşitliliği”, “bankacılık prestij ve kâr payı”, “cazip ödeme imkanları gibi finansal sebepler” şeklinde sıralanmıştır.¹⁶⁸

Uslucan (2013) çalışmasında, katılım bankalarının bireysel pazarlama stratejilerini analiz etmiş, klasik bankaların bireysel pazarlama stratejileri ile katılım bankalarının bireysel pazarlama stratejilerini karşılaştırmıştır. Klasik bankalarla rekabet edebilmek için katılım bankalarının faizsiz bankacılık prensiplerine dayalı ürün geliştirme odaklı pazarlama faaliyetlerinin yeterli olmadığı, bireysel pazarlama stratejilerinin de izlenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.¹⁶⁹

Yılmaz ve İraz (2013) araştırmalarında, devlet bankaları ve katılım bankaları çalışanlarının yaratıcılık yöntemiyle ilişkili tutumlarını ölçmeyi ve karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla uygulanan anket çalışmasında katılım bankası çalışanlarının devlet bankası çalışanlarına göre daha yüksek pozitif yaratıcılık yönetimi ve örgütsel yaratıcılık kültürü tutumlarına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.¹⁷⁰

Baykara (2012) çalışmasında, ülkemizdeki katılım bankalarının 2005-2011 yılları arasındaki faaliyetlerinin etkinlik ve verimliliklerini TOPSIS tekniği kullanarak ölçmeye çalışmıştır. Yapılan analiz neticesinde, verimlilik ve etkinliğin farklı kavramlar olduğu görülmüş, aynı zaman diliminde verimli olan bir katılım bankasının etkin

¹⁶⁷ B. Gülümser Kaytancı- E.Hakan Ergeç- Metin Toprak, “Katılım Bankası Müşterilerinde Bankacılık Ürün ve Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet: Türkiye Örneği”, 2013 Avrasya Ekonomileri Uluslararası Konferansı, Sektörel Sorunlar, s.801-811.

¹⁶⁸ İsmail Özsoy- Birol Görmez- Seden Mekik, “Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik”, *Yönetim ve Ekonomi*, 2013, c.20, S.1, s.188-206.

¹⁶⁹ Emre Uslucan, “Katılım Bankalarında Bireysel Pazarlama Faaliyetleri Ve Tüketicilerin Katılım Bankaları Tercihinde Etkili Olan Faktörler”, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2013.

¹⁷⁰ Abdullah Yılmaz- Rıfat İraz, “Örgütsel Yaratıcılık Kültürü Bağlamında Çalışanların Yaratıcılık Yönetimine İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi: Konya İli Devlet Ve Katılım Bankaları Örneği”, *Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Mayıs 2013, s.829-855.

olmadığı ve bir katılım bankasının sunduğu yatırım araçlarının çeşitlendirilmesi ile etkinlik ve verimliliğinde artış olduğu gözlenmiştir.¹⁷¹

Demir (2012) çalışmasında, büyüklük ile kârlılık arasında ilişki olduğu algısının doğruyu yansıtıp yansıtmadığını gözlemlemeyi amaçlamış, bu amaçla İMKB’de işlem gören 6 mevduat bankası ve 2 katılım bankası olmak üzere toplam 8 adet bankanın 2003-2011 dönemi verilerini analize tabi tutmuştur. Elde edilen veriler ışığında bankaların büyük ya da küçük olmalarının kârlılığı engelleyici bir durum olmadığı, bankaların faizsiz bankacılık ya da mevduat bankacılığı yapmasının da kârlılık açısından olumlu ya da olumsuz bir etken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁷²

Er ve Uysal (2012) çalışmalarında, 2005-2010 dönemi için Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları ve ticari bankaların etkinlik düzeylerini karşılaştırmalı olarak analiz etmişlerdir. Etkinlik ölçümünde, ölçeğe göre sabit getiri ve ölçeğe göre değişken getiri varsayımları altında girdi odaklı Veri Zarflama Analizini kullanmışlar, toplam etkinlik skorlarına göre incelenen dönemlerde katılım bankalarının ticari bankalara göre daha etkin oldukları sonucuna ulaşmışlardır.¹⁷³

Oktar ve Yeşilyaprak (2012) araştırmalarında, çalışılan departmanın kredi derecelendirmeye etkisi ve Türkiye katılım bankalarında yapılan uygulamaların açıklanmasını amaçlamış ve katılım bankalarında kredi analistliği görevi yapan çalışanlara anket uygulamışlardır. Sonuç olarak bankaların derecelendirme raporlarını firmaların hacimleri dikkate alınarak, şube ve genel müdürlükte görev yapan derecelendirme uzmanlarının hazırlaması yönündeki görüşün hakim olduğunu ortaya çıkarmışlardır.¹⁷⁴

Adil (2011) yaptığı araştırmada, anket uygulaması ile Ankara’daki katılım bankaları arasından seçilen 16 banka şubesinde verilen hizmet içi eğitimlerin personel üzerindeki algısını ortaya koymayı amaçlamıştır. 300 katılım bankası personeline uygulanan anket çalışmasının sonuçları SPSS ki-kare testi analizlerine tabi tutulmuş ve

¹⁷¹ Halid Velid Baykara, “Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat, 2012.

¹⁷² Ahmet Zeki Demir, “İmkb’de İşlem Gören Bazı Mevduat ve Katılım Bankalarının Büyüklüklerine Bağlı Olarak Karlılık ve Verimlilik Analizi”, On dokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 2012.

¹⁷³ Bünyamin Er- Mustafa Uysal, “Türkiye’deki Ticari Bankalar Ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Etkinlik Analizi: 2005-2010 Dönemi Değerlendirmesi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, c.26, S.3-4, 2012, s.365-387.

¹⁷⁴ Tiğınç Oktar- Mehmet Yeşilyaprak, “Çalışılan Departmanın Kredi Derecelendirmeye Etkisi ve Türkiye Katılım Bankaları Üzerine Bir Araştırma”, *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü E-Dergisi*, S.1, Mart 2012.

hizmet içi eğitimlerin kuruma olan bağlılığı olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.¹⁷⁵

Aras ve Öztürk (2011) yaptıkları araştırmada, katılım bankalarının bankacılık sektöründe kullandığı fonların ağırlığının yıllar itibariyle giderek artış gösterdiği, ancak reel ekonomiye doğrudan katkı sağlamada öncelikli öneme sahip olan kâr/zarar esasına göre fon kullandırma oranının çok düşük olması, katılım bankalarının İslâmi referanslara uygun olarak geliştirilen fon kullandırma enstrümanlarının tümünü kullanamadıkları dolayısıyla ülke ekonomisinin reel kesimine beklenen gerçek katkıyı henüz sağlayamadıkları sonucuna ulaşmışlardır.¹⁷⁶

Çalık (2011) çalışmasında, tekafül sigorta sisteminin ülkemiz finansal piyasaları için uygulanabilirliğini araştırmak istemiş, tekafül sigortasıyla ilgili uygulanan modellerden bahsetmiştir. Ayrıca katılım bankalarında tekafül sigorta sisteminin uygulanabilirliği için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.¹⁷⁷

Dağ (2011) yaptığı araştırmada, Türkiye'deki katılım bankaları ve mevduat bankaları hakkında bilgi vermek ve bu iki banka türünün etkinliklerinin ölçülmesini amaçlamıştır. Bu amaca yönelik olarak 2006-2009 yıllarında faaliyet gösteren katılım bankalarının ve mevduat bankalarının etkinlikleri, ölçeğe göre değişken getiri varsayımı altında girdi odaklı Veri Zarflama Analizi ve Malmquist faktör verimlilik endeksi ile ölçülmüştür. Analiz sonuçları, yaşanan süreçte bankaların kârlılıklarını artırmalarına karşın ölçeğe göre sabit getiri ve değişken getiri yaklaşımları altında etkinlik düzeylerini koruyamadıklarını ve etkinlik seviyesinden giderek uzaklaştıklarını, ancak katılım bankalarının etkinlik skorlarının özel sermayeli bankalara göre daha iyi seviyelerde olduğunu göstermiştir.¹⁷⁸

Ece (2011) yaptığı araştırmada, katılım bankalarının finansal gelişimini izlemiştir. 2001 mali krizinin bankacılık sektörünü olduğu gibi katılım bankalarını da etkilediği, ancak katılım bankalarında 2005 yılından sonra göz ardı edilemeyecek bir gelişme görüldüğü ve küresel ekonomik krizin etkisinin azalması ile birlikte ilerleyen

¹⁷⁵ Bülent Adil, "Katılım Bankalarında Verilen Hizmet İçi Eğitimin Personel Algısına Etkileri", Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.

¹⁷⁶ Aras- Öztürk, *a.g.m.*, s.167-179.

¹⁷⁷ Abdurrahman Çalık, "Tekâfül Sigorta Sistemi ve Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği", Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van, 2011.

¹⁷⁸ Sinan Dağ, "Türkiye'deki Katılım Ve Mevduat Bankalarının Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Karşılaştırılması", Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya, 2011.

dönemlerde katılım bankalarının öz kaynak kârlılığının da artacağı sonucuna varılmıştır.¹⁷⁹

Fidancı (2011) çalışmasında, katılım bankası müşterilerinin sunulan hizmetlerden memnuniyetleri ile ideal bankalardan beklentileri arasındaki ilişkiyi bir modelle anlatmayı amaçlamış ve Adıyaman ilindeki katılım bankaları müşterilerine anket uygulamıştır. Yapılan analizler sonucunda ise katılım bankalarının tam anlamıyla ideal bankaların sahip olduğu özelliklere sahip olmadıklarını, ancak katılım bankalarının sahip oldukları özelliklerin de yetersiz sayılamayacağı sonucuna ulaşmıştır.¹⁸⁰

Güngören (2011) çalışmasında, katılım bankalarının fon toplama işlevinde sukukun önemini ve yaratacağı katma değeri test etmeye çalışmış, sukukun, katılım hesabı toplamayı olumlu etkileyeceği sonucuna ulaşmıştır.¹⁸¹

Parlakkaya ve Çürük (2011) çalışmalarında, Türkiye’de faaliyet gösteren geleneksel bankaların ve katılım bankalarının finansal rasyolar aracılığı ile birbirinden ayırt edilip edilemeyeceğini araştırmışlardır. Sonuç olarak kârlılık ve likidite oranlarının her iki banka türü arasında ayırt edici unsur olarak kullanılabileceği görülmüş, kullanılan analiz yöntemleri ile de her iki tür bankanın operasyonel faaliyetlerinin birbirinden farklı olduğu ortaya koyulmuştur.¹⁸²

Polat (2011) çalışmasında, katılım bankalarının fonksiyonlarını, bu kurumların klasik bankalarla farklılıklarını incelemeyi ve katılım bankalarının kârını etkileyen faktörleri irdelemeyi amaçlamıştır. Katılım bankalarının 2005-2010 dönemi bilanço ve gelir tablosu bilgileri çeşitli istatistiksel analizlere tabi tutulmuş, Veri Zarflama Analizi yöntemiyle etkinlik ölçümü yapılmıştır. Katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranlarının sektörden düşük olduğu görülürken, likidite yeterlilik oranları, dağıtılan kâr payı oranları ve etkinlik derecelerinin sektörden yüksek olduğu sonucu ortaya çıkarılmıştır.¹⁸³

¹⁷⁹ Ece, *a.g.m.*, s.1-17.

¹⁸⁰ Hacı Abuzer Fidancı, “Katılım Bankaların Türkiye’deki Gelişimi Ve Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, 2011.

¹⁸¹ Muaz Güngören, “Katılım Bankalarında Menkul Kıymet İhracının (Seküritizasyon) Yapısal Farklılık Gösteren Finansal Piyasalarda Uyum Modellemesi: Sukuk Örneği”, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2011.

¹⁸² Parlakkaya- Çürük, *a.g.m.*, s.397-405.

¹⁸³ Alper Polat, “Katılım Bankalarının Kârını Etkileyen Faktörlerin Karşılaştırmalı Analizi”, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.

Yeşilyaprak (2011) çalışmasında, ülkemizde faaliyet gösteren 4 katılım bankasının kredi derecelendirmelerini incelemiş, katılım bankalarında kredi derecelendirmesini ve etkin subjektif kriterlerin ölçümünü anket yöntemiyle gerçekleştirmiştir. Katılım bankaları çalışanlarına uygulanan 513 adet anket değerlendirmeye alınmış ve derecelendirmede kullanılan subjektif kriterler, önemlilikleri dikkate alınarak sıralanmıştır.¹⁸⁴

Akhan (2010) yaptığı araştırmada katılım bankaları ile mevduat bankalarının müşteri odaklılıklarının karşılaştırılması için 2 katılım bankası ve 2 mevduat bankasının 2010 yılına ait Genel Kredi Sözleşmesi hükümlerini müşteri odaklılık açısından içerik analizi yöntemiyle analiz etmiş, iki banka türü arasında 18 adet farkın olduğunu tespit etmiştir. Çalışmada farklılıkların 17'sinde katılım bankalarının mevduat bankalarına göre daha müşteri odaklı oldukları sonucuna varılırken, 1 tanesinde ise mevduat bankalarının katılım bankalarına göre daha müşteri odaklı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.¹⁸⁵

Aladağ (2010) çalışmasında, Türkiye'de bireysel bankacılığın katılım bankalarındaki gelişimini analiz etmiş, katılım bankalarının iç ve dış müşteri memnuniyetinde, kendi varlık ve büyüme hedeflerini gerçekleştirmede bireysel bankacılığın önemini vurgulamış, katılım bankalarına bireysel bankacılığın geliştirilmesiyle ilgili çeşitli önerilerde bulunmuştur.¹⁸⁶

Battal (2010) çalışmasında, katılım bankalarının transfer fiyatlama yöntemiyle esnek bir şekilde hareket edebileceklerini ileri sürerek katılım bankalarının büyüme ve kârlılık hedeflerini daha kolay ve ölçülebilir bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacağı sonucuna ulaşmıştır.¹⁸⁷

Bilir (2010) yaptığı araştırmada katılım bankalarında müşteri memnuniyetini ölçmek ve katılım bankalarının müşteri memnuniyetini sağlayabilmeleri için gereken öneri ve fikirleri sunmak amacıyla Hatay ilindeki katılım bankaları müşterilerine anket

¹⁸⁴ Mehmet Yeşilyaprak, “ Katılım Bankalarında Kredi Derecelendirmesi Ve Etkin Subjektif Kriterlerin Anket Yöntemi İle Ölçümü”, Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2011.

¹⁸⁵ Ahmet Akhan, “Katılım Bankaları İle Mevduat Bankalarının Müşteri Odaklılıklarının Karşılaştırılması”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar, 2010.

¹⁸⁶ Aladağ, a.g.t.

¹⁸⁷ Aziz Battal, “Katılım Bankalarında Kredilendirme, Maliyet ve Fiyatlama: Örnek Bir Uygulama”, Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010.

uygulamıştır. Elde edilen sonuçlar SPSS For Windows Programı ile analiz edilmiş ve örneklem şubelerde sunulan hizmetlerin müşterilerin beklentilerini tam olarak karşılayamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.¹⁸⁸

Çetin ve Bıtrak (2010) çalışmalarında, Türkiye’de faaliyette bulunan ve aktif büyüklük sıralamasında ilk 4 sırada yer alan özel kesim ticari bankalar ile katılım bankalarının 2005-2007 dönemi mali tablolarından elde edilen finansal oranları kullanarak, finansal performanslarının değerlendirilmesine yönelik bir kârlılık analizi yapmışlardır. İncelenen dönemde ticari bankalar içinde Akbank, katılım bankaları içinde ise Bank Asya’nın en iyi finansal performansı gösterdiğini gözlemlemişlerdir.¹⁸⁹

Gülşen (2010) katılım bankalarının 5 yıllık mali performanslarını mali tablo analizi yöntemiyle değerlendirdiği çalışmada, katılım bankalarının 2005-2009 dönemi 5 yıllık mali tablo verilerini karşılaştırmalı tablolar analizi, eğilim yüzdeleri analizi, yüzde yöntemi ve oran analizi ile incelemeye çalışmıştır. Bankacılık sektöründe 2002 yılından sonra faiz oranlarının düşmesi sebebiyle, kâr marjının düşmesine rağmen katılım bankalarının kredi piyasasında etkin olmamaları nedeniyle kârlılıklarının arttığı sonucuna ulaşmıştır.¹⁹⁰

Kaya (2010) çalışmasında, Türkiye’deki katılım bankacılığının genel durumunu ve katılım bankacılığındaki büyümenin bankacılık sistemine göre etkinlik yönünden durumunu araştırmıştır. 2003-2008 dönemi verileri Veri Zarflama Analizi yöntemi ile incelenmiş, incelenen dönemlerde katılım bankalarının ortalama etkinlik değerlerinde dikkat çekici bir sapma görülmemiş, bankacılık faaliyetlerini etkin şekilde yürütme açısından katılım bankalarının mevduat bankalarına göre daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹⁹¹

Özkara (2010) katılım bankalarının finansal performansının değerlendirilmesine yönelik yapılan araştırmada, 2005-2008 dönemi mali verileri analiz edilmiş ve 5411

¹⁸⁸ Aybegüm Bilir, “Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyetinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana, 2010.

¹⁸⁹ Ali Cüneyt Çetin – İbrahim Anıl Bıtrak, “Banka Karlılık Performansının Analitik Hiyerarşi Süreci İle Değerlendirilmesi: Ticari Bankalar İle Katılım Bankalarında Bir Uygulama”, *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2010, s.75-92.

¹⁹⁰ Metin Gülşen, “Katılım Bankalarının Mali Tablo Analizi ve Performanslarının Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010.

¹⁹¹ Ömer Kaya, “Katılım Bankacılığının Gelişimi Ve Türk Bankacılık Sistemi İçerisindeki Etkinliğinin Araştırılması”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010.

sayılı Bankacılık Kanunu ile katılım bankalarının faaliyetlerinde büyük bir atak yaparak, sürekli büyüme halinde oldukları sonucuna ulaşmıştır.¹⁹²

Yılmaz (2010) katılım bankaları müşteri memnuniyetine yönelik yaptığı çalışmada, 12 ildeki Türkiye Finans Katılım Bankası müşterilerine anket uygulamış, elde edilen verileri ANOVA ve logit analizi yöntemleriyle değerlendirmiştir. Yapılan değerlendirmelerde bazı memnuniyet değişkenleri ile bazı demografik- sosyo ekonomik değişkenler arasında ilişki olduğuna ulaşılırken, bazı demografik- sosyo ekonomik değişkenler arasında ise hiçbir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁹³

Özulucan ve Deran (2009) araştırmalarında, katılım bankacılığı ile geleneksel bankacılığı karşılaştırmışlar, katılım bankalarına çeşitli önerilerde bulunarak, katılım bankalarının farklı bankacılık yönlerini ve uygulamalarının daha çok ortaya konulması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.¹⁹⁴

Samırkaş (2009) yaptığı araştırmada, ülkemizdeki dört katılım bankasının Mali Tahlil İstihbarat uzmanına anket uygulamıştır. Sonuçlara göre, mali tahlil ve istihbarat çalışmalarıyla Basel II standartlarının önerdiği derecelendirme sisteminde ve mali tahlil çalışmalarında firmaların kredi değerliliğini belirleyen ana faktörün firma mali verileri olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında firma mali verilerine olan güvenin az olduğu, derecelendirme sistemine olan güvenin de düşük olduğu görülmüştür.¹⁹⁵

Coşkun (2008) yaptığı araştırmada, ülkemizdeki katılım bankalarının bankacılık sektöründeki büyüklüğü ile kuruldukları dönemden itibaren hizmet çeşitliliği, rakamsal oranlar ve dağıtılan kâr payları açısından performanslarının ticari bankalar ile karşılaştırmasını yapmıştır. Sonuç olarak, katılım bankalarında fon toplanan hesapların ve toplanan fonların işletilmesinin ticari bankalara göre farklılık gösterdiği görülmüş, kârlılık açısından ticari bankalara göre daha iyi olan katılım bankalarının müşterilere

¹⁹² Bahadır Özkara, “Katılım Bankalarının Fon Toplama ile Fon Kullanım İşlemleri ve Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi”, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2010.

¹⁹³ Hatice Nermin Yılmaz, “Türkiye’de Katılım Bankaları Alanında Yaşanan Gelişmeler Ve Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyeti: Türkiye Finans Katılım Bankası Örneği”, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya, 2010.

¹⁹⁴ Özulucan- Deran, *a.g.m.*, s.85-108, 2009.

¹⁹⁵ Mustafa Can Samırkaş, “Türkiye’de Mali Tahlil Ve İstihbarat Çalışmalarının Basel II Standartlarına Uyumu ve Katılım Bankaları Üzerinde Bir Uygulama”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana, 2009.

sunulan hizmet ve ürün çeşitliliği ile likidite açısından daha kötü durumda olduklarını ortaya koymuştur.¹⁹⁶

Döndüren (2008) yaptığı çalışmada, Osmanlı devletinde faizsiz kredi sistemi ve ülkemizdeki faizsiz katılım bankalarının yapısı ve gelişim sürecini incelemiş, bankacılık sistemindeki faizsiz bankacılık uygulamalarının büyüme dönemlerinde ekonomiye istikrar getirdiği ve modern bankacılığın temellerinin atılmasında önemli rol oynadığı sonucuna ulaşmıştır.¹⁹⁷

Karaayhan (2008) çalışmasında, katılım bankalarının mali tablolarını oran analizine dayalı performans analizine tabi tutmuştur. Katılım bankalarının özellikle edinilen varlık ve gelir sağlayan faaliyetler konusunda geleneksel bankalardan farklı olduğunu belirlemiş, ancak katılım bankalarının özellikle bankalar kanununa tabi olmalarından sonra bankacılık sektöründe sürekliliklerinin sağlanmasının ve sektördeki paylarının artmasının mümkün olabileceğini belirtmiştir.¹⁹⁸

Kutlu (2008) çalışmasında, ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankalarının muhasebe servisinin ve ürettiği bilgilerin entelektüel sermaye hesaplanmasına etkisini anket uygulaması ile ölçmeye çalışmıştır. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde katılım bankalarının muhasebe servislerinin genel anlamda entelektüel sermaye kavramına gereken önemi vermedikleri ve entelektüel sermayelerini ölçmedikleri sonucu çıkarılmıştır.¹⁹⁹

Arabacı (2007) çalışmasında, katılım bankalarının 2001-2005 dönemi finansal yapılarını incelemiştir. Katılım bankalarının her biri için ayrı ayrı ve ticari bankalar ile de karşılaştırmalı olarak performans değerlemesini yapmış, yapılan değerlendirmeler sonucunda ise katılım bankalarının ortaya çıkan en büyük sorunlarının likidite ve öz kaynak eksikliği olduğunu gözlemlemiştir.²⁰⁰

Darçın (2007) çalışmasında, ÖFK'ların katılım bankalarına dönüşmesini sağlayan yasal düzenlemenin doğurduğu hukuki sonuçlar ve kamuoyunun bu kurumları algılayış şeklini ne yönde etkilediğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla Ankara

¹⁹⁶ Alper Coskun, "Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Önemi", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2008.

¹⁹⁷ Hamdi Döndüren, "Osmanlı Tarihinde Bazı Faizsiz Kredi Uygulamaları ve Modern Türkiye'de Faizsiz Bankacılık Tecrübesi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 17, S.1, 2008, s.1-24.

¹⁹⁸ Karaayhan, *a.g.t.*

¹⁹⁹ Şule Kutlu, "Entelektüel Sermayenin Hesaplanmasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı: Katılım Bankalarında Bir Uygulama", Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2008.

²⁰⁰ Arabacı, *a.g.t.*

ilinde uygulanan anket ile halkın katılım bankalarını yeterince tanımadığı, halkın katılım bankacılığına geçiş sürecinin isim değişikliği dışında önemli bir değişikliğe neden olmadığı görüşünde oldukları, katılım bankası isminin beğenildiği ve faizsiz bankaların bu şekilde adlandırılmasının tercih edildiği sonuçlarına ulaşmıştır.²⁰¹

Eskici (2007) çalışmasında, katılım bankacılığı hakkında bilgi vermiş ve katılım bankalarının müşteri özelliklerini tespit etmek amacıyla anket uygulamıştır. Müşterilerin katılım bankalarını tercih etmesinde faizsiz bankacılık hassasiyetinin ön planda olduğu ancak güvenilirlik, çalışma kalitesi, çalışma hızı gibi faktörlerin de önemli etkenlerden olduğu gözlenmiştir.²⁰²

Gudil (2007) çalışmasında, kâr payı getirilerinin, faiz getirileri ve İMKB getirileri ile karşılaştırılmasını Treynor, Sharpe ve CAPM yöntemleri ile analiz etmiş ve her üç yöneme göre de faiz getirisinin kâr payı getirisinden fazla, kâr payı getirisinin de İMKB getirisinden fazla olduğunu tespit etmiştir.²⁰³

Hancı (2007) çalışmasında, katılım bankalarındaki sigortacılığın teorik ve pratik yönden incelenmesini amaçlamış ve katılım bankalarında sigortacılık işlemleri için uygulanabilecek 3 model önermiş, İslâmi anlamdaki sigortacılığa ülkemizde de önem verilmesiyle ekonomiye büyük ölçüde katkı sağlanacağı görüşünü savunmuştur.²⁰⁴

Özgür (2007) çalışmasında, 2001-2005 dönemi için katılım bankalarının etkinliğini Veri Zarflama Analizi yöntemi ile ölçmeye çalışmış, ölçek büyüklüğünün etkinlik üzerinde etkili olduğu, ekonomik istikrar dönemlerinde bankaların etkin olma yönünde olumlu gelişme gösterdikleri ve toplam faktör verimliliğinin etkinlik ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.²⁰⁵

Kara (2006) çalışmasında, katılım bankalarında çalışan personelin eğitim durumu ve faaliyetlerinin araştırılmasını amaçlamıştır. Sonuç olarak, bankaların eğitim

²⁰¹ Darçın, *a.g.t.*

²⁰² Eskici, *a.g.t.*

²⁰³ Orhan Gudil, “Türkiye’de Katılım Bankacılığı Ve Katılım Bankalarının Getirisiyle Alternatif Yatırım Araçları Getirilerinin Analizi (2004-2006)”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2007.

²⁰⁴ Melahat Hancı, “Katılım Bankalarında Sigortacılık İşlemleri ve Uygulaması”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2007.

²⁰⁵ Ersan Özgür, “Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve Mevduat Bankaları ile Rekabet Edebilirliği”, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Afyonkarahisar, 2007.

çalışmalarına vermiş olduğu önemin değerlendirilmesi ile personelin eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.²⁰⁶

Şimşek (2006) çalışmasında, katılım bankalarının hizmet kalitesinin ölçülmesi amacıyla anket uygulamış ve Servqual ölçeği kullanılarak bankaların boyutlar bazında sunduğu hizmetin kalite düzeyi ölçülmüş, örneklem şubede sunulan hizmetlerin müşterilerin beklentilerini tam olarak karşılayamadıkları sonucuna ulaşmıştır.²⁰⁷

4.5.ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, katılım bankası algısının ölçülmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmada elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Katılım bankası müşterilerinin katılım bankası hizmetlerine verdikleri puanlar değerlendirilmiş ve katılım bankası müşterilerinin bu kurumları tercih sebepleri sıralanmıştır. Ayrıca, katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulma durumuna göre katılım bankası hizmetlerinin değerlendirilmesinde, katılım bankasını tercih etme sebeplerinde ve katılım bankalarının bankacılık sistemine getirdiği değişikliklere ilişkin görüşlerin değerlendirilmesinde değişiklik olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

4.5.1.Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Aşağıda Tablo 4.1’de araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine ait bilgilerine yer verilmiştir.

²⁰⁶ Mustafa Kara, “Katılım Bankalarında Personel Eğitimi”, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.

²⁰⁷ Bülent Şimşek, “Katılım Bankalarında Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi Ve Örnek Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.

Tablo 4.1. Katılımcıların Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler		Frekans	Yüzde
Yaş	30 yaş ve daha küçük	194	41,3
	31-40 yaş	124	26,4
	41-50 yaş	82	17,4
	51 yaş ve daha büyük	67	14,3
	Kayıp veri	3	0,6
	Total	470	100,0
Cinsiyet	Erkek	295	62,8
	Kadın	175	37,2
	Total	470	100,0
Medeni Durum	Bekâr	162	34,5
	Evli	275	58,5
	Dul	21	4,5
	Kayıp veri	12	2,5
	Total	470	100,0
Eğitim Durumu	İlköğretim	69	14,7
	Lise	171	36,4
	Ön lisans	107	22,8
	Lisans	91	19,4
	Lisansüstü	28	6,0
	Kayıp veri	4	0,7
	Total	470	100,0
Meslek	Kamu çalışanı	67	14,3
	Özel sektör çalışanı	169	36,0
	Serbest meslek	59	12,6
	Esnaf	70	14,9
	Emekli	39	8,2
	Diğer (ev hanımı, öğrenci)	65	13,8
	Kayıp veri	1	0,2
	Total	470	100,0
Gelir Durumu	1500 TL ve daha az	210	44,7
	1501 TL -3000 TL arası	165	35,1
	3000 TL'den fazla	52	11,1
	Kayıp veri	439	9,1
	Total	470	100,0
Şehir	Antalya	308	65,5
	Burdur	56	11,9
	Isparta	106	22,6
	Total	470	100,0

Araştırmaya katılan bireylerin %41,3'ü 30 yaş ve daha küçük, %26,4'ü 31-40 yaş arası, %17,4'ü 41-50 yaş arası, %14,3'ü 51 yaş ve daha büyüktür.

Katılımcıların %62,8'i erkek, %37,2'si kadındır. Katılımcıların %34,5'i bekâr, %58,5'i evli, %4,5'i duldur.

Araştırmaya katılan bireylerin %14,7'si ilköğretim, %36,4'ü lise, %22,8'i ön lisans, %19,4'ü lisans, %6'sı lisansüstü düzeyde eğitim görmüştür.

Araştırmaya katılan bireylerin %14,3'ü kamu çalışanı, %36'sı özel sektör çalışanı, %12,6'sı serbest meslek, %14,9'u esnaf, %8,3'ü emekli, %13,8'i diğer meslek gruplarındandır.

Araştırmaya katılan bireylerin %44,7'si 1500 TL ve daha az gelirli, %35,1'i 1501-3000 TL gelirli, % 11,1'i 3000 TL'den fazla gelire sahiptir.

Araştırmaya katılan bireylerin %65,5'i Antalya ilinden, %11,9'u Burdur ilinden, %22,6'sı da Isparta ilinden çalışmaya katılmıştır.

4.5.2. Katılım Bankaları Algı Düzeylerine İlişkin Frekans Dağılımları

Katılımcılara “Katılım bankalarıyla çalışıyor musunuz?” ve çalışmıyor iseniz “Katılım bankalarıyla çalışmayı düşünür müsünüz?” şeklinde sorular yöneltilmiş ve cevaplar Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Katılımcıların Katılım Bankalarıyla Çalışma Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımları

Değişkenler		Frekans	Yüzde
Çalışma Durumu	Katılım Bankası Müşterisi Olanlar	140	29,8
	Katılım Bankası Müşterisi Olmayanlar	330	70,2
	Total	470	100,0
Gelecekte Çalışma Durumu	Evet	134	40,6
	Hayır	196	59,4
	Total	330	100,0

Tablo 4.2’deki bilgilere göre araştırmaya katılan bireylerin %29,8’inin katılım bankalarının müşterisi olduğu, %70,2’sinin ise katılım bankası müşterisi olmadığı görülmektedir. Katılım bankalarının müşterisi olmayan bireylerin %40,6’sı katılım bankalarıyla gelecekte çalışmayı düşünürken, %59,4’ü gelecekte katılım bankalarıyla çalışmayı düşünmemektedir.

Katılımcılara “Aklınıza gelen ilk üç katılım bankası hangileridir?” şeklinde sorular yöneltilmiş ve cevaplar Tablo 4.3’de verilmiştir.

Tablo 4.3. Katılım Bankalarının Akla Gelme Sıklığına İlişkin Frekans Dağılımları

Katılım bankalarının akla gelme sırası	Albaraka Türk	Bank Asya	Kuveyt Türk	Türkiye Finans
1.	86	184	96	82
2.	92	116	130	62
3.	107	61	71	87
Total	285	361	297	231

Tablo 4.3’e göre, en çok tekrarlanan katılım bankası isminin “Bank Asya” olduğu, ikinci olarak ise “Kuveyt Türk” katılım bankasının tekrarlandığı, üçüncü katılım bankasının “Albaraka Türk” olduğu ve en az tekrarlanan katılım bankasının ise “Türkiye Finans” olduğu görülmektedir.

Katılım bankalarının müşterisi olan katılımcıların bu kurumlarla çalışma sürelerine ilişkin bilgiler Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4. Katılım Bankalarıyla Çalışma Sürelerine İlişkin Frekans Dağılımları

Süre	Frekans	%
5 yıldan az	66	47,1
5-9 yıl	22	15,7
10-15 yıl	24	17,1
16-20 yıl	4	2,9
20 yıl üzeri	4	2,9
Kayıp veri	20	14,3
Total	140	100,0

Tablo 4.4’e göre, katılım bankası müşterisi olan katılımcıların yaklaşık %47’sinin son beş yılda bu bankalarla çalışmaya başlamış oldukları, kalan kesimin çoğunluğunun da son 15 yılda bu bankaların müşterisi oldukları görülmektedir. Bu da katılım bankalarının özellikle son yıllarda daha çok tercih ediliyor olduğunu göstermektedir.

Banka müşterisi olan katılımcılara “Kaç katılım bankası ile çalışıyorsunuz?” şeklinde soru yöneltilmiş ve verilen cevaplara ilişkin frekans dağılımları Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Bankalarla Çalışanların Kaç Katılım Bankasıyla Çalıştıklarına İlişkin Frekans Dağılımları

Banka Sayısı	Frekans	%
1 banka ile çalışanlar	104	74,3
2 banka ile çalışanlar	30	21,5
3 banka ile çalışanlar	2	1,4
4 banka ile çalışanlar	2	1,4
Kayıp veri	2	1,4
Total	140	100,0

Araştırmamıza katılan müşterilerden %74,3'ünün sadece tek katılım bankası ile çalıştığı gözlenirken, %21,4'lük kısmın 2 katılım bankası ile çalıştığı gözlenmektedir. İkiiden fazla sayıda katılım bankası ile çalışan müşteri sayısının oldukça az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Katılım bankalarının şuan ki durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin frekans dağılımları Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Katılım Bankalarının Değerlendirilmesine İlişkin Frekans Dağılımları

Değişkenler	Frekans	%
Faizsiz bankalar daha fazla tanındı	142	30,2
Faizsiz bankalara olan güven sorunu aşıldı	124	26,4
Faizsiz bankalar büyüdü	104	22,1
Müşteri odaklı hizmetler arttı	78	16,6
Kayıp veri	22	4,7
Total	470	100,0

Tablo 4.6’ya göre, katılımcıların %30,2’sinin faizsiz bankaların tanındığını düşündüğü, %26,74’ünün faizsiz bankalara olan güven sorunun aşıldığı yönünde görüş belirttiği, %22,1’inin faizsiz bankaların büyüdüğünü düşündüğü ve %16,6’sının da katılım bankalarındaki müşteri odaklı hizmetlerin arttığı yönünde görüş bildirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre son dönemlerde katılım bankalarının daha fazla tanındığı düşünülmektedir.

“Katılım bankalarıyla çalışmayı yakınlarınıza ne ölçüde tavsiye edersiniz?” sorusu katılımcıların tamamına yöneltilmiş ve verilen cevaplar Tablo 4.7’de değerlendirilmiştir.

Tablo 4.7. Katılım Bankalarını Yakınlarına Tavsiye Etme Durumuna İlişkin Frekans Dağılımları

Değişkenler	Frekans	%
Kesinlikle tavsiye ederim	81	17,2
Tavsiye edebilirim	236	50,2
Tavsiye etmem	122	26,0
Kesinlikle tavsiye etmem	26	5,5
Kayıp veri	5	1,1
Total	470	100,0

Tablo 4.7’ye göre, katılımcıların %50,2’sinin tavsiye edebilirim, %26’sının tavsiye etmem cevaplarını verdikleri görülürken, katılımcıların %17,2’si bu kurumlardan memnun olduklarını ifade ederek, kesinlikle tavsiye ederim cevabını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların %5,5’i ise katılım bankalarından memnun olmadıklarını belirtmiş ve katılım bankalarıyla çalışmayı yakınlarına kesinlikle tavsiye etmeyeceklerini ifade etmişlerdir.

Katılım bankası müşterisi olmayan ve gelecekte de katılım bankalarıyla çalışmak istemeyen katılımcılara, katılım bankalarıyla çalışmak istememe sebepleri sorulmuş ve verilen cevaplar Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8. Katılım Bankalarının Müşterisi Olmayan Katılımcıların Çalışmayı İstememe Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımları

Değişkenler		Frekans	Yüzde
Gelecekte Çalışmayı İstememe Nedeni	Faiz geliri olmadığı için	23	11,7
	Güvenilir bulmadığı için	62	31,7
	Hizmetlerini yeterli bulmadığı için	30	15,3
	Diğer bankalardan farklı bulmadığı için	68	34,7
	Kayıp veri	13	6,6
	Total	196	100,0

Katılım bankalarının müşterisi olmayan ve gelecekte de katılım bankalarıyla çalışmak istemeyen katılımcıların 183’ü katılım bankalarıyla çalışmak istememe nedenini belirtmiştir. Buna göre katılım bankalarıyla çalışmak istemeyenlerin %34,7’si

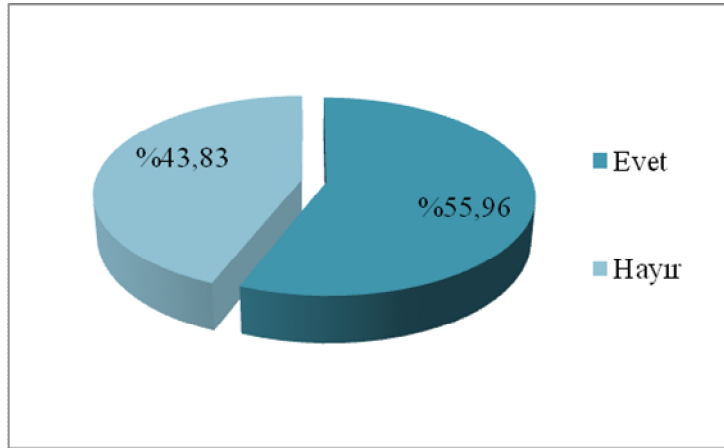
katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulmadıkları için, %31,7'si güvenilir bulmadığı için, %15,3'ü hizmetlerini yeterli bulmadığı için ve %11,7'si faiz geliri olmadığı için katılım bankalarıyla gelecekte çalışmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğunun çalışmayı istememe nedeni olarak katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulmama cevabını vermiş olmaları ise katılım bankalarının değerlendirilmesi açısından dikkat çekicidir.

4.5.3. Katılım Bankaları Algı Düzeyine İlişkin Analiz Bulguları

Katılım bankası algısını ölçmek amacıyla, anket formundaki 9. Soru katılımcıların tamamına yöneltilmiş ve verilen cevaplara ilişkin değerlendirmeler aşağıda pasta grafikleri yardımıyla yapılmıştır.

“Katılım bankaları ile diğer bankalar arasında fark görüyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar Grafik 4.1’de gösterilmiştir.

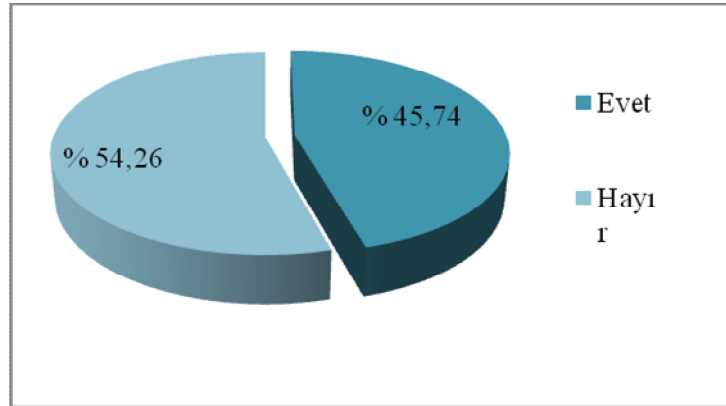
Grafik 4.1. Katılım Bankalarını Diğer Bankalardan Farklı Bulma Durumu

Grafik 4.1’de görüldüğü üzere katılımcıların %55,96’sı katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulmaktadır. Katılım bankalarını farklı bulan katılımcıların %59,7’sinin katılım bankası müşterisi olmaması, katılım bankalarının değerlendirilmesi açısından önemlidir.

“Katılım bankalarının çalışma prensipleri hakkında bilgi sahibi misiniz?” sorusuna verilen cevaplar Grafik 4.2’de gösterilmiştir.

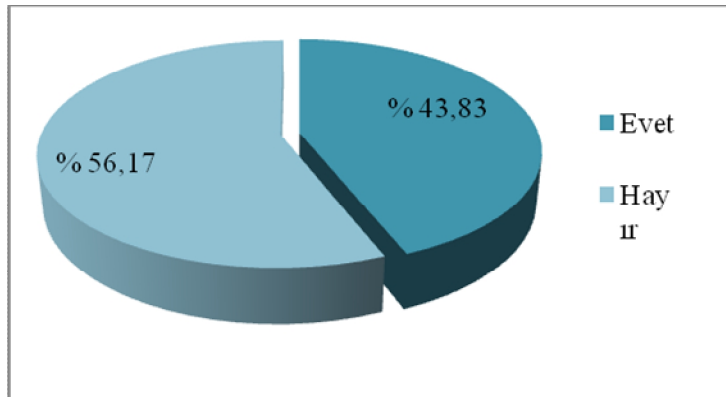
Grafik 4.2. Katılım Bankalarının Çalışma Prensipleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

Grafik 4.2'ye göre, katılımcıların %45,74'ünün katılım bankalarının çalışma prensipleri hakkında bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılım bankalarının çalışma prensipleri hakkında bilgi sahibi olmayan katılımcıların %54,26'sının ise katılım bankası müşterisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılım bankalarının tanıtım faaliyetlerini artırması ile bu soruna çözüm getirebileceği düşüncesindeyiz.

“Katılım bankalarına yatırılan paranın devlet garantisinde olduğunu biliyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar Grafik 4.3'de gösterilmektedir.

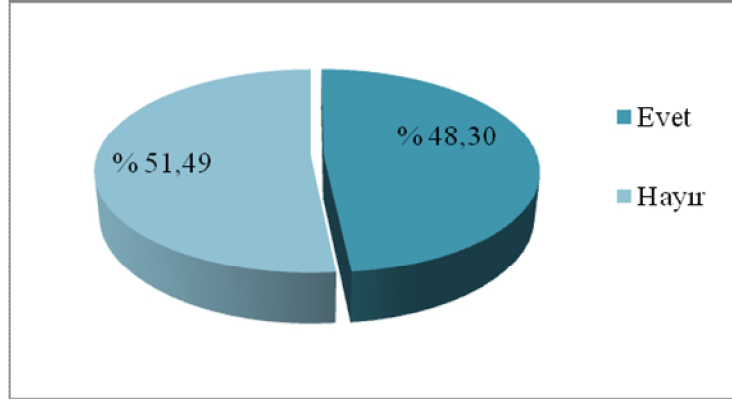
Grafik 4.3. Katılım Bankalarındaki Mevduata Devlet Garantisi Olduğunu Bilme Durumu

Araştırmaya katılan bireylerin %43,83'ünün katılım bankalarına yatırılan paranın devlet garantisinde olduğundan haberdar olduğu gözlenirken %56,17'sinin katılım bankalarındaki mevduata devlet garantisi olduğundan haberdar olmadıkları sonucu elde edilmiştir. Katılım bankalarındaki mevduata devlet garantisini bilmeyenlerin %56,17'si ise katılım bankası müşterisi olmayanlardır.

“Katılım bankalarının masraf oranlarının artması, onlarla çalışmanızı etkiler mi?” sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplar Grafik 4.4’te gösterilmiştir.

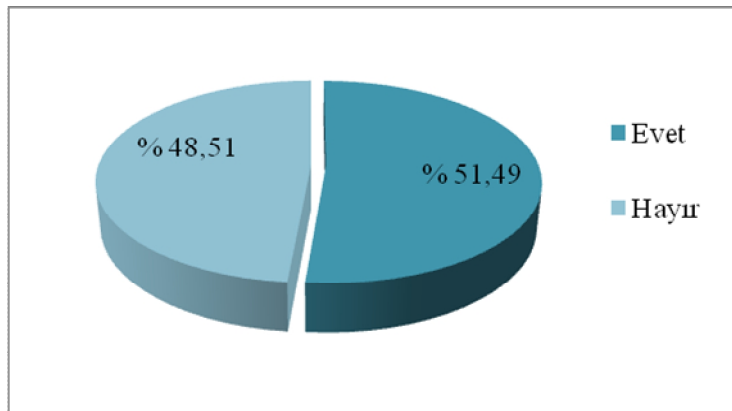
Grafik 4.4. Katılım Bankalarının Masraf Oranlarının Artmasının Çalışmayı Etkileme Durumu

Katılımcıların %51,49’unun masraf oranlarının artmasının katılım bankalarıyla çalışmalarını etkilemeyeceği, %48,30’unun ise katılım bankalarıyla çalışmalarını etkileyeceği yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Ayrıca masraf oranlarının artması katılım bankalarıyla çalışmamızı etkiler cevabını verenlerin %43,2’sinin katılım bankası müşterileri olduğu gözlenmiş ve beklenenin aksine bu cevabı verenlerin dini hassasiyetlerle değil de ekonomik sebeplerle katılım bankalarıyla çalıştıkları gözlenmiştir.

“Katılım bankaları ticari bankalarla rekabet edebilir mi?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin bilgiler Grafik 4.5’te gösterilmiştir.

Grafik 4.5. Katılım Bankalarının Ticari Bankalarla Rekabet Etme Durumu

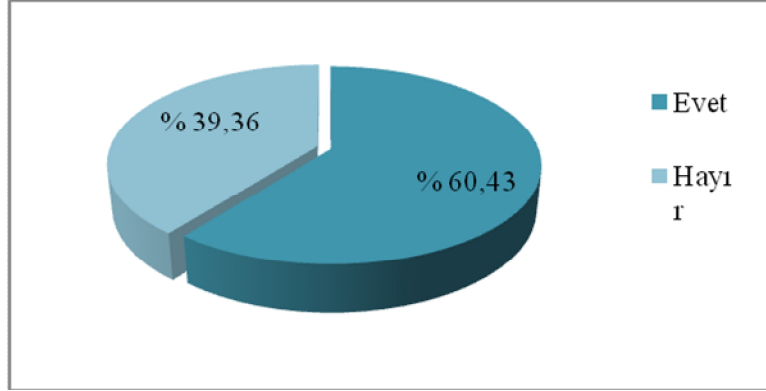

Katılım bankalarının ticari bankalarla rekabet etme durumunun gösterildiği Grafik 4.5’te, katılımcıların %51,49’unun katılım bankalarının ticari bankalarla rekabet

edebileceği, %48,51'inin ise katılım bankalarının ticari bankalarla rekabet edemeyecekleri yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

“Ülkemizdeki devlet bankaları katılım bankacılığı sistemine girmeli mi?” sorusuna verilen cevaplar Grafik 4.6’da gösterilmektedir.

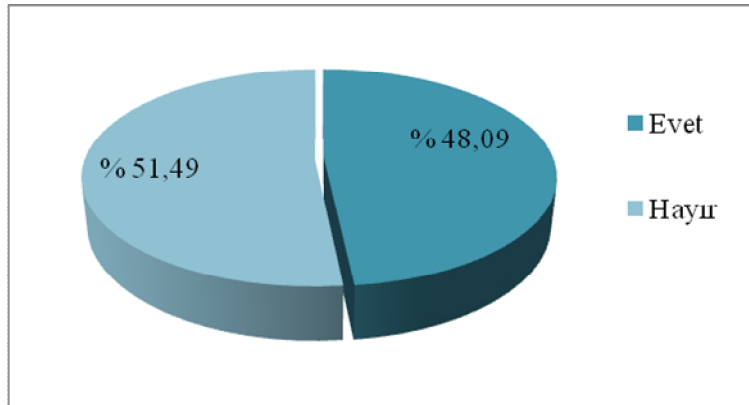
Grafik 4.6. Ülkemizdeki Devlet Bankalarının Katılım Bankacılığı Sistemine Girmesi Durumu

“Ülkemizdeki devlet bankaları katılım bankacılığı sistemine girmeli mi?” sorusuna verilen cevapların gösterildiği Grafik 4.6’da katılımcıların %60,43’ünün devlet bankalarını katılım bankacılığı sisteminde görmek istedikleri yönünde görüş bildirdikleri sonucu elde edilmiştir. Devlet bankalarının katılım bankacılığı sistemine girmesiyle katılım bankacılığı sistemine olan güven sorunu aşıl原因 olarak, katılım bankalarındaki mevduat oranında artış görülebileceği düşüncesindeyiz.

“Son dönemlerde katılım bankalarının tercih edildiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar Grafik 4.7’de gösterilmiştir.

Grafik 4.7. Katılım Bankalarının Son Dönemlerde Tercih Edildiğinin Düşünülmesi Durumu

Grafik 4.7'ye göre, katılımcıların %48,09'u son dönemlerde katılım bankalarının tercih edildiği yönünde görüş belirtmiş, katılımcıların %51,49'u ise son dönemlerde katılım bankalarının tercih edilmediği yönünde görüş belirtmişlerdir.

4.5.3.1. Katılım Bankalarının Hizmetlerinin Değerlendirilmesi

Katılım bankası müşterilerine yöneltilen “Katılım bankalarının hizmetlerini yeterli buluyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin frekans dağılımları Tablo 4.9’da gösterilmektedir.

Tablo 4. 9.Katılım Bankalarının Hizmetlerini Yeterli Bulma Durumunun Değerlendirilmesi

	N	Mean	SS
İnternet bankacılığı	130	3,71	1,00
Otomatik ödeme hizmeti	136	3,51	0,90
Ürün çeşitliliği	118	3,40	0,97
Altın hesabı hizmeti	134	3,34	1,09
Kredi kartı hizmeti	136	3,32	1,05
Leasing hizmeti(kiralama)	117	3,32	1,03
Peşin alıp vadeli satış (maliyet+kâr)	129	3,29	0,99
Fiziki altın teslim hizmeti	119	3,28	1,16
Kredi kartına taksit uygulama hizmeti	133	3,25	1,03
Katılım mevduat hesabı hizmeti	133	3,23	1,01
Konut kredisi hizmeti	132	3,23	1,04
Kredide nakit teslimi olmaması	135	3,21	1,11
Günlük haftalık kâr payı olmaması	135	3,09	0,97
Kredi kartı aidat uygulaması	137	2,91	1,20
İşlem ücreti uygulaması	139	2,76	1,18

Katılım bankalarının müşterisi olan katılımcıların, katılım bankalarının verdiği hizmetleri yeterli bulma durumlarının verildiği Tablo 4.9 incelendiğinde, yeterli bulunma düzeyi en yüksek olan hizmetlerin sırasıyla “internet bankacılığı” ($3,71 \pm 1,00$), “otomatik ödeme hizmeti” ($3,51 \pm 0,90$) ve “ürün çeşitliliği” ($3,40 \pm 0,97$) olduğu bulgusu elde edilmiştir. En az yeterli bulunan hizmetlerin ise “işlem ücreti uygulaması” ($2,76 \pm 1,18$), “kredi kartı aidat uygulaması” ($2,91 \pm 1,20$) ve “günlük/haftalık kâr payı olmaması” ($3,09 \pm 0,97$) olduğu bulgusu elde edilmiştir.

4.5.3.2. Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi

Katılım bankası müşterilerine yöneltilen “Katılım bankalarını tercih etme sebebiniz nedir?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin frekans dağılımları Tablo 4.10’da gösterilmektedir.

Tablo 4.10.Katılım Bankalarını Tercih Etme Sebeplerinin Değerlendirilmesi

	N	Mean	SS
Bankanın güvenilir olması	140	3,72	1,00
Çalışanların saygılı ve nazik olması	139	3,62	1,11
İşlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması	140	3,54	1,06
Hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması	140	3,54	0,96
Dini hükümlere uygun olması	140	3,53	1,13
Bankada bekleme süresinin kısa olması	140	3,45	1,17
Müşterilere özel ilgi gösterilmesi	140	3,44	1,11
Yenilikçi olması	139	3,38	1,03
İşyerime yakın şubesinin bulunması	138	3,37	1,15
Esnek çalışma sistemi	140	3,28	1,08
Daha ucuz maliyetli kredi sağlanması	139	3,26	1,13
Kurumda çalışan tanıdığının olması	139	3,18	1,21
Daha kolay kredi sağlanması	139	3,10	1,11
Çalıştığım kurumun hesap açtırması	139	3,09	1,12
Reklamlarla daha çok gündemde olması	139	3,07	1,20
Kâr payının faiz oranlarına yakın olması	139	3,06	1,18
Akraba ya da arkadaş tavsiyesi	139	3,04	1,12

Tablo 4.10’a göre, katılım bankası müşterilerinin, katılım bankalarını en önemli tercih etme nedenlerinin sırasıyla “bankanın güvenilir olması” ($3,72\pm1,00$), “çalışanların saygılı ve nazik olması” ($3,62\pm1,11$), “işlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması” ($3,54\pm1,06$), “hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması” ($3,54\pm0,96$), “dini hükümlere uygun olması” ($3,53\pm1,13$) olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Özsoy, Görmez ve Mekik (2013) Bolu ilinde gerçekleştirdikleri araştırmada, katılımcıların katılım bankası tercihlerini etkileyen en önemli ilk üç sebebin “hizmet kalitesi”, “şube personeli ile yakın ilişkiler” ve “dini hassasiyetler” olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

4.5.3.3. Katılım Bankalarının Bankacılık Sistemine Getirdiği Değişikliklerin Değerlendirilmesi

Katılım bankacılığının, bankacılık sistemine getirdiği değişikliklere ilişkin görüşlerin, katılım bankası müşterisi olma durumuna göre değişiklik gösterip, göstermediğini incelemek amacıyla “Katılım bankacılığı neleri değiştirdi?” sorusu ile “Katılım bankaları ile çalışıyor musunuz?” sorularına verilen cevaplar analize tabi tutulmuştur. Bu amaçla uygulanan Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 4.11’de gösterilmiştir.

Tablo 4.11. Katılım Bankacılığının, Bankacılık Sistemine Getirdiği Değişikliklere İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

	Katılım bankalarının müşterisi olanlar		Katılım bankalarının müşterisi olmayanlar		Test Değerleri	
	N	Mean Rank	N	Mean Rank	Z	P
Faizi sevmeyenler bankacılık sistemi ile tanıştı.	139	278,7	330	216,59	-4,733	0,000
Yastık altı paralar ekonomiye girdi.	139	270,36	329	219,35	-3,905	0,000
Faizi sevmeyenlerin mevduata para yatırmaları sağlandı.	139	265,63	330	222,10	-3,295	0,001
Bankacılıkta kalite arttı.	139	272,44	330	219,23	-4,035	0,000
Faizi sevmeyenler kredi imkanı elde etti.	139	277,24	330	217,21	-4,566	0,000
Piyasada hareketlilik arttı ve istihdama katkı sağlandı.	139	267,06	329	220,74	-3,546	0,000
Herhangi bir değişim olmadı.	138	202,97	330	247,68	-3,359	0,001

H1: Katılım bankası müşterisi olanlar ve olmayanlar arasında katılım bankalarının bankacılık sistemine getirdiği değişikliklerin değerlendirilmesi açısından anlamlı fark vardır.

Tablo 4.11.’deki bilgilere göre, katılım bankası müşteri olanlar ve olmayanlar arasında “faizi sevmeyenler bankacılık sistemi ile tanıştı”, “yastık altı paralar

ekonomiye girdi”, “faizi sevmeyenlerin mevduata para yatırması sağlandı”, “bankacılıkta kalite arttı”, “faizi sevmeyenler kredi imkanı elde etti”, “piyasada hareketlilik arttı ve istihdama katkı sağlandı” gibi değerlendirmeler açısından anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Tablo 4.11’de katılım bankası müşterisi olan katılımcıların mean rank (sıra ortalaması) değerlerinin katılım bankası müşterisi olmayanlara göre, daha yüksek olduğu görülmüş ve katılım bankası müşterisi olan katılımcıların katılım bankalarının bankacılık sektörüne getirdiği değişikliklere ilişkin görüşlere daha yüksek ortalamalar verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Katılım bankası müşterisi olan ve olmayanlar arasında, katılım bankalarının bankacılık sistemine getirdiği değişikliklerden tamamında %95 güven aralığında, anlamlı farklılığın olması sebebiyle H1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani katılım bankası müşterisi olanlar ve olmayanlar arasında katılım bankalarının bankacılık sistemine getirdiği değişikliklerin değerlendirilmesi açısından anlamlı fark vardır.

4.5.3.4. Katılım Bankası Hizmetlerinin Katılım Bankalarıyla Diğer Bankalar Arasında Fark Görenler ve Görmeyenler Açısından Değerlendirilmesi

Katılım bankası müşterilerinin katılım bankası hizmetlerini yeterli bulma düzeylerinin, katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulma durumlarına göre değişiklik gösterip göstermediğinin incelenmesi amacıyla, “Katılım bankalarının hizmetlerini yeterli buluyor musunuz? sorusu ile “Katılım bankaları ile diğer bankalar arasında fark görüyor musunuz?” sorularına verilen cevaplara Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Bu teste ilişkin sonuçlar Tablo 4.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4.12. Katılım Bankalarını Diğer Bankalardan Farklı Bulma Durumuna Göre Katılım Bankası Hizmetlerinin Değerlendirilmesi

	Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler		Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görmeyenler		Test Değerleri	
	N	Mean Rank	N	Mean Rank	Z	P
Katılım mevduat hesabı hizmeti	101	71,73	32	52,08	-2,623	0,009
Konut kredisi hizmeti	101	68,36	31	60,45	-1,051	0,293
Altın hesabı hizmeti	102	70,19	32	58,92	-1,486	0,137
Kredi kartı hizmeti	103	71,3	33	59,76	-1,525	0,127
Otomatik ödeme hizmeti	105	69	31	66,79	-0,298	0,766
Günlük haftalık kâr payı olmaması	102	69,3	33	63,98	-0,712	0,477
Kredide nakit teslimi olmaması	101	70,93	34	59,29	-1,561	0,119
Kredi kartına taksit uygulama hizmeti	99	68,19	34	63,53	-0,637	0,524
Kredi kartı aidat uygulaması	103	69,6	34	67,19	-0,316	0,752
İşlem ücreti uygulaması	106	72,84	33	60,88	-1,536	0,124
Fiziki altın teslim hizmeti	92	62,63	27	51,06	-1,588	0,112
Leasing hizmeti(kiralama)	91	60,89	26	52,38	-1,185	0,236
Peşin alıp vadeli satış (malîyet+kâr)	97	66,97	32	59,03	-1,1	0,271
İnternet bankacılığı	99	66,35	31	62,79	-0,489	0,625
Ürün çeşitliliği	87	61,57	31	53,69	-1,179	0,238

H2: Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler ve görmeyenler arasında katılım bankalarının hizmetlerinin yeterli bulunması açısından anlamlı fark vardır.

Tablo 4.12'ye göre katılım bankası müşterisi olup, katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulanlar ve bulmayanlar arasında “katılım mevduat hesabı hizmeti”nin yeterli bulunması açısından %95 güven aralığında anlamlı farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. Katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulanların katılım mevduat hesabı hizmetini daha yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Katılım bankalarının

diğer bankalardan farklı olarak kâr ve zarara katılma prensibiyle çalışması, katılım bankalarını farklı bulan müşterilerin “katılım mevduat hesabı hizmetini” daha yeterli bulmalarını açıklamaktadır.

Katılım bankası hizmetlerinden “konut kredisi hizmeti”, “altın hesabı hizmeti”, “kredi kartı hizmeti”, “otomatik ödeme hizmeti”, “günlük haftalık kâr payı olmaması”, “kredide nakit teslimi olmaması”, “kredi kartına taksit uygulama hizmeti”, “kredi kartına aidat uygulaması”, “işlem ücreti uygulaması”, “leasing hizmeti”, “peşin alıp vadeli satış”, “internet bankacılığı” ve “ürün çeşitliliği” gibi hizmetlerin değerlendirilmesi açısından iki grup arasında anlamlı farkın çıkmaması sebebiyle ($p>0,05$) H2 hipotezi reddedilmiştir. Yani Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler ve görmeyenler arasında katılım bankalarının hizmetlerinin yeterli bulunması açısından anlamlı fark yoktur.

4.5.3.5. Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebeplerinin Katılım Bankalarıyla Diğer Bankalar Arasında Fark Görenler ve Görmeyenler Açısından Değerlendirilmesi

Katılım bankaları müşterilerinin katılım bankalarını tercih etme sebeplerinin, katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulma durumlarına göre değişiklik gösterip göstermediğinin incelenmesi amacıyla “Katılım bankalarını tercih sebebiniz? sorusu ile “Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görüyor musunuz?” sorularına verilen cevaplar Mann Whitney U testine tabi tutulmuştur. Bu teste ilişkin sonuçlar Tablo 4.13’de gösterilmektedir.

Tablo 4.13. Katılım Bankalarını Diğer Bankalardan Farklı Bulma Durumuna Göre Katılım Bankası Tercih Sebeplerinin Değerlendirilmesi

	Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler		Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görmeyenler		Test Değerleri	
	N	Mean Rank	N	Mean Rank	Z	P
Dini hükümlere uygun olması	106	74,76	34	57,21	-2,282	0,023
Daha ucuz maliyetli kredi sağlanması	105	75,17	34	54,03	-2,782	0,005
Reklamlarla daha çok gündemde olması	105	75,23	34	53,85	-2,771	0,006
Daha kolay kredi sağlanması	105	74,71	34	55,46	-2,520	0,012
Yenilikçi olması	105	76,28	34	50,60	-3,452	0,001
Akraba ya da arkadaş tavsiyesi	105	73,41	34	59,47	-1,830	0,067
Çalışanların saygılı ve nazik olması	105	72,00	34	63,82	-1,078	0,281
Bankanın güvenilir olması	106	72,77	34	63,43	-1,238	0,216
İşyerime yakın şubesinin bulunması	104	68,81	34	71,62	-0,372	0,710
Bankada bekleme süresinin kısa olması	106	73,59	34	60,85	-1,673	0,094
Kurumda çalışan tanıdığının olması	105	71,34	34	65,87	-0,713	0,476
Müşterilere özel ilgi gösterilmesi	106	74,86	34	56,90	-2,355	0,019
İşlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması	106	74,30	34	58,66	-2,065	0,039
Hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması	106	73,32	34	61,71	-1,553	0,120
Kâr payının faiz oranlarına yakın olması	105	76,04	34	51,35	-3,209	0,001
Çalıştığım kurumun hesap açtırması	105	70,93	34	67,13	-0,495	0,621
Esnek çalışma sistemi	106	73,38	34	61,53	-1,581	0,114

H3: Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler ve görmeyenler arasında katılım bankalarını tercih etme sebepleri açısından anlamlı fark vardır.

Tablo 4.13'e göre, katılım bankası müşterisi olup, katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulanlar ve bulmayanlar arasında "dini hükümlere uygun olması", "daha ucuz maliyetli kredi sağlanması", "reklamlarla daha çok gündemde olması", "daha kolay kredi sağlanması", "yenilikçi olması", "müşterilere özel ilgi gösterilmesi", "işlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması", "kâr payının faiz oranlarına yakın olması"

gibi tercih sebepleri açısından %95 güven aralığında anlamlı farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. Tablo 4.13’de katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulanlar ve bulmayanlar arasında anlamlı farkın gözlenmediği tercih sebeplerinin çoğunlukta olması nedeniyle H3 hipotezi reddedilir. Yani katılım bankası müşterisi olup, katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulanlar ve farklı bulmayanlar arasında katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından anlamlı fark yoktur.

4.5.3.6. Katılım Bankalarının Bankacılık Sistemine Getirdiği Değişikliklerin Katılım Bankalarıyla Diğer Bankalar Arasında Fark Görenler ve Görmeyenler Açısından Değerlendirilmesi

Katılım bankacılığının, bankacılık sistemine getirdiği değişikliklere ilişkin görüşlerin, katılım bankalarını farklı bulma durumuna göre değişiklik gösterip, göstermediğini incelemek amacıyla “Katılım bankacılığı neleri değiştirdi?” sorusuna verilen cevaplar ile “Katılım bankaları ile diğer bankalar arasında fark görüyor musunuz?” sorularına verilen cevaplar Mann Whitney U Testi ile analiz edilmiştir. Bu teste ilişkin sonuçlar Tablo 4.14’de gösterilmektedir.

Tablo 4.14. Katılım Bankalarını Diğer Bankalardan Farklı Bulma Durumuna Göre Katılım Bankalarının Bankacılık Sistemine Getirdiği Değişikliklerin Değerlendirilmesi

	Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler		Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görmeyenler		Test Değerleri	
	N	Mean Rank	N	Mean Rank	Z	P
Faizi sevmeyenler bankacılık sistemi ile tanıştı.	263	273,68	205	184,23	-7,415	0,000
Yastık altı paralar ekonomiye girdi.	262	273,09	205	184,04	-7,414	0,000
Faizi sevmeyenlerin mevduata para yatırması sağlandı.	263	279,17	205	177,20	-8,396	0,000
Bankacılıkta kalite arttı.	263	268,63	205	190,71	-6,428	0,000
Faizi sevmeyenler kredi imkanı elde etti.	263	265,98	205	194,11	-5,947	0,000
Piyasada hareketlilik arttı ve istihdama katkı sağlandı.	263	274,46	205	183,24	-7,584	0,000
Herhangi bir değişim olmadı.	262	247,33	205	216,96	-2,486	0,013

H4: Katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler ve görmeyenler arasında, katılım bankalarının bankacılık sistemine getirdiği değişikliklerin değerlendirilmesi açısından anlamlı fark vardır.

Tablo 4.14'deki bilgilere göre, katılım bankalarıyla diğer bankalar arasında fark görenler ve görmeyenler arasında “faizi sevmeyenler bankacılık sistemi ile tanıştı”, “yastık altı paralar ekonomiye girdi”, “faizi sevmeyenlerin mevduata para yatırması sağlandı”, “bankacılıkta kalite arttı”, “faizi sevmeyenler kredi imkanı elde etti”, “piyasada hareketlilik arttı ve istihdama katkı sağlandı” ve “herhangi bir değişim olmadı” düşüncelerinin değerlendirilmesi açısından %95 güven aralığında anlamlı farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. Tablodaki mean rank (sıra ortalaması) değerlerine bakıldığında katılım bankalarını farklı bulanların katılım bankalarının bankacılık sistemine getirdiği değişikliklere ilişkin görüşlere daha yüksek ortalamalar verdikleri görülmüştür.

Katılım bankalarının bankacılık sistemine getirdiği değişikliklere ilişkin görüşlerin tamamında, katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulanlar ve bulmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olması sebebiyle H4 hipotezi kabul edilmiştir.

Yani katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulanlar ve bulmayanlar arasında katılım bankalarının bankacılık sistemine getirdiği değişikliklerin değerlendirilmesi bakımından anlamlı bir fark vardır.

4.5.4. Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Demografik Özelliklere Göre Değerlendirilmesi

Bu bölümde, katılım bankası tercih edilme sebepleri demografik değişkenler açısından değerlendirilmiş ve bu amaçla yaş, eğitim durumu, gelir durumu, meslek ve şehir değişkenleri ile “Katılım bankalarını tercih sebebiniz?” sorusuna verilen yanıtlar Kruskal Wallis Testine tabi tutulmuştur.

4.5.4.1. Yaş Değişkenine Göre Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi

Katılım bankalarını tercih sebeplerinin yaş değişkeni ile ilişkilendirilmesine yönelik yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları aşağıda Tablo 4.15’de gösterilmiştir.

Tablo 4.15. Katılım Bankalarını Tercih Sebeplerinin Yaş Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

		N	Mean Rank	x ²	P
Dini hükümlere uygun olması	30 yaş ve daha küçük	51	58,00	8,030	0,045
	31-40 yaş	36	75,39		
	41-50 yaş	29	75,90		
	51 yaş ve üzeri	23	80,74		
Daha ucuz maliyetli kredi sağlanması	30 yaş ve daha küçük	51	63,38	2,883	0,410
	31-40 yaş	36	76,79		
	41-50 yaş	28	68,14		
	51 yaş ve üzeri	23	73,30		
Reklamlarla daha çok gündemde olması	30 yaş ve daha küçük	51	67,62	1,266	0,737
	31-40 yaş	36	65,65		
	41-50 yaş	28	75,45		
	51 yaş ve üzeri	23	72,46		
Daha kolay kredi sağlanması	30 yaş ve daha küçük	51	65,28	2,036	0,565
	31-40 yaş	36	67,50		
	41-50 yaş	28	72,79		
	51 yaş ve üzeri	23	77,98		
Yenilikçi olması	30 yaş ve daha küçük	50	66,10	2,499	0,475
	31-40 yaş	36	67,01		
	41-50 yaş	29	79,10		
	51 yaş ve üzeri	23	68,67		
Akraba ya da arkadaş tavsiyesi	30 yaş ve daha küçük	50	73,23	1,180	0,758
	31-40 yaş	36	64,51		
	41-50 yaş	29	67,91		
	51 yaş ve üzeri	23	71,20		
Çalışanların saygılı ve nazik olması	30 yaş ve daha küçük	51	50,92	20,405	0,000
	31-40 yaş	36	77,19		
	41-50 yaş	29	78,60		
	51 yaş ve üzeri	22	87,98		
Bankanın güvenilir olması	30 yaş ve daha küçük	51	50,75	22,197	0,000
	31-40 yaş	36	76,32		
	41-50 yaş	29	87,79		
	51 yaş ve üzeri	23	80,37		
İşyerime yakın şubesinin bulunması	30 yaş ve daha küçük	49	58,98	7,817	0,050
	31-40 yaş	36	67,56		
	41-50 yaş	29	76,47		
	51 yaş ve üzeri	23	83,20		

Tablo 4.15. (Devamı)

		N	Mean Rank	χ^2	P
Bankada bekleme süresinin kısa olması	30 yaş ve daha küçük	51	54,82	14,736	0,002
	31-40 yaş	36	73,00		
	41-50 yaş	29	78,83		
	51 yaş ve üzeri	23	87,83		
Kurumda çalışan tanıdığın olması	30 yaş ve daha küçük	51	65,44	1,678	0,642
	31-40 yaş	35	71,97		
	41-50 yaş	29	76,03		
	51 yaş ve üzeri	23	66,50		
Müşterilere özel ilgi gösterilmesi	30 yaş ve daha küçük	51	59,43	6,479	0,091
	31-40 yaş	36	75,67		
	41-50 yaş	29	73,59		
	51 yaş ve üzeri	23	80,04		
İşlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması	30 yaş ve daha küçük	51	59,90	6,696	0,082
	31-40 yaş	36	76,36		
	41-50 yaş	29	80,26		
	51 yaş ve üzeri	23	69,50		
Hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması	30 yaş ve daha küçük	51	62,19	5,869	0,118
	31-40 yaş	36	67,36		
	41-50 yaş	29	81,47		
	51 yaş ve üzeri	23	77,00		
Kar payının faiz oranlarına yakın olması	30 yaş ve daha küçük	50	66,50	4,425	0,219
	31-40 yaş	36	74,43		
	41-50 yaş	29	77,95		
	51 yaş ve üzeri	23	57,65		
Çalıştığım kurumun hesap açtırması	30 yaş ve daha küçük	51	70,79	1,253	0,740
	31-40 yaş	36	71,17		
	41-50 yaş	29	62,52		
	51 yaş ve üzeri	22	72,98		
Esnek çalışma sistemi	30 yaş ve daha küçük	51	65,43	2,210	0,530
	31-40 yaş	36	70,51		
	41-50 yaş	29	69,88		
	51 yaş ve üzeri	23	79,48		

H5: Katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından yaş grupları arasında anlamlı fark vardır.

Tablo 4.15’e göre katılım bankası tercih sebeplerinden “dini hükümlere uygun olması”, “çalışanların saygılı ve nazik olması”, “bankanın güvenilir olması”, “bankada

bekleme süresinin kısa olması” gibi tercih sebepleri açısından %95 güven aralığında anlamlı farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. İstatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı farkın çıktığı tercih sebeplerinde sıra ortalaması değerlerinin yaşa bağlı olarak arttığı görülmektedir.

Tablo 4.15.’de de görüldüğü üzere, yaş grupları açısından anlamlı farkın olmadığı tercih sebeplerinin çoğunlukta olması sebebiyle H5 hipotezi reddedilir.

Yani katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından yaş grupları arasında anlamlı farklılık yoktur.

4.5.4.2. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi

Katılım bankalarının tercih sebeplerinin eğitim durumu değişkeni ile ilişkilendirilmesine yönelik yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları aşağıda Tablo 4.16’da gösterilmiştir.

Tablo 4.16. Katılım Bankalarını Tercih Sebeplerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

		N	Mean Rank	χ^2	P
Dini hükümlere uygun olması	İlköğretim	19	85,16	7,731	0,102
	Lise	49	68,91		
	Ön lisans	33	57,11		
	Lisans	28	77,98		
	Lisansüstü	11	73,41		
Daha ucuz maliyetli kredi sağlanması	İlköğretim	18	83,47	6,968	0,138
	Lise	49	73,23		
	Ön lisans	33	66,47		
	Lisans	28	69,11		
	Lisansüstü	11	46,41		
Reklamlarla daha çok gündemde olması	İlköğretim	18	73,83	10,699	0,030
	Lise	49	73,49		
	Ön lisans	33	81,09		
	Lisans	28	58,96		
	Lisansüstü	11	43,00		
Daha kolay kredi sağlanması	İlköğretim	18	79,08	8,285	0,082
	Lise	49	67,68		
	Ön lisans	33	77,08		
	Lisans	28	71,11		
	Lisansüstü	11	41,41		
Yenilikçi olması	İlköğretim	19	70,24	1,069	0,899
	Lise	48	71,04		
	Ön lisans	33	70,06		
	Lisans	28	72,29		
	Lisansüstü	11	59,05		
Akraba ya da arkadaş tavsiyesi	İlköğretim	19	71,84	0,359	0,986
	Lise	49	67,78		
	Ön lisans	33	71,73		
	Lisans	27	71,59		
	Lisansüstü	11	67,64		
Çalışanların saygılı ve nazik olması	İlköğretim	19	82,79	2,517	0,642
	Lise	48	68,06		
	Ön lisans	33	66,53		
	Lisans	28	69,09		
	Lisansüstü	11	69,09		
Bankanın güvenilir olması	İlköğretim	19	90,26	8,976	0,062
	Lise	49	61,30		
	Ön lisans	33	66,82		
	Lisans	28	76,77		
	Lisansüstü	11	72,45		
İşyerime yakın şubesinin bulunması	İlköğretim	19	89,58	7,086	0,131
	Lise	48	68,10		
	Ön lisans	33	61,80		
	Lisans	27	70,35		
	Lisansüstü	11	61,91		

Tablo 4.16.(Devamı)

		N	Mean Rank	χ^2	P
Bankada bekleme süresinin kısa olması	İlköğretim	19	82,92	2,328	0,676
	Lise	49	67,84		
	Ön lisans	33	68,42		
	Lisans	28	69,98		
	Lisansüstü	11	68,45		
Kurumda çalışan tanıdığın olması	İlköğretim	19	69,84	3,020	0,554
	Lise	48	66,50		
	Ön lisans	33	80,02		
	Lisans	28	65,48		
	Lisansüstü	11	67,00		
Müşterilere özel ilgi gösterilmesi	İlköğretim	19	66,45	1,459	0,834
	Lise	49	68,24		
	Ön lisans	33	75,79		
	Lisans	28	73,48		
	Lisansüstü	11	64,09		
İşlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması	İlköğretim	19	76,68	2,948	0,567
	Lise	49	64,35		
	Ön lisans	33	73,33		
	Lisans	28	76,43		
	Lisansüstü	11	63,64		
Hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması	İlköğretim	19	78,58	8,693	0,069
	Lise	49	65,97		
	Ön lisans	33	61,95		
	Lisans	28	86,38		
	Lisansüstü	11	61,95		
Kâr payının faiz oranlarına yakın olması	İlköğretim	19	56,24	8,070	0,089
	Lise	49	70,03		
	Ön lisans	33	69,92		
	Lisans	27	85,48		
	Lisansüstü	11	55,86		
Çalıştığım kurumun hesap açtırması	İlköğretim	19	76,08	7,843	0,097
	Lise	48	75,10		
	Ön lisans	33	68,23		
	Lisans	28	70,93		
	Lisansüstü	11	40,18		
Esnek çalışma sistemi	İlköğretim	19	83,11	7,205	0,125
	Lise	49	65,97		
	Ön lisans	33	75,91		
	Lisans	28	72,16		
	Lisansüstü	11	48,45		

H6: Katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından farklı eğitim düzeyindeki gruplar arasında anlamlı fark vardır.

Tablo 4.16'ya göre katılım bankası tercih sebeplerinden “ reklamlarla daha çok gündemde olması” tercih sebebi açısından farklı eğitim düzeyindeki gruplar arasında %95 güven aralığında anlamlı farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. Tablo 4.16'da da görüldüğü üzere, farklı eğitim düzeyindeki gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı tercih sebeplerinin çoğunlukta olması sebebiyle H6 hipotezi reddedilir.

Yani katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından farklı eğitim düzeyindeki gruplar arasında anlamlı fark yoktur.

4.5.4.3. Meslek Değişkenine Göre Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi

Katılım bankalarının tercih sebeplerinin meslek değişkeni ile ilişkilendirilmesine yönelik yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları aşağıda Tablo 4.17'de gösterilmiştir.

Tablo 4.17. Katılım Bankalarını Tercih Sebeplerinin Meslek Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

		N	Mean Rank	χ^2	P
Dini hükümlere uygun olması	Kamu çalışanı	19	76,76	10,187	0,070
	Özel sektör çalışanı	47	58,61		
	Serbest meslek	12	87,04		
	Esnaf	31	66,45		
	Emekli	16	82,50		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	82,17		
Daha ucuz maliyetli kredi sağlanması	Kamu çalışanı	19	65,03	9,135	0,104
	Özel sektör çalışanı	47	65,16		
	Serbest meslek	12	66,75		
	Esnaf	31	70,52		
	Emekli	16	66,34		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	14	98,82		
Reklamlarla daha çok gündemde olması	Kamu çalışanı	19	74,16	2,495	0,777
	Özel sektör çalışanı	47	70,66		
	Serbest meslek	12	83,25		
	Esnaf	31	67,10		
	Emekli	16	64,94		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	14	63,00		
Daha kolay kredi sağlanması	Kamu çalışanı	19	68,50	3,468	0,628
	Özel sektör çalışanı	47	68,78		
	Serbest meslek	12	86,29		
	Esnaf	31	66,34		
	Emekli	16	76,72		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	14	62,61		
Yenilikçi olması	Kamu çalışanı	19	75,82	3,048	0,693
	Özel sektör çalışanı	47	63,02		
	Serbest meslek	12	77,00		
	Esnaf	31	74,82		
	Emekli	16	71,03		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	14	67,68		
Akraba ya da arkadaş tavsiyesi	Kamu çalışanı	19	70,68	4,094	0,536
	Özel sektör çalışanı	47	74,04		
	Serbest meslek	12	73,25		
	Esnaf	31	58,06		
	Emekli	16	76,88		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	14	71,29		
Çalışanların saygılı ve nazik olması	Kamu çalışanı	19	81,13	14,375	0,013
	Özel sektör çalışanı	46	58,49		
	Serbest meslek	12	75,50		
	Esnaf	31	76,56		
	Emekli	16	89,81		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	52,10		

Tablo 4.17. (Devamı)

		N	Mean Rank	χ^2	P
Bankanın güvenilir olması	Kamu çalışanı	19	94,29	23,364	0,000
	Özel sektör çalışanı	47	53,18		
	Serbest meslek	12	76,88		
	Esnaf	31	81,87		
	Emekli	16	80,34		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	55,53		
İşyerime yakın şubesinin bulunması	Kamu çalışanı	19	65,42	10,037	0,074
	Özel sektör çalışanı	47	64,40		
	Serbest meslek	12	58,71		
	Esnaf	31	86,66		
	Emekli	16	74,69		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	13	56,54		
Bankada bekleme süresinin kısa olması	Kamu çalışanı	19	77,92	9,193	0,102
	Özel sektör çalışanı	47	60,88		
	Serbest meslek	12	74,04		
	Esnaf	31	83,31		
	Emekli	16	75,16		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	56,97		
Kurumda çalışan tanıdığın olması	Kamu çalışanı	19	76,82	3,446	0,632
	Özel sektör çalışanı	46	69,18		
	Serbest meslek	12	66,71		
	Esnaf	31	77,18		
	Emekli	16	59,12		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	63,27		
Müşterilere özel ilgi gösterilmesi	Kamu çalışanı	19	85,32	16,203	0,006
	Özel sektör çalışanı	47	59,07		
	Serbest meslek	12	82,38		
	Esnaf	31	85,40		
	Emekli	16	65,88		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	52,17		
İşlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması	Kamu çalışanı	19	74,82	13,078	0,023
	Özel sektör çalışanı	47	59,94		
	Serbest meslek	12	93,92		
	Esnaf	31	83,13		
	Emekli	16	61,31		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	63,10		
Hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması	Kamu çalışanı	19	78,37	8,760	0,119
	Özel sektör çalışanı	47	59,39		
	Serbest meslek	12	82,54		
	Esnaf	31	77,42		
	Emekli	16	79,47		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	61,83		

Tablo 4.17. (Devamı)

		N	Mean Rank	χ^2	P
Kâr payının faiz oranlarına yakın olması	Kamu çalışanı	19	89,16	11,726	0,039
	Özel sektör çalışanı	47	71,93		
	Serbest meslek	12	86,50		
	Esnaf	30	56,73		
	Emekli	16	62,91		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	60,60		
Çalıştığım kurumun hesap açtırması	Kamu çalışanı	19	59,79	5,300	0,380
	Özel sektör çalışanı	47	78,79		
	Serbest meslek	12	74,75		
	Esnaf	31	62,95		
	Emekli	15	64,07		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	72,10		
Esnek çalışma sistemi	Kamu çalışanı	19	73,82	4,507	0,479
	Özel sektör çalışanı	47	70,02		
	Serbest meslek	12	78,75		
	Esnaf	31	72,15		
	Emekli	16	75,66		
	Diğer (Ev hanımı, öğrenci)	15	52,30		

H7: Katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından meslek grupları arasında anlamlı fark vardır.

Tablo 4.17’ye göre, katılım bankası tercih sebeplerinden “çalışanların saygılı ve nazik olması”, “bankanın güvenilir olması”, “müşterilere özel ilgi gösterilmesi”, “işlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması”, “kâr payının faiz oranlarına yakın olması” gibi sebepler açısından meslek grupları arasında %95 güven aralığında anlamlı bir fark olduğu bulgusu elde edilmiştir.

“Çalışanların saygılı ve nazik olması” tercih sebebi açısından en yüksek sıra ortalaması değerine sahip olan meslek grubundaki katılımcılar emeklilerdir. Getiri garantisine sahip kamu çalışanı meslek grubundaki katılımcılar ise “bankanın güvenilir olması” tercih sebebine daha çok önem vermektedir. “Müşterilere özel ilgi gösterilmesi” tercih sebebine, banka çalışanlarıyla birebir ve daha sık iletişim halinde olan esnaf meslek grubundaki katılımcıların daha çok önem verdikleri gözlenmiştir. “İşlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması” tercih sebebinde en yüksek sıra ortalamasına sahip

meslek grubu serbest meslek grubundaki katılımcılardır. Yine “kâr payının faiz oranlarına yakın olması” tercih sebebi açısından en yüksek değer kamu çalışanı meslek grubundaki katılımcılardadır.

Tablo 4.17’ye göre, meslek grupları açısından istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı tercih sebeplerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu sebeple H7 hipotezi reddedilir.

Yani katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından meslek grupları arasında anlamlı fark yoktur.

4.5.4.4. Gelir Durumu Değişkenine Göre Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi

Katılım bankalarının tercih sebeplerinin gelir durumu değişkeni ile ilişkilendirilmesine yönelik yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları aşağıda Tablo 4.18’de gösterilmiştir.

Tablo 4.18. Katılım Bankalarını Tercih Sebeplerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

		N	Mean Rank	χ^2	P
Dini hükümlere uygun olması	1500 TL ve daha az	69	65,71	4,405	0,111
	1501 TL-3000 TL arası	46	61,49		
	3000 TL'den fazla	17	83,26		
Daha ucuz maliyetli kredi sağlanması	1500 TL ve daha az	68	66,12	0,344	0,842
	1501 TL-3000 TL arası	46	67,5		
	3000 TL'den fazla	17	61,47		
Reklamlarla daha çok gündemde olması	1500 TL ve daha az	68	63,05	1,143	0,565
	1501 TL-3000 TL arası	46	70,54		
	3000 TL'den fazla	17	65,5		
Daha kolay kredi sağlanması	1500 TL ve daha az	68	65,13	0,235	0,889
	1501 TL-3000 TL arası	46	68,03		
	3000 TL'den fazla	17	63,97		
Yenilikçi olması	1500 TL ve daha az	68	63,01	1,410	0,494
	1501 TL-3000 TL arası	46	67,52		
	3000 TL'den fazla	17	73,85		
Akraba ya da arkadaş tavsiyesi	1500 TL ve daha az	68	70,04	1,748	0,417
	1501 TL-3000 TL arası	46	61,52		
	3000 TL'den fazla	17	61,94		
Çalışanların saygılı ve nazik olması	1500 TL ve daha az	69	61,65	2,341	0,310
	1501 TL-3000 TL arası	45	69,52		
	3000 TL'den fazla	17	74,32		
Bankanın güvenilir olması	1500 TL ve daha az	69	57,55	9,719	0,008
	1501 TL-3000 TL arası	46	73,86		
	3000 TL'den fazla	17	82,91		
İşyerime yakın şubesinin bulunması	1500 TL ve daha az	67	65,74	0,470	0,791
	1501 TL-3000 TL arası	46	63,37		
	3000 TL'den fazla	17	70,32		
Bankada bekleme süresinin kısa olması	1500 TL ve daha az	69	62,23	2,280	0,320
	1501 TL-3000 TL arası	46	69,7		
	3000 TL'den fazla	17	75,18		
Kurumda çalışan tanıdığın olması	1500 TL ve daha az	68	60,79	4,109	0,128
	1501 TL-3000 TL arası	46	74,74		
	3000 TL'den fazla	17	63,18		
Müşterilere özel ilgi gösterilmesi	1500 TL ve daha az	69	57,05	9,898	0,007
	1501 TL-3000 TL arası	46	76,08		
	3000 TL'den fazla	17	78,94		

Tablo 4.18. (Devamı)

		N	Mean Rank	χ^2	P
İşlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması	1500 TL ve daha az	69	60,88	4,689	0,096
	1501 TL-3000 TL arası	46	69,92		
	3000 TL'den fazla	17	80,85		
Hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması	1500 TL ve daha az	69	61,73	2,612	0,271
	1501 TL-3000 TL arası	46	71,57		
	3000 TL'den fazla	17	72,15		
Kâr payının faiz oranlarına yakın olması	1500 TL ve daha az	68	62,47	1,592	0,451
	1501 TL-3000 TL arası	46	68,33		
	3000 TL'den fazla	17	73,82		
Çalıştığım kurumun hesap açtırması	1500 TL ve daha az	68	67,68	1,468	0,480
	1501 TL-3000 TL arası	46	67,22		
	3000 TL'den fazla	17	55,97		
Esnek çalışma sistemi	1500 TL ve daha az	69	62,74	2,162	0,339
	1501 TL-3000 TL arası	46	72,65		
	3000 TL'den fazla	17	65,12		

H8: Katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından gelir düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

Tablo 4.18'e göre katılım bankası tercih sebeplerinden “bankanın güvenilir olması” ve “müşterilere özel ilgi gösterilmesi” tercih sebepleri açısından farklı gelir düzeyindeki gruplar arasında %95 güven aralığında anlamlı bir fark olduğu bulgusu elde edilmiştir. “Bankanın güvenilir olması” ve “müşterilere özel ilgi gösterilmesi” tercih sebeplerindeki mean rank (sıra ortalaması) değerlerine bakıldığında, verilen değerlerinin gelir düzeyine bağlı olarak arttığı görülmüştür. Yani yüksek gelire sahip katılımcıların “bankanın güvenilir olması” ve “müşterilere özel ilgi gösterilmesine” tercih sebeplerine daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Farklı gelir düzeyine sahip gruplar açısından, farkın olmadığı tercih sebeplerinin çoğunlukta olması sebebiyle H7 hipotezi reddedilir. Yani katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından farklı gelir düzeyindeki gruplar arasında anlamlı farklılık yoktur.

4.5.4.5. Şehir Değişkenine Göre Katılım Bankası Tercih Edilme Sebeplerinin Değerlendirilmesi

Katılım bankalarının tercih sebeplerinin şehir değişkeni ile ilişkilendirilmesine yönelik yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları aşağıda Tablo 4.19’da gösterilmiştir.

Tablo 4.19. Katılım Bankalarını Tercih Sebeplerinin Şehir Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

		N	Mean Rank	χ^2	P
Dini hükümlere uygun olması	Antalya	67	67,06	2,360	0,307
	Burdur	14	84,61		
	Isparta	59	71,06		
Daha ucuz maliyetli kredi sağlanması	Antalya	66	69,14	4,329	0,115
	Burdur	14	89,89		
	Isparta	59	66,25		
Reklamlarla daha çok gündemde olması	Antalya	66	76,86	4,776	0,092
	Burdur	14	72,71		
	Isparta	59	61,68		
Daha kolay kredi sağlanması	Antalya	66	79,58	9,214	0,010
	Burdur	14	72,86		
	Isparta	59	58,61		
Yenilikçi olması	Antalya	67	72,78	1,381	0,501
	Burdur	13	75,19		
	Isparta	59	65,69		
Akraba ya da arkadaş tavsiyesi	Antalya	67	80,54	10,480	0,005
	Burdur	13	51,31		
	Isparta	59	62,15		
Çalışanların saygılı ve nazik olması	Antalya	66	65,51	7,686	0,021
	Burdur	14	51,50		
	Isparta	59	79,42		
Bankanın güvenilir olması	Antalya	67	65,22	2,704	0,259
	Burdur	14	70,68		
	Isparta	59	76,46		
İşyerime yakın şubesinin bulunması	Antalya	67	70,57	5,303	0,071
	Burdur	12	45,54		
	Isparta	59	73,16		
Bankada bekleme süresinin kısa olması	Antalya	67	67,52	4,774	0,092
	Burdur	14	54,64		
	Isparta	59	77,64		
Kurumda çalışan tanıdığın olması	Antalya	67	73,68	4,438	0,109
	Burdur	14	49,68		
	Isparta	58	70,66		
Müşterilere özel ilgi gösterilmesi	Antalya	67	73,66	0,860	0,651
	Burdur	14	67,86		
	Isparta	59	67,53		

Tablo 4.19. (Devamı)

		N	Mean Rank	x²	P
İşlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması	Antalya	67	69,03	1,352	0,509
	Burdur	14	61,89		
	Isparta	59	74,21		
Hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması	Antalya	67	70,66	0,191	0,909
	Burdur	14	66,39		
	Isparta	59	71,29		
Kâr payının faiz oranlarına yakın olması	Antalya	66	80,19	8,583	0,014
	Burdur	14	60,68		
	Isparta	59	60,81		
Çalıştığım kurumun hesap açtırması	Antalya	67	80,34	9,308	0,010
	Burdur	14	56,68		
	Isparta	58	61,27		
Esnek çalışma sistemi	Antalya	67	74,85	4,473	0,107
	Burdur	14	51,25		
	Isparta	59	70,13		

H9:Katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından iller arasında anlamlı fark vardır.

Tablo 4.19’a göre, katılım bankası tercih sebeplerinden “daha kolay kredi sağlanması”, “akraba ya da arkadaş tavsiyesi”, “çalışanların saygılı ve nazik olması”, “kâr payının faiz oranlarına yakın olması”, “çalıştığım kurumun hesap açtırması” gibi sebepler açısından farklı illerde yaşayan gruplar arasında %95 güven aralığında anlamlı farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir. “Daha kolay kredi sağlanması” tercih sebebi açısından en yüksek sıra ortalamasına sahip iller, kişi başına düşen kredi tutarı açısından da aynı sıralamaya sahip olan Antalya, Burdur ve Isparta illeridir. “Akraba ya da arkadaş tavsiyesi” ve “kâr payının faiz oranlarına yakın olması” tercih sebebi açısından Antalya ilindeki katılımcıların daha fazla önem veriyor oldukları gözlenirken, “çalışanların saygılı ve nazik olması” tercih sebebini Isparta ilindeki katılımcıların daha önemli buldukları gözlenmiştir. “Çalışılan kurumun hesap açtırması” tercih sebebi açısından en yüksek sıra ortalamasına sahip iller, kişi başına düşen mevduat tutarı açısından da aynı sıralamaya sahip olan Antalya, Isparta ve Burdur illeridir. Farklı illerde yaşayan gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı tercih sebeplerinin çoğunlukta olması sebebiyle H9 hipotezi reddedilir. Yani katılım bankalarının tercih edilme sebepleri açısından farklı illerde yaşayan gruplar arasında anlamlı fark yoktur.

SONUÇ

Ülkemizde ilk olarak kanun hükmünde kararname ile kurulmalarına izin verilen özel finans kurumları hizmete girdikleri günden bugüne çeşitli değişikliklere tabi olmuşlardır. 2001 yılında özel finans kurumlarınca toplanan fonlara güvence fonu oluşturulması ve 2005 yılında bu kurumların bankalar kanunu kapsamına alınarak isim değiştirmeleri bu değişikliklerin en önemlilerindendir. Söz konusu değişiklikler ve son dönemlerde finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmalardan katılım bankalarının daha az etkilenmiş olmaları katılım bankalarına gösterilen ilgiyi artırmıştır.

Katılım bankaları faiz esasına göre çalışan geleneksel bankaların aksine, bankacılık hizmetlerini faizsiz olarak gerçekleştiren kuruluşlardır. Katılım bankalarının 2005-2013 dönemine ilişkin finansal gelişimini incelediğimiz çalışmada (devlet bankaları verileri hariç tutulduğunda), toplanan fonlar açısından katılım bankalarının bankacılık sektöründeki payı 2005 yılında %5,33 iken, 2013 yılında %9,50'e yükselmiştir. Kullanılan fonlarının bankacılık sektöründeki payının 2005 yılında %5,37 iken, 2013 yılında %8,40 olduğu görülmüştür. 2005 yılında bankacılık sektöründeki aktif payı %3,65 olan katılım bankaları, 2013 yılında %8,01 oranını yakalamışlardır. Bankacılık sektöründeki öz kaynak payını da %2,76'dan %6,67'ye çıkaran katılım bankalarının şube sayılarındaki artışa paralel olarak personel sayılarında da önemli oranda artış görülmüştür. 2005'den bu yana istikrarlı bir büyüme eğilimi gösteren katılım bankalarının önümüzdeki dönemlerde de büyüme göstermesi beklenmektedir.

Çalışmamızın uygulama bölümünde ise bireylerin algılarını ölçmeye yönelik bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma ile katılımcıların başta demografik özellikleri olmak üzere katılım bankalarının hizmetlerini yeterli bulma durumları ve katılım bankalarını tercih sebepleri, katılım bankalarının bankacılık sisteminde neleri değiştirdiğine ilişkin sorulara cevap aranmıştır.

Araştırmada bireylerin aklına gelen ilk üç katılım bankası öğrenilmeye çalışılmış ve en fazla şubeye sahip olan katılım bankasının en çok akla gelen katılım bankası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin katılım bankalarıyla çalışma süreleri incelenmiş, katılım bankalarının müşteri sayılarının son beş yıl içinde önemli oranda

arttığı görülmüştür. Ayrıca katılımcıların genel olarak tek katılım bankasıyla çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Katılım bankalarının şu anki durumunun değerlendirilmesine ilişkin cevaplar incelendiğinde, katılım bankalarının son dönemde daha fazla tanındığına ilişkin cevapların çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmış ve katılımcıların %50'sinin katılım bankalarıyla çalışmayı yakınlarına tavsiye etme eğiliminde oldukları gözlenmiştir.

Katılım bankalarıyla çalışmayı istemeyen katılımcılara çalışmayı istememe nedenleri sorulduğunda katılımcıların %34,7'sinin katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulmadıkları için, %31,7'sinin katılım bankalarını güvenilir bulmadıkları için, % 15,3'ünün hizmetlerini yeterli bulmadıkları için, %11,7'sinin ise faiz geliri olmadığı için bu kurumlarla çalışmayı istemedikleri yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür. Katılımcıların %34,7'sinin katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulmadıklarını belirtmeleri katılım bankalarının değerlendirilmesi açısından dikkat çekicidir. Ayrıca 2001 yılındaki İhlas Finans A.Ş.'nin iflası katılım bankalarına güven problemini gündeme getirmiş, bu kurumlardaki mevduata devlet garantisi getirilmesi de bu güven sorununun aşılmasını sağlamada yetersiz kalmıştır.

Katılımcıların çoğunluğu katılım bankalarını diğer bankalardan farklı bulduklarını belirtirken, bu kurumların çalışma prensipleri hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmişlerdir. Yine katılımcıların %56,17'sinin katılım bankalarındaki mevduata devlet garantisi olduğundan haberdar olmadığı görülmüş, ayrıca bu durum katılımcıların bu kurumları güvenilir bulmadıkları için onlarla çalışmayı istememe sebebini açıklamaktadır.

Katılımcıların %51,49'unun katılım bankalarının masraf oranlarının artmasının katılım bankalarıyla çalışmalarını etkilemeyeceği, %48,30'unun ise katılım bankalarıyla çalışmalarını etkileyeceği yönünde görüş belirtmişlerdir. Masraf oranlarının artması katılım bankalarıyla çalışmamızı etkiler cevabını verenlerin %43,2'sinin katılım bankası müşterileri olduğu gözlenmiş ve beklenenin aksine bu cevabı verenlerin dini hassasiyetlerle değil de ekonomik sebeplerle katılım bankalarıyla çalıştıkları gözlenmiştir. Araştırma kapsamına alınan bireylerin %51,49'u katılım bankalarının ticari bankalarla rekabet edebileceği yönünde görüş bildirirken, %60,43'ü devlet bankalarının katılım bankacılığı sistemine girmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.

Bu sonuçtan hareketle devlet bankalarının katılım bankacılığı sistemine girmesiyle, sisteme olan güven sorununun aşılabileceği ve katılım bankalarının bankacılık sistemindeki yerinin artırılabilceği düşüncesindeyiz.

Araştırma sonuçlarına göre, katılım bankası müşterisi olan katılımcıların katılım bankaları hizmetlerinden “internet bankacılığı hizmeti”, “otomatik ödeme hizmeti” ve “ürün çeşitliliğini” yeterli buldukları görülmüştür. “İşlem ücreti uygulaması”, “kredi kartı aidat uygulaması” ve “günlük/haftalık kâr payı olmamasını” ise yetersiz buldukları görülmüştür.

2013 yılında Özsoy, Görmez ve Mekik tarafından yapılan araştırmada katılım bankalarının tercih sebepleri en önemliden önemsizye doğru sıralanmış ve ilk üç tercih sebebinin “hizmet kalitesi”, “şube personeli ile yakın ilişkiler” ve “dini hassasiyetler” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaptığımız araştırma sonuçlarına göre ise, katılım bankası müşterisi olan katılımcıların katılım bankalarını tercih etme sebeplerini sıralandığında en önemli sebeplerin, “bankanın güvenilir olması”, “çalışanların saygılı ve nazik olması”, “işlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması”, “hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması” ve “dini hükümlere uygun olması” tercih sebebi olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan anlaşıldığı üzere katılım bankalarını tercih edenlerin bu kurumları tercih etmelerinde etkili olan birinci sebep dini hassasiyetler değil diğer sebeplerdir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- Akgüç, Ö., *100 Soruda Türkiye’de Bankacılık*, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1992 .
- Aktepe, İ. E., *İslâm Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık*, İstanbul, 2010.
- Aktepe, İ. E., *Sorularla Katılım Bankacılığı*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, İstanbul, Erkam Matbaası, 2013.
- Altuğ, O., *Banka İşlemleri ve Muhasebesi*, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2000.
- Atay, S., *Banka Muhasebesi*, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını, 2003.
- Aydın, N. vd., *Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayını, 2012.
- Battal, A., *Bankalar Kanunu Şerhi (Sorularla Banka Hukuku)*, y.y., Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2003.
- Battal, A., *Bankalarla Karşılaştırmalı Olarak Hukuki Yönden Özel Finans Kurumları*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1999.
- Bayındır, S., *İslâm Hukuku Penceresinden Faizsiz Bankacılık*, İstanbul, Rağbet Yayınları, 2005.
- Cihangir, A., *Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma*, İstanbul, Kayhan Yayınevi, 1986.
- Çivi, H., *Para ve Banka*, Erzurum, İşletme Fakültesi Araştırma Enstitüsü Ders Notları, 1978.
- Es-Sadr, M. B., *İslâm Ekonomi Sistemi*, Çev. Eryarsoy, B., Ankara, Rehber Yayıncılık, Cilt:III, 1993.
- Günel, V., *Özel Finans Kurumları*, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 1984.
- Karapınar, A., *Özel Finans Kurumları ve Muhasebe Uygulamaları*, Ankara, Gazi Kitabevi, 2003.
- Öçal, T.- Çolak, Ö. F., *Finansal Sistem ve Bankalar*, Ankara, Nobel Yayınları, 1999.
- Özsoy, İ., *Faiz ve Problemleri*, İzmir, Nil Yayınları, 1993.
- Özsoy, İ., *Özel Finans Kurumları*, İstanbul, Asya Finans Kültür Yayınları, 1997.
- Özsoy, İ., *Türkiye’de Özel Finans Kurumları ve İslam Bankacılığı*, İstanbul, Timaş Yayınları, 1987.
- Öztürk, N., *Para Banka Kredi*, Bursa, Ekin Yayınevi, 2011.
- Parasız, İ., *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*, İstanbul, 2000.

- Parasız, İ., *Para Banka ve Finansal Piyasalar*, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2000.
- Takan, M.,- Boyacıoğlu, M. A., *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem*, Ankara, Nobel Yayınları, 2011.
- Tunay, B., *Finansal Sistem: Yapısı, İşleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi*, Birsen Yayınevi, 2005.
- Tunç, H., *Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması*, İstanbul, Nesil Yayınları, İstanbul, 2010.
- Uçar, M., *Türkiye’de-Dünyada Faizsiz Bankacılık ve Hesap Sistemleri*, İstanbul, Fey Vakfı Yayınları, 1999.
- Uzkesici, N., *Modern Banka Yönetimi ve Organizasyonu*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1994.
- Yağcılar, G. G., *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi*, Ankara, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2011.
- Yılmaz, O. N., *Faizsiz Bankacılık İlkeleri ve Katılım Bankacılığı*, y.y., Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, 2010.

Makaleler

- Aras, O. N.,- Öztürk, M., *Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi*, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt:3, Sayı: 2, ss.167-179, 2011.
- Çetin, A. C., – Bıtırak, İ. A., *Banka Karlılık Performansının Analitik Hiyerarşi Süreci İle Değerlendirilmesi: Ticari Bankalar İle Katılım Bankalarında Bir Uygulama*, Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, ss.75-92, 2010.
- Doğan, M., *Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan, ss.175-188, 2013.
- Döndüren, H., *Osmanlı Tarihinde Bazı Faizsiz Kredi Uygulamaları ve Modern Türkiye’de Faizsiz Bankacılık Tecrübesi*, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı:1, ss.1-24, 2008.
- Ece, N., *Dünya’da ve Türk Bankacılık Sektöründe İslâm Bankalarının Gelişimi*, Akademik Bakış Dergisi, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı:25, Temmuz-Ağustos 2011.

- Elitaş, C.- Özdemir, Y., *Bankalarda İç Kontrol Sistemi*, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:2, ss.143-154, 2006.
- Er, B.- Uysal, M., *Türkiye'deki Ticari Bankalar Ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Etkinlik Analizi: 2005-2010 Dönemi Değerlendirmesi*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:26, Sayı:3-4, ss.365-387, 2012.
- Jobst vd., *Islamic Bond Issuance: What Sovereign Debt Managers Need to Know*, International Monetary Fund, July 2008.
- Kaytancı, B. G.- Ergeç, E. H.- Toprak, M., *Katılım Bankası Müşterilerinde Bankacılık Ürün ve Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet: Türkiye Örneği*, Avrasya Ekonomileri Uluslararası Konferansı, Sektörel Sorunlar, ss.801-811, 2013.
- Küçükçolak, N., *Faizsiz Finansman Sertifikası Sukuk'un Türk Sermaye Piyasası Açısından Değerlendirilmesi*, Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt:45, Sayı:520, ss.23-45, 2008.
- Oktar, T.- Yeşilyaprak, M., *Çalışılan Departmanın Kredi Derecelendirmeye Etkisi ve Türkiye Katılım Bankaları Üzerine Bir Araştırma*, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü E-Dergisi, , Sayı:1, Mart 2012.
- Özsoy, İ.- Görmez, B.- Mekik, S., *Türkiye'de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik*, Yönetim ve Ekonomi, Cilt:20, Sayı:1, ss.188-206, 2013.
- Özulucan, A.- Deran, A., *Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:6, Sayı:11, ss.85-108, 2009.
- Parlakkaya, R.- Çürük, S. A., *Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği*, Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt:3, Sayı:3,ss.397-405, Temmuz 2011.
- Tecer, M., *Bankacılık Sektöründe Ticaret Bankaları ve Fon Yönetimi*, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:28, Sayı:1, ss.129-148, 1995.
- Yakar, S.- Kandır, S. Y.- Önal, Y. B., *Yeni Bir Finansman Aracı Olarak 'Sukuk-Kira Sertifikası' ve Vergisel Boyutunun İncelenmesi*, Bankacılar Dergisi, Sayı:84, ss.72-94, 2013.

- Yılmaz, A.- İraz, R., *Örgütsel Yaratıcılık Kültürü Bağlamında Çalışanların Yaratıcılık Yönetimine İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi: Konya İli Devlet Ve Katılım Bankaları Örneği*, Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, ss.829-855, Mayıs 2013.
- Zaim, S., *İslâm Ekonomisi ve İslâm Ülkeleri İşbirliği Sahasında Son 50 Yıldaki Gelişmeler*, İş Ahlakı Dergisi, , Cilt:3, Sayı:5, ss.125-143, Mayıs 2010.
- Zarqa, M. A., *Istisna Financing Of Infrastructure Projects*, Islamic Economic Studies, Vol.4, No. 2, May 1997.

Tezler

- Adil, B., *Katılım Bankalarında Verilen Hizmet İçi Eğitimin Personel Algısına Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011.
- Akhan, A., *Katılım Bankaları İle Mevduat Bankalarının Müşteri Odaklılıklarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, 2010.
- Aladağ, A. S., *Türkiye’de Bireysel Bankacılığın Katılım Bankalarındaki Gelişimi ve Bir Katılım Bankası Uygulaması*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2010.
- Arabacı, N., *Katılım Bankalarının Türkiye’de Bankacılık Sektöründeki Yeri, İşleyişi ve Performans Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2007.
- Battal, A., *Katılım Bankalarında Kredilendirme, Maliyet ve Fiyatlama: Örnek Bir Uygulama*, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- Baykara, H. V., *Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2012.
- Bilir, A., *Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyetinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2010.
- Coskun, A., *Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Önemi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2008.
- Çalık A., *Tekâfül Sigorta Sistemi ve Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 2011.
- Dağ, S., *Türkiye’deki Katılım Ve Mevduat Bankalarının Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2011.

- Darçın, A. C., *Özel Finans Kurumlarının Katılım Bankalarına Dönüşümünün Sebepleri ve Sonuçları*, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara, 2007.
- Demir, A. Z., *İmkb'de İşlem Gören Bazı Mevduat ve Katılım Bankalarının Büyüklüklerine Bağlı Olarak Karlılık ve Verimlilik Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 2012.
- Doğan, Ç., *Katılım Bankası Performans Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2013.
- Eskici, M. M., *Türkiye'de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankalarının Müşteri Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2007.
- Fidancı, H. A., *Katılım Bankaların Türkiye'deki Gelişimi Ve Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, 2011.
- Gudil, O., *Türkiye'de Katılım Bankacılığı Ve Katılım Bankalarının Getirisiyle Alternatif Yatırım Araçları Getirilerinin Analizi (2004-2006)*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2007.
- Gülşen, M., *Katılım Bankalarının Mali Tablo Analizi ve Performanslarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2010.
- Güngören, M., *Katılım Bankalarında Menkul Kıymet İhracının (Seküritizasyon) Yapısal Farklılık Gösteren Finansal Piyasalarda Uyum Modellemesi: Sukuk Örneği*, Doktora Tezi, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul, 2011.
- Hancı, M., *Katılım Bankalarında Sigortacılık İşlemleri ve Uygulaması*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2007.
- Kara, M., *Katılım Bankalarında Personel Eğitimi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2006.
- Karaayhan, İ., *Bankalarda Performans Değerlendirme ve Türkiye'de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları Üzerinde Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2008.
- Kaya, Ö., *Katılım Bankacılığının Gelişimi Ve Türk Bankacılık Sistemi İçerisindeki Etkinliğinin Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2010.

- Kutlu, Ş., *Entelektüel Sermayenin Hesaplanmasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı: Katılım Bankalarında Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2008.
- Özgür, E., *Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve Mevduat Bankaları ile Rekabet Edebilirliği*, Doktora Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, 2007.
- Özkara, B., *Katılım Bankalarının Fon Toplama ile Fon Kullandırım İşlemleri ve Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2010.
- Polat, A., *Katılım Bankalarının Kârını Etkileyen Faktörlerin Karşılaştırmalı Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011.
- Samırkaş, M. C., *Türkiye’de Mali Tahlil Ve İstihbarat Çalışmalarının Basel II Standartlarına Uyumu ve Katılım Bankaları Üzerinde Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2009.
- Şimşek, B., *Katılım Bankalarında Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi Ve Örnek Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2006.
- Türkmenoğlu, R. E., *Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Finansal Yapı*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, 2007.
- Uslucan, E., *Katılım Bankalarında Bireysel Pazarlama Faaliyetleri Ve Tüketicilerin Katılım Bankaları Tercihinde Etkili Olan Faktörler*, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara, 2013.
- Yeşilyaprak, M., *Katılım Bankalarında Kredi Derecelendirmesi Ve Etkin Subjektif Kriterlerin Anket Yöntemi İle Ölçümü*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2011.
- Yılmaz, H. N., *Türkiye’de Katılım Bankaları Alanında Yaşanan Gelişmeler Ve Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyeti: Türkiye Finans Katılım Bankası Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2010.

İnternet Kaynakları

- Aktaş, M.,- Avcı, T., *Türkiye’de Katılım Bankacılığı ile Faize Dayalı Bankacılığın Etkinlik Açısından Karşılaştırılması*, Finans Politik& Ekonomik Yorumlar, Cilt:50,S.576,2013, http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/dergiler/makaleler/576/Sayi_576_Makale_06.pdf (16.11.2013).

- Albaraka Türk Faaliyet Raporu, 2012 <http://www.albaraka.com.tr/yatirimciiliskileri/detay.aspx?SectionID=%2fyj5OJY70d8nzFWvI7c2BQ%3d%3d&ContentID=LkWFrEb8I0ggw54VT1f%2fHw%3d%3d> (09.11.2013).
- Bank Asya Faaliyet Raporu, 2012 http://www.bankasya.com.tr/_pdf/2012_yili_faaliyet_raporu_20032013.pdf (09.11.2013).
- Battal, A., *Yeni Bankalar Kanunu'na Göre Özel Finans Kurumlarının Hukuki Temeli ve Bankacılık Sistemi İçindeki Yeri*, Türkiye'de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, Albaraka Türk Yayınları, İstanbul, ss.197-210 2000, http://www.albarakaturk.com.tr/albaraka_yasam/detay.aspx?SectionID=y10XZk03JvdwsM0uofzB9A%3D%3D&ContentId=mKGTcOjF6UY11lLibHEwVQ%3D%3D (12.03.2013).
- Bulut, H. İ.,- Er, B., *Katılım Bankacılığında İki Yeni Finansal Teknik Önerisi: Mudaraba-Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıkları ve Mudaraba-Risk Sermayesi Yatırım Fonları*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, 2009, <http://tkbb.org.tr/kitap-yayinlari-.aspx?pageID=57> (17.06.2013).
- Büyükdeniz, A., *Faizsiz Finans Kurumlarının Mali Sistem İçindeki Yeri ve Çalışma Prensipleri*", Türkiye'de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, Albaraka Türk Yayınları, İstanbul, 2000, http://www.albarakaturk.com.tr/albaraka_yasam/detay.aspx?SectionID=y10XZk03JvdwsM0uofzB9A%3D%3D&ContentId=mKGTcOjF6UY11lLibHEwVQ%3D%3D (12.03.2013).
- Dünyada ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık*, Özel Finans Kurumları Birliği Yayını, 2004 <http://tkbb.org.tr/Documents/YillikSektorRaporlari/2004-KITAP.pdf> (17.06.2013).
- Dünyada ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, 2007 <http://tkbb.org.tr/Documents/YillikSektorRaporlari/2007-KITAP.pdf> (17.06.2013).
- Dünyada ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, 2005 <http://tkbb.org.tr/tkbb-yayinlari-.aspx?pageID=56> (02.10.2013).
- Ertürk, A., *Türkiye'de Özel Finans Kurumlarının Dünü Bugünü ve Yarını*, Türkiye'de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, Albaraka Türk Yayınları, 2000, http://www.albarakaturk.com.tr/albaraka_yasam/detay.aspx?SectionID=y10XZk03JvdwsM0uofzB9A%3D%3D&ContentId=mKGTcOjF6UY11lLibHEwVQ%3D%3D

[3JvdwsM0uofzB9A%3D%3D&ContentId=mKGTcOjF6UY11LibHEwVQ%3D%3D](http://www.turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/faizsiz_sistem_hakkinda.aspx) (12.03.2013).

Günümüzün gözde finansman aracı: Sukuk, <http://tkbb.org.tr/Documents/OnemliBasliklar/sukuk%20makalesi8.pdf> (29.11.2013).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Birle%C5%9Fik_Arap_Emirlikleri (05.12.2013).

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazpazartesi17.doc> (17.09.2013).

http://www.albarakaturk.com.tr/bizi_taniyin/detay.aspx?SectionID=AvW7CcOUELQIQzfWvBQMfQ%3d%3d&ContentID=SjpzafdvjZK8baQMqwSZQQ%3d%3d (01.10.2013).

<http://www.bankasya.com.tr/yatirimci-iliskileri-faizsiz-bankacilik-hakkinda.aspx> (05.12.2013).

<http://www.bankasya.com.tr/yatirimci-iliskileri-kisaca-bank-asya.aspx> (01.10.2013).

<http://www.ifk.com.tr/detay.asp?ContentID=643> (01.10.2013).

<http://www.kuveytturk.com.tr/pages/tarihce.aspx> (01.10.2013).

<http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2013/03/29/ziraat-ve-halka-katilim-talimati> (01.04.2013).

<http://www.saglik-sigortasi.com/sigorta-pastasini-buyutmek-icin-tekaful-modeli> (17.10.2013).

<http://www.tiikwt.com/Home.aspx> (03.10.2013).

<http://www.tmsf.org.tr/sssf> (10.10.2013).

http://www.turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/faizsiz_sistem_hakkinda.aspx (29.11.2013).

<http://www.turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/tarihce.aspx> (01.10.2013).

http://www.wdibf.com/islamic_banks.html (17.09.2013).

Katılım Bankacılığı Nedir? Nasıl Çalışır?, Albaraka Türk Yayınları, http://tkbb.org.tr/Documents/Brosur/%C4%B0lk%20sayfa%20KATILIM_BANKACILIGI-2.pdf (02.03.2013).

Katılım Bankacılığı Sistemi Nedir?, Albaraka Türk Yayınları, http://www.albarakaturk.com.tr/images/PartDocuments/Katilim_Bankaciligi_Sistemi_Nedir_.pdf (02.03.2013).

Katılım Bankaları 2010, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, <http://tkbb.org.tr>

- [/tkbb-yayinlari-.aspx?pageID=56](http://tkbb-yayinlari-.aspx?pageID=56) (01.09.2013).
- Katılım Bankaları 2012*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, <http://tkbb.org.tr/tkbb-yayinlari-.aspx?pageID=56> (01.09.2013).
- Kuveyt Türk Faaliyet Raporu, 2012, http://www.kuveytturk.com.tr/Files/KT/pdf/finansal_bilgiler/faaliyet_raporlari/2012FaaliyetRaporu.pdf (09.11.2013).
- Önal, R., *Türkiye’de Özel Finans Kurumları’nın Dünyü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu Konuşması*, Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, Albaraka Türk Yayınları, İstanbul, 2000, http://www.albarakaturk.com.tr/albaraka_yasam/detay.aspx?SectionID=y10XZk03JvdwsM0uofzB9A%3D%3D&ContentId=mKGTcOjF6UY111LibHEwVQ%3D%3D (12.03.2013).
- Özcan, M. E.,- Hazıroğlu, T., *Bankacılıkta Yeni Bir Boyut: Katılım Bankacılığı*, Bereket Dergisi, Albaraka Türk Yayınları, Sayı:9, ss.8-10, 2000, http://www.albarakaturk.com.tr/albaraka_yasam/detay.aspx?SectionID=y10XZk03JvdwsM0uofzB9A%3D%3D&ContentId=mKGTcOjF6UY111LibHEwVQ%3D%3D (12.03.2013).
- Özel Finans Kurumları ile İlgili Temel Tespitler*, Bereket Dergisi, Sayı:3, 1998 http://www.albaraka.com.tr/bizi_taniyin/detay.aspx?SectionID=rPwjoFYmRQ0rMxBlu6kOew%3d%3d&ContentID=PXMIxQx4Q1iatYVmcYNgfA%3d%3d (01.06.2013).
- Özsoy, İ., *Vatikan İslâmi Finansı Öneriyor, İslâmi Finans Neyi Öneriyor?*, 2.Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu, 1-2 Ekim 2012, <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/2.pdf> (17.10.2013).
- Polat, A., *Katılım Bankacılığı: Dünya Uygulamalarına İlişkin Sorunlar- Fırsatlar; Türkiye İçin Projeksiyonlar*, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, No:1 İstanbul, 2009 <http://tkbb.org.tr/kitap-yayinlari-.aspx?pageID=57> (02.05.2013).
- Tabakoğlu, A., *İslâm Ekonomisi*, (23 Haziran 2008) <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haberArchive&ArticleID=45494> (01.09.2013).
- Tosun, M., *Türk Mali Sisteminde Özel Finans Kurumları Deneyimi ve ÖFK’ların Türk Bankacılık Sistemi İçindeki Yerleri Üzerine*, Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, Albaraka Türk Yayınları, İstanbul, ss.177-190, 2000, http://www.albarakaturk.com.tr/albaraka_yasam/detay.aspx?SectionID=y10XZk03JvdwsM0uofzB9A%3D%3D&ContentId=mKGTcOjF6UY111LibHEwVQ%3D%3D

[3JvdwsM0uofzB9A%3D%3D&ContentId=mKGTcOjF6UY111LibHEwVQ%3D%3D](http://www.tbb.org.tr/tkbb-yayinlari.aspx?pageID=56) (12.03.2013).

Uyan, U., *Özel Finans Kurumları Katılım Bankası Olurken*, Dünyada ve Türkiye’de Faizsiz Bankacılık, İstanbul, Türkiye Katılım Bankalar Birliği, 2005, <http://tkbb.org.tr/tkbb-yayinlari.aspx?pageID=56> (02.10.2013).

Yahşi, F., *Özel Finans Kurumlarının Mevzuat Serüveni*, Bereket Dergisi, Sayı:9, 2000, http://www.albarakaturk.com.tr/bizi_taniyin/detay.aspx?SectionID=rPwjoFYmRQ0rMxBlu6kOew%3d%3d&ContentID=PXMIxQx4Q1iatYVmCYNgfA%3d%3d (01.06.2013) .

Tebliğ ve Diğer Yayınlar

4672 sayılı Kanun- Madde:11.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu.

83/7506 Sayılı Kararname.

Ahmad, Z., *Islamic Banking: State Of The Art*, Islamic Ekonomik Studies, Vol.2, No:1 Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (Desiyab) Faaliyet Raporu, 1980.

Khan, M. F., *Islamic Futures and Their Markets*, Islamic Development Bank Islamic Research and Training Institute Research Paper, No.32, 1997

Resmi Gazete, 20.09.2001, Sayı:24529.

Saudi Arabian Monetary Agency (SAMA), Report of the Expert Committee on the Promotion, Regulation and Supervision of Islamic Banks, Third Meeting of Governors of Central Banks and Monetary Authorities of Member States of the Organization of the Islamic Conference,Riyadh, 1-2 September, 1980

Tok, A., *İslâmi Finans Sistemi Çerçevesinde Sukuk (İslâmi Tahvil) Uygulamaları, Katılım Bankaları ve Türkiye Açısından Değerlendirmeler*, Sermaye Piyasası Kurulu Hukuk İşleri Dairesi Yeterlilik Etüdü, Ankara, 2009.

EKLER:

Ek-1: Uygulama Anketi

KATILIM BANKALARINI DEĞERLENDİRME FORMU

Değerli Katılımcılar;

Bu araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme bölümünde yüksek lisans bitirme tezi olarak hazırlanan **“Katılım Bankalarının Türkiye’deki Gelişimi ve Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı Bölgesine Yönelik Bir Uygulama”** konulu çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler, akademik amaçlarla kullanılacak olup tamamen gizli tutulacaktır. Sorulara vereceğiniz cevaplar ne kadar objektif olursa araştırma sonucu da o ölçüde doğru olacaktır. Çalışmaya verdiğiniz destekten dolayı teşekkür eder, saygılar sunarım.

Doç. Dr. Mehmet GENÇTÜRK
YL Öğrencisi Fatma Tuba ÇOBANKAYA

I. BÖLÜM: KATILIM BANKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Aklınıza gelen ilk üç banka hangileridir?

1).....2)..... 3).....

2. Aklınıza gelen ilk üç faizsiz banka hangileridir?

1)..... 2).....3).....

3. Bankalarla kaç yıldır çalışıyorsunuz :

4. Faizsiz bankalarla çalışıyor musunuz ve çalışıyor iseniz kaç yıldır?

a.Evet().....yıldır b. Hayır()

5. (4. Soruya hayır cevabı verilmesi durumunda cevaplanacaktır) Faizsiz Bankalarla çalışmayı düşünür müsünüz?

a.Evet () b.Hayır()

6. (5. Soruya hayır cevabı verilmesi durumunda cevaplanacaktır) Faizsiz bankalarla çalışmayı istememe sebebiniz?

a.Faiz geliri olmadığı için,

b.Güvenilir bulmadığım için,

c.Hizmetlerini yeterli bulmadığım için,

d.Diğer bankalardan farklı bulmadığım için.

7. (4. Soruya evet cevabı verilmesi durumunda cevaplanacaktır) Kaç faizsiz banka ile çalışıyorsunuz?

a. 1 () b. 2 () c. 3 () d. 4 ()

8. Faizsiz bankalar arasından tercih yapmak zorunda kalsaydınız hangisini tercih ederdiniz?

a. Albaraka Türk () b. Bank Asya () c. Kuveyt Türk () d. Türkiye Finans ()

9. Aşağıdaki sorulara **Evet** ya da **Hayır** cevabı veriniz.

	Evet	Hayır
Faizsiz Bankalar ile diğer bankalar arasında fark görüyor musunuz?		
Faizsiz Bankaların çalışma prensipleri konusunda bilgi sahibi misiniz?		
Faizsiz Bankalara yatırılan paranın devlet garantisinde olduğunu biliyor musunuz?		
Faizsiz bankaların masraf oranlarının artması, onlarla çalışmanızı etkiler mi?		
Faizsiz bankalar, faizli bankalarla rekabet edebilir mi?		
Ülkemizdeki devlet bankaları faizsiz bankacılık sistemine girmeli mi?		
Son dönemlerde faizsiz bankaların tercih edildiğini düşünüyor musunuz?		

10. (4. Soruya evet cevabı verilmesi durumunda cevaplanacaktır) Faizsiz bankaların hizmetlerini yeterli buluyor musunuz?

1=Kesinlikle Katılmıyorum 2= Katılmıyorum 3=Orta Düzeyde Katılıyorum 4= Katılıyorum 5= Kesinlikle Katılıyorum					
Katılım mevduat hesabı hizmeti	1	2	3	4	5
Konut kredisi hizmeti	1	2	3	4	5
Altın hesabı hizmeti	1	2	3	4	5
Kredi kartı hizmeti	1	2	3	4	5
Otomatik ödeme hizmeti	1	2	3	4	5
Günlük /haftalık kar payı olmaması	1	2	3	4	5
Kredide nakit teslimi olmaması	1	2	3	4	5
Kredi kartına taksit uygulama hizmeti	1	2	3	4	5
Kredi kartı aidat uygulaması	1	2	3	4	5
İşlem ücreti uygulaması	1	2	3	4	5
Fiziki altın teslim hizmeti	1	2	3	4	5
Leasing hizmeti(kiralama)	1	2	3	4	5
Peşin alıp vadeli satış (maliyet+kâr)	1	2	3	4	5
İnternet bankacılığı	1	2	3	4	5
Ürün çeşitliliği	1	2	3	4	5

11. (4. Soruya evet cevabı verilmesi durumunda cevaplanacaktır) Faizsiz bankaları tercih etme sebebiniz nedir?

1=Kesinlikle Katılmıyorum 2= Katılmıyorum 3=Orta Düzeyde Katılıyorum 4= Katılıyorum 5= Kesinlikle Katılıyorum					
Dini hükümlere uygun olması	1	2	3	4	5
Daha ucuz maliyetli kredi sağlanması	1	2	3	4	5
Reklamlarla daha çok gündemde olması	1	2	3	4	5
Daha kolay kredi sağlanması	1	2	3	4	5
Yenilikçi olması	1	2	3	4	5
Akraba ya da arkadaş tavsiyesi	1	2	3	4	5
Çalışanların saygılı ve nazik olması	1	2	3	4	5
Bankanın güvenilir olması	1	2	3	4	5
İşyerime yakın şubesinin bulunması	1	2	3	4	5
Bankada bekleme süresinin kısa olması	1	2	3	4	5
Kurumda çalışan tanıdığının olması	1	2	3	4	5
Müşterilere özel ilgi gösterilmesi	1	2	3	4	5
İşlemlerin hatasız ve kısa sürede yapılması	1	2	3	4	5
Hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması	1	2	3	4	5
Kâr payının faiz oranlarına yakın olması	1	2	3	4	5
Çalıştığım kurumun hesap açtırması	1	2	3	4	5
Esnek çalışma sistemi	1	2	3	4	5

12. Faizsiz bankacılık neleri değiştirdi?

1=Kesinlikle Katılmıyorum 2= Katılmıyorum 3=Orta Düzeyde Katılıyorum 4= Katılıyorum 5= Kesinlikle Katılıyorum					
Faizi sevmeyenler bankacılık sistemi ile tanıştı	1	2	3	4	5
Yastık altı paralar ekonomiye girdi	1	2	3	4	5
Faizi sevmeyenlerin mevduata para yatırması sağlandı	1	2	3	4	5
Bankacılıkta kalite arttı	1	2	3	4	5
Faizi sevmeyenler kredi imkanı elde etti (Ev, otomobil vb.)	1	2	3	4	5
Piyasada hareketlilik arttı ve istihdama katkı sağlandı	1	2	3	4	5
Herhangi bir değişim olmadı	1	2	3	4	5

13. Faizsiz bankaların řu anki durumunu geçmişe göre nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a.Faizsiz bankalar daha fazla tanındı,
- b.Faizsiz bankalara olan güven sorunu aşıldı,
- c.Faizsiz bankalar büyüdü,
- d.Müşteri odaklı hizmetler arttı.

14. Faizsiz Bankalar ile çalışmayı yakınlarınıza ne ölçüde tavsiye edersiniz?

- a. Kesinlikle tavsiye ederim, b.Tavsiye edebilirim,
- c. Tavsiye etmem, d. Kesinlikle tavsiye etmem.

II. BÖLÜM: DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz: a. Bay () b. Bayan ()
3. Medeni haliniz: a. Bekar () b. Evli () c. Dul ()
4. Eğitim Durumunuz:
 - a. İlköğretim () b. Lise () c. n lisans () d. Lisans () e. Lisansüstü ()
5. Mesleęiniz:
6. Aylık geliriniz:

Anket sona erdi. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı: Fatma Tuba ÇOBANKAYA

Doğum Yeri: Isparta

Doğum Yılı: 1985

Medeni Hali: Bekâr

Eğitim Durumu:

Lise: Isparta İmam Hatip Lisesi (1999- 2002)

Ön Lisans: Süleyman Demirel Üniversitesi/ Keçiborlu Meslek Yüksek Okulu (2004-2006)

Lisans: Pamukkale Üniversitesi İ.İ.B.F./ İşletme Bölümü (2007-2010)

Yabancı Dil:

İngilizce

İş Deneyimi:

Ocak – Haziran 2011: Efa Turizm ve Seyahat Acentesi Ltd. Şti.